

**TUTKINTOKOHTAINEN OPETUSSUUNNITELMA
LIIKETALouden PERUSTUTKINTO**

**Merkonomi
Asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma**

**ETELÄ-KARJALAN
AMMATTIOPISTO**
Imatra - Lappeenranta

Ammattiopiston johtokunta hyväksynyt 9.5.2006
Voimaantulo 1.8.2006
Muutokset hyväksytyt
22.5.2007

SISÄLTÖ

YHTEISTEN OPINTOJEN PAKOLLISET OPINNOT	7
Äidinkieli	7
Tiedonhankinta ja vuorovaikutus	7
Ammattialan kieli	8
Kieli ja kulttuuri	8
Suomi toisena kielenä	9
Suomen kieli, tiedonhankinta ja vuorovaikutus	10
Ammattialan kieli	10
Kieli ja kulttuuri	11
Ruotsi	12
Englanti	12
Englanti 1	13
Englanti 2	14
Matematiikka	14
Matematiikan perusteet	15
Geometria ja talousmatematiikka	16
Tilastomatematiikka	16
Fysiikka ja kemia	17
Fysiikka	18
Kemia	19
Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto	20
Terveystieto	21
Liikunta	22
Taide ja kulttuuri	22
YHTEISTEN OPINTOJEN VALINNAISET OPINNOT	24
Äidinkieli opinnäytetyön kirjallisen osan ohjaus	24
Ammattiruotsi	24
Ammattienglanti	25
Ympäristötieto	25
Tieto- ja viestintätekniikka	26
Tietotekniikan perusteet	27
Tietotekniikan jatkokurssi	28
Tietotekniikan ammattisovellukset	29
Syventävä tietotekniikka	29
Työelämä tieto	30
Etiikka	31
Psykologia	32
Psykologian perusteet	33
Ammatti- ja työpsykologia	34
Yritystoiminta	35
Yritystoiminta 1	35
Yritystoiminta 2	36
Yritystoiminta 3	37
Terveystieto, valinnainen	37
Liikunta	38
Terveysliikunta	38
Talviliikunta	39
Joukkue- ja mailapelit	39
Taide ja kulttuuri, valinnainen	40
Kulttuurien tuntemus	41
AMMATILLISET OPINNOT	43
Liiketalous ja hallinto	43
Liiketoiminta	49
Asiakaspalvelu ja markkinointi	49
Taloushallinto	50
Toimistopalvelu ja tietohallinto	51
Asiakasmarkkinointi	52
Asiakkuusmarkkinointi	57
Toimitusketjun hallinta ja kannattavuus	58
Opinnäytetyö	58
Markkinointiviestintä	59
Markkinoinnin suunnittelu	65
Muut valinnaiset opinnot	69

Koulutusohjelman yleisesittely

Liiketalouden perustutkinnon suorittaneella on laaja-alaiset valmiudet toimia eri elinkeinoelämän toimialoilla kaikissa liike-
taloudellista osaamista vaativissa yleistehtävissä kuten asiakas- ja toimistopalveluissa. Lisäksi merkonomilla on riittävä
valmius toimia ammatinharjoittajana kaupan ja hallinnon ammattitaitoa vaativissa tehtävissä.

Ensimmäisen opiskeluvuoden aikana haetaan koulutusohjelmaan. Opiskelijat valitaan koulutusohjelmaan hakutoiveensa,
opintomenestyksensä ja soveltuvuutensa perusteella.

Ammattiopintoihin sisältyy:

- yritystoiminta ja yrittäjyys
- asiakaspalvelu
- kirjanpito ja kannattavuus
- toimistotyö

Asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelmasta valmistunut merkonomi hallitsee markkinoinnin kokonaisuuden: kilpailukeinot, markkinointiviestinnän menetelmät, asiakassuuntaisen toimintatavan ja asiakkuuksien säilyttämisen ja syventämisen; hän osaa yhdistää asiakkaiden toiveet ja yrityksen kannattavuuden. Hän taitaa asiakaspalvelua ja on yhteistyökykyinen sekä tuntee kilpailulainsäädännön. Kielitaitoa kehitetään opintojen aikana. Tehtävänimikkeenä voi olla esimerkiksi: myyjä, kassatoimihenkilö, tuote-esittelijä, myyntisihteeri, markkinoinnin suunnittelija, tavararyhmävastaava, markkinointitoimihenkilö, asiakasprosessin hoitaja.

Asiakaspalvelu- ja markkinointiala kehittyy jatkuvasti yhä haastavampaan suuntaan. Asiakkaiden tarpeiden yksilöllinen tunnistaminen, kilpailueduista viestiminen, tietotekniikkataidot, kielitaito sekä jatkuvassa kiireessä toimiminen ovat tunnusomaisia piirteitä tällä hetkellä markkinoinnin työtehtävissä toimiville.

Alalla toimivat ovat ulospäinsuuntautuneita, aktiivisia, reippaita, asiakassuuntautuneita ja markkinointitehtäviin motivoituneita. Yhteistä asiakaspalvelu-, myynti- ja markkinointialalla toimiville ihmisille on halu palvella asiakkaita, empaattisuus, ongelmanratkaisukyky sekä taito saada aikaan tuloksia.

LIIKETALouden PERUSTUTKINTO

Asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, merkonomi, pk (120 ov)
 Palvelualojen koulu, Pohjolankatu 10, Lappeenranta, Tietäjänkatu 3, Imatra

OPINTOKOKONAISUUS Opintojakso		Opintovuosi/Laajuus,ov		
		1.	2.	3.
KAIKILLE YHTEISET OPINNOT	20 OV			
YHTEISET PAKOLLISET OPINNOT	16 ov			
ÄIDINKIELI		2	2	
RUOTSIN KIELI		1		
ENGLANNIN KIELI		1	1	
MATEMATIIKKA		2	1	
FYSIIKKA JA KEMIA			2	
YHTEISKUNTA-, YRITYS- JA TYÖELÄMÄTIETO		1		
LIIKUNTA JA TERVEYSTIETO				
Liikunta		1		
Terveystieto		1		
TAIDE JA KULTTUURI			1	
VALINNAISET OPINNOT	4 ov			
VIERAS KIELI. RUOTSI			1	
YHTEISKUNTA-, YRITYS- JA TYÖELÄMÄTIETO		1		
YRITYSTOIMINTA		2		
AMMATILLISET OPINNOT	90 OV			
YHTEISET AMMATILLISET OPINNOT	40 ov			
LIIKETALOUS JA HALLINTO	40 ov			
Liiketoiminta		6,5	2,5	
Asiakaspalvelu ja markkinointi		6	2	
Taloushallinto		4,5	4,5	
Toimistopalvelu ja tietohallinto		5	3	
Työssäoppiminen		4	2	
ERIIYTYVÄT AMMATILLISET OPINNOT	50 ov			
ASIAKASPALVELUN JA MARKKINOINNIN KOULUTUSOHJELMA				
ASIAKASMARKKINOINTI	20 ov			
Asiakkuusmarkkinointi			3	3
Jakelu ja kannattavuus				3,5
Opinnäytetyö				2
Työssäoppiminen			6	2,5
MARKKINOINNIN SUUNNITTELU	10 ov			
Suunnitelmallinen markkinointi				5
Markkinoinnin työvälineohjelmat			2	
Työssäoppiminen				3
MARKKINOINTIVIESTINTÄ	10 ov			
Visuaalinen markkinointi			3,5	
Osto- ja myyntineuvottelu				2
Markkinointiviestinnän kielet				2
Työssäoppiminen				2,5
VALINNAISET OPINNOT	10 ov			10
VAPAASTI VALITTAVAT OPINNOT	10 OV	5	5	
OPINTOVIIKOT YHTEENSÄ	120 OV	43	41,5	35,5

Opintoihin sisältyy työssäoppimista 20 ov, opinto-ohjausta vähintään 1,5 ov ja opinnäytetyö vähintään 2 ov.

LIIKETALouden PERUSTUTKINTO

Asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, yo, merkonomi (120 ov)

Palvelualojen koulu, Pohjolankatu 10, Lappeenranta

OPINTOKOKONAISUUS Opintojakso		Opintovuosi/Laajuus,ov	
		1.	2.
KAIKILLE YHTEISET OPINNOT	20 OV		
Hyväksiluetaan lukio-opinnoista			
AMMATILLISET OPINNOT	90 OV		
YHTEISET AMMATILLISET OPINNOT	40 ov		
LIIKETALOUS JA HALLINTO			
Liiketoiminta		9	
Asiakaspalvelu ja markkinointi		6	2
Taloushallinto		4,5	4,5
Toimistopalvelu ja tietohallinto		5	3
Työssäoppiminen		6	
ERIYTYVÄT AMMATILLISET OPINNOT	50 ov		
ASIAKASPALVELUN JA MARKKINOINNIN KOULUTUSOHJELMA			
ASIAKASMARKKINOINTI	20 ov		
Asiakkuusmarkkinointi		3	3
Jakelu ja kannattavuus			3,5
Opinnäytetyö			2
Työssäoppiminen		2	6,5
MARKKINOINNIN SUUNNITTELU	10 ov		
Suunnitelmallinen markkinointi			5
Markkinoinnin työvälineohjelmat		2	
Työssäoppiminen			3
MARKKINOINTIVIESTITÄ	10 ov		
Visuaalinen markkinointi		3,5	
Osto- ja myyntineuvottelu			2
Markkinointiviestinnän kielet			2
Työssäoppiminen			2,5
VALINNAISET OPINNOT	10 ov		
Hyväksiluetaan lukio-opinnoista			
VAPAASTI VALITTAVAT OPINNOT Hyväksiluetaan lukio-opinnosta	10 OV		
OPINTOVIIKOT YHTEENSÄ	120 OV	41	39

Opintoihin sisältyy työssäoppimista 20 ov, opinto-ohjausta vähintään 1,5 ov ja opinnäytetyö vähintään 2 ov.

Liiketalouden perustutkinto, merkonomi
Asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma

120 OV	1. VUOSI				2. VUOSI				3. VUOSI			
	1. periodi	2. periodi	3. periodi	4. periodi	1. periodi	2. periodi	3. periodi	4. periodi	1. periodi	2. periodi	3. periodi	4. periodi
20 OV	YHTEISET OPINNOT											
10 OV	VAPAASTI VALITTAVAT OPINNOT											
90 OV	AMMATILLISET OPINNOT											
Opintokokonaisuudet:	Liiketalous ja hallinto 40 ov											
	Asiakasmarkkinointi 20 ov											
	Markkinoinnin suunnittelu 10 ov											
	Markkinointiviestintä 10 ov											
	Muut valinnaiset 10 ov											
TYÖSSÄOPPIMINEN	3 ov				9 ov				8 ov			
NÄYTTÖ	<ul style="list-style-type: none"> - A = Asiakaspalveluprosessi (TO) - B = Liiketoimintasuunnitelma (K) - C = Kilpailukeinojen soveltaminen (TO) - D = Asiakasryhmien muodostaminen (K) - E = Markkinoinnin suunnittelu (K) - F = Markkinointiviestintä, myynti (TO) - G = Markkinointiviestintä, mainonta (K) - H = Näyttö, muut valinnaiset (K tai TO) 											

YHTEISTEN OPINTOJEN PAKOLLISET OPINNOT

Opintokokonaisuus	ÄIDINKIELI
Laajuus	4 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa hankkia, valikoida ja välittää tietoa suullisesti ja kirjallisesti ymmärtää ja osaa tulkita erilaisia tekstejä kykenee kohteliaaseen ja joustavaan vuorovaikutukseen osaa käyttää ammatillista sanastoa ja hyödyntää ammattikirjallisuutta opiskelussa ja työssä osaa hakea työtä suullisesti ja kirjallisesti osaa toimia ryhmän jäsenenä työ- ja kokoustilanteissa ymmärtää oman kielen ja kulttuurin sekä monikulttuurisuuden merkityksen hallitsee medialukutaidon osaa kirjoittaa omaan ammattialaan liittyviä tekstejä ja raportoida niistä suullisesti.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Tiedonhankinta ja vuorovaikutus 2 ov Ammattialan kieli 1 ov Kieli ja kulttuuri 1 ov
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialan huomioiminen aineiston valinnassa.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksytyt suorittaminen. Opintokokonaisuuden arvosana määräytyy opintojaksojen ja opinnäytetyöraportin arvioinnin perusteella. Opettajat. Kokeet ja oppimistehtävät suoritettu hyväksytysti.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on - saavutettava äidinkielen kaikkien pakollisten opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet tyydyttävästi - osattava laatia ohjattuna suppea opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen alansa asiatyöliä ja ammattikieltä	Opiskelijan on - saavutettava äidinkielen kaikkien pakollisten opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet pääosin hyvin tiedoin - osattava laatia opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen asiatyöliä ja alansa ammattikieltä	Opiskelijan on - saavutettava äidinkielen kaikkien pakollisten opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet pääosin kiitettävästi - osattava laatia opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen sujuvaa asiatyöliä ja täsmällistä alansa ammattikieltä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet

Opintojakso	Tiedonhankinta ja vuorovaikutus
Laajuus	2 ov
Tavoitteet	Opiskelija osaa hankkia tietoa eri lähteistä nykyaikaista teknologiaa hyödyntäen osaa valikoida, arvioida ja tulkita tietoa kriittisesti eri näkökulmista osaa välittää tietoa suullisesti ja kirjallisesti, kuunnella aktiivisesti ja toimia tarkoituksenmukaisesti eri ammatillisissa viestintätilanteissa ymmärtää tekstien tarkoituksen, keskeisen sisällön ja käsitteet kykenee kohteliaaseen ja joustavaan vuorovaikutukseen ja osaa tulkita oheisviestintää osaa suhtautua viestintätilanteissa suvaitsevaisesti ja tasa-arvoisesti erilaisiin viestijöihin ja viestintätapoihin.
Keskeinen sisältö	- opiskelu- ja ryhmätyötaidot - tiedonhankinta ja tiedon arviointi - asianmukainen kielenkäyttö eri tilanteissa - tiedon välittäminen suullisesti ja kirjallisesti opiskelu- ja ammatitilanteissa - kielenhuolto
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun.
Kytkenät muihin opintoihin	Aineistossa ja viestinnässä huomioidaan ammattiala.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksytyt suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija - toimii auttavasti erilaisissa viestintätilanteissa - tarvitsee apua tiedonhaussa	Opiskelija - osaa toimia erilaisissa viestintätilanteissa - osaa hakea ja valita tietoa eri lähteistä	Opiskelija - toimii luontevasti erilaisissa viestintätilanteissa - osaa hakea ja valita tietoa itsenäisesti

<ul style="list-style-type: none"> - osaa välittää tietoa opastettuna - osaa lukea ja kirjoittaa yksinkertaisia tekstejä - ymmärtää lukemaansa - tunnistaa erilaisia viestijöitä 	<ul style="list-style-type: none"> - osaa välittää tietoa - osaa lukea ja kirjoittaa erilaisia tekstejä - löytää lukemastaan keskeisen asiassällön. - osaa huomioida toisia viestijöitä 	<ul style="list-style-type: none"> eri lähteistä - osaa välittää tietoa eri keinoin - osaa lukea ja kirjoittaa erilaisia tekstejä - osaa arvioida omaa viestintäänsä - osaa suhtautua kriittisesti lukemaansa ja tulkita erilaisia tekstejä - osaa ottaa huomioon erilaiset viestijät.
--	---	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Ammattialan kieli
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - osaa ammatillisen perussanaston - osaa laatia ammatin edellyttämät tavallisimmat kirjalliset työt - hallitsee ammatilliset puheviestintätilanteet - osaa toimia työnhakutilanteissa ja laatia työnhakuun liittyvät asiakirjat - osaa hyödyntää ammattikirjallisuutta, muita ammatillisia tietolähteitä ja käyttää erilaisia viestintävälineitä ja -taitoja opinnäytetyön tekemisessä - osaa kehittää omia vuorovaikutustaitojaan ja osallistuu viestinnän kehittämiseen ryhmässä - tutustuu kokouksen ja neuvottelun toimintatapoihin.
Keskeinen sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - ammattisanasto - ammattikirjallisuus ja muut ammatilliset tiedonlähteet - työhakemus ja ansioluettelo - työnhakutilanne - asiakirjojen kirjoittaminen - kokous ja neuvottelu
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun
Kytkenät muihin opintoihin	Hyödynnetään ammattialan tekstejä.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksytyt suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee keskeistä ammattisanastoa - osaa laatia ammattiin liittyviä kirjallisia töitä opastettuna - osaa toimia yleisimmissä ammatillisissa puheviestintätilanteissa - tuntee työnhakutilanteen ja työnhakuasiakirjat - tuntee ammattikirjallisuutta ja ammatillisia tietolähteitä - osaa toimia vuorovaikutustilanteissa - tuntee keskeisimmät kokous- ja neuvottelukäytännöt. 	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee ammattisanastoa - osaa laatia ammattiin liittyviä kirjallisia töitä - osaa toimia ammatillisissa puheviestintätilanteissa - osaa toimia työnhakutilanteissa - ja kirjoittaa työnhakuasiakirjat - osaa käyttää ammattikirjallisuutta tiedonhankinnassa - osaa käyttää ammatillisia tietolähteitä - osaa arvioida omia vuorovaikutustaitoja - tuntee yleisiä kokous- ja neuvottelukäytäntöjä. 	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee ammattisanaston - osaa laatia itsenäisesti ammattiin liittyvät kirjalliset työt - osaa toimia hyvin ammatillisissa puheviestintätilanteissa - osaa toimia aktiivisesti ja asiallisesti työnhakutilanteissa ja kirjoittaa työnhakuasiakirjat - osaa käyttää ammattikirjallisuutta tiedonhankinnassa kriittisesti - osaa käyttää monipuolisesti ammatillisia tietolähteitä - osaa arvioida omia vuorovaikutustaitoja ja kehittää niitä - tuntee yleiset kokous- ja neuvottelukäytännöt.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Kieli ja kulttuuri
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - ymmärtää oman kielen ja kulttuurin merkityksen - kiinnostuu kirjallisuudesta, teatterista ja elokuvista - hallitsee medialukutaidon - ymmärtää kaksikielisyyden ja monikulttuurisuuden merkityksen ja huomioi sen erilaisissa tilanteissa - osaa kirjoittaa omaan ammattialaan liittyviä raportteja, esimerkiksi opinnäytetyön ja työssäoppimisraportin

Keskeinen sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - oman paikkakunnan kulttuuritarjontaan perehtyminen - suomen kielen kehittyminen - puhe- ja kirjakielen erot - ammattikielen historiaa - sanojen lainautuminen - kulttuurielämys ja sen arviointi - raporttien kirjoittaminen
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun.
Kytkenät muihin opintoihin	Aineistossa huomioidaan ammattikieli.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksyty suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tietää oman paikkakunnan kulttuuritarjonnasta - tuntee jonkin verran suomen kielen historiaa - tunnistaa medioita - lukee lyhyitä tekstejä - osaa kirjoittaa raportin opastettuna - tunnistaa puhe- ja kirjakielen eroja. 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuntee oman paikkakunnan kulttuuritarjontaa - tuntee suomen kielen ja ammattikielen historiaa - tuntee kirjallisuutta - hallitsee medialukutaitoa - osaa kirjoittaa ohjeiden mukaisen raportin - tunnistaa puhe- ja kirjakielen erot. 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuntee oman paikkakunnan kulttuuritarjonnan ja on kiinnostunut siitä - tuntee valtakunnallista kulttuuritarjontaa - tuntee suomen kielen ja ammattikielen historiaa ja ymmärtää sen merkityksen - on kiinnostunut kirjallisuudesta - hallitsee medialukutaidon - osaa kirjoittaa ohjeiden mukaisen raportin hyvällä suomen kielellä - ymmärtää puhe- ja kirjakielen erot.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	SUOMI TOISENA KIELENÄ
Laajuus	4 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaa hankkia, valikoida ja välittää tietoa suullisesti ja kirjallisesti suomen kielellä - ymmärtää ja osaa tulkita erilaisia suomenkielisiä tekstejä - kykenee kohteliaaseen ja joustavaan vuorovaikutukseen - osaa ammattisanastoa suomeksi ja pystyy hyödyntämään suomenkielistä ammatikirjallisuutta opiskelussaan - tuntee Suomen työnhakukäytäntöjä ja osaa hakea työtä - osaa toimia ryhmän jäsenenä työ- ja kokoustilanteissa - tuntee sekä omaa että suomen kieltä ja kulttuuria - ymmärtää monikulttuurisuuden ja kaksikielisyyden merkityksen - hallitsee medialukutaidon - osaa kirjoittaa omaan ammattialaan liittyviä tekstejä ja raportoida niistä suullisesti suomeksi.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<p>Suomen kieli, tiedonhankinta ja vuorovaikutus 2 ov</p> <p>Ammattialan kieli 1 ov</p> <p>Kieli ja kulttuuri 1 ov</p>
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialan huomiointi aineiston valinnassa.
Arvioinnin toteutus:	
<ul style="list-style-type: none"> - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset 	<p>Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksyty suorittaminen.</p> <p>Opintokokonaisuuden arvosana määräytyy opintojaksojen ja opinnäytetyöraportin arvioinnin perusteella.</p> <p>Opettajat.</p> <p>Kokeet ja oppimistehtävät suoritettu hyväksytysti.</p>

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - saavutettava kaikkien suomi toisena kielenä opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet tyydyttävästi - osattava laatia ohjattuna suppea opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen suomen kieltä ja alansa ammattikieltä. 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - saavutettava kaikkien suomi toisena kielenä opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet pääosin hyvin tiedoin - osattava laatia opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen suomen kieltä ja alansa ammattikieltä. 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - saavutettava kaikkien suomi toisena kielenä opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet pääosin kiitettävästi - osattava laatia opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen sujuvaa suomen kieltä ja hyvää alansa ammattikieltä.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Suomen kieli, tiedonhankinta ja vuorovaikutus
Laajuus	2 ov
Tavoitteet	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - osaa hankkia tietoa eri lähteistä nykyaikaista teknologiaa hyödyntäen - osaa valikoida ja arvioida tietoa eri näkökulmista - osaa välittää tietoa suullisesti ja kirjallisesti, kuunnella aktiivisesti ja toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa viestintätilanteissa - ymmärtää tekstien tarkoituksen, keskeisen sisällön ja käsitteet ja osaa käyttää sujuvasti sanakirjoja - tuntee suomalaisia käytös- ja viestintätapoja - kykenee kohteliaaseen ja joustavaan vuorovaikutukseen ja osaa tulkita oheisviestintää - osaa opiskeluun liittyvää sanastoa - osaa kirjoittaa erilaisia oppimistehtäviä - harjaantuu käyttämään erilaisia suomen kielen kielioppirakenteita - tutustuu suomen kielen äännerakenteeseen.
Keskeinen sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - opiskelu- ja ryhmätyötaidot - tekstin ymmärtäminen ja sanasto, sanakirjat - tiedonhankinta ja tiedon arviointi - asianmukainen kielenkäyttö eri tilanteissa - tiedon välittäminen suullisesti ja kirjallisesti - erilaiset oppimistehtävät - kielioppi ja kielenhuolto - ääntäminen
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun.
Kytkenäät muihin opintoihin	Aineistossa ja viestinnässä huomioidaan ammattiala.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksyty suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - toimii auttavasti erilaisissa viestintätilanteissa - tarvitsee apua tiedonhaussa - osaa välittää tietoa opastettuna - osaa lukea ja kirjoittaa yksinkertaisia tekstejä - ymmärtää osittain lukemaansa - osaa opiskeluun liittyvää sanastoa - osaa joitakin jaksos aikana opettuja suomen kielioppirakenteita 	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - osaa toimia erilaisissa viestintätilanteissa - osaa hakea tietoa eri lähteistä - osaa välittää tietoa - osaa lukea erilaisia tekstejä ja ymmärtää lukemaansa - osaa osittain arvioida lukemaansa - osaa opiskeluun liittyvää sanastoa - osaa kirjoittaa erilaisia tekstejä - osaa suomen kielioppia 	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - toimii sujuvasti erilaisissa viestintätilanteissa - osaa hakea tietoa itsenäisesti eri lähteistä - osaa välittää tietoa eri keinoin - osaa lukea erilaisia tekstejä ja ymmärtää lukemaansa hyvin - osaa arvioida lukemaansa - osaa opiskeluun liittyvän sanaston - osaa kirjoittaa erilaisia tekstejä hyvin - osaa suomen kielioppia.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Ammattialan kieli
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - osaa ammatillisen perussanaston - osaa laatia ammatin edellyttämät tavallisimmat kirjalliset työt - hallitsee ammatilliset puheviestintätilanteet - osaa toimia työnhakutilanteissa ja laatia työnhakuun liittyvät asiakirjat - osaa hyödyntää ammattikirjallisuutta ja käyttää erilaisia viestintävälineitä oppinäytetyön tekemisessä - tutustuu kokouksen ja neuvottelun toimintatapoihin - harjaantuu käyttämään erilaisia suomen kielen kielioppirakenteita.
Keskeinen sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - ammattisanasto - ammattikirjallisuus - työhakemus ja ansioluettelo - työnhakutilanne - asiakirjojen kirjoittaminen - kokous ja neuvottelu

	- kielioppi
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun.
Kytkenät muihin opintoihin	Hyödynnetään ammattialan tekstejä.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksyty suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee keskeistä ammatillista perussanastoa - osaa laatia ammattiin liittyviä kirjallisia töitä opastettuna - osaa toimia yleisimmissä ammatillisissa puheviestintätilanteissa - tuntee työnhakutilanteen ja työnhakuasiakirjat - tuntee ammattikirjallisuutta - tuntee keskeisimmät kokous- ja neuvottelukäytännöt - osaa joitakin jakson aikana opettuja suomen kielioppirakenteita. 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee ammatillista perussanastoa - osaa laatia ammattiin liittyviä kirjallisia töitä - osaa toimia ammatillisissa puheviestintätilanteissa - osaa toimia työnhakutilanteissa ja kirjoittaa työnhakuasiakirjat - osaa käyttää ammattikirjallisuutta tiedonhankinnassa - tuntee yleisiä kokous- ja neuvottelukäytäntöjä - osaa suomen kielioppia. 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee ammatillisen perussanaston hyvin - osaa laatia ammattiin liittyvät kirjalliset työt - osaa toimia hyvin ammatillisissa puheviestintätilanteissa - osaa toimia aktiivisesti ja asiallisesti työnhakutilanteissa ja kirjoittaa työnhakuasiakirjat - osaa käyttää ammattikirjallisuutta tiedonhankinnassa hyvin - tuntee yleiset kokous- ja neuvottelukäytännöt - osaa suomen kielioppia.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Kieli ja kulttuuri
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuntee sekä omaa että suomen kieltä ja kulttuuria - ymmärtää monikulttuurisuuden ja kaksikielisyyden merkityksen - kiinnostuu kirjallisuudesta, teatterista ja elokuvista - tuntee kulttuuriin liittyvää sanastoa - osaa hyödyntää eri medioita - osaa kirjoittaa omaan ammattialaan liittyviä raportteja, esimerkiksi opinnäytetyön ja työssäoppimisraportin - harjaantuu käyttämään erilaisia suomen kielen kielioppirakenteita.
Keskeinen sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - oman paikkakunnan kulttuuritarjontaan perehtyminen - oman kulttuurin esittely - puhe- ja kirjakielen erot - sanojen muodostaminen suomen kielessä - kulttuurielämys ja sen arviointi - raporttien kirjoittaminen - kielioppi
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun.
Kytkenät muihin opintoihin	Hyödynnetään ammattialan tekstejä.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksyty suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tietää oman paikkakunnan kulttuuritarjonnasta - tuntee omaa kulttuuriaan - ymmärtää monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden merkityksen - tuntee suomen kielen sanaston muodostamistapoja - tuntee hieman kulttuuriin liittyvää sanastoa - tunnistaa eri medioita - osaa kirjoittaa raportin opastettuna suomen kielellä - tunnistaa puhe- ja kirjakielen eroja 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuntee oman paikkakunnan kulttuuritarjontaa - osaa esitellä omaa kulttuuriaan - ymmärtää monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden merkityksen - tuntee suomen kielen sanaston muodostamistapoja - tuntee kulttuuriin liittyvää sanastoa - osaa hyödyntää medioita - osaa kirjoittaa ohjeiden mukaisen raportin suomen kielellä - tunnistaa puhe- ja kirjakielen erot 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuntee oman paikkakunnan kulttuuritarjonnan ja on kiinnostunut siitä - osaa esitellä omaa kulttuuriaan ja verrata sitä suomalaiseen kulttuuriin - ymmärtää monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden merkityksen - tuntee suomen kielen sanaston muodostamistavat - tuntee kulttuuriin liittyvää sanastoa hyvin - osaa hyödyntää medioita kriittisesti - osaa kirjoittaa ohjeiden mukaisen raportin hyvällä suomen kielellä - ymmärtää puhe- ja kirjakielen erot

- osaa joitakin jakson aikana opetettuja suomen kielioppirakenteita.	- osaa suomen kielen kieliooppia.	- osaa suomen kielen kieliooppia.
--	-----------------------------------	-----------------------------------

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	RUOTSI
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Vahvistaa opiskelijan suullista ja kirjallista peruskielitaitoa, jotta hän selviytyy yksinkertaisista puheilanteista ja tavanomaisista asiakaspalvelutilanteista asiakkaana ja työntekijänä ja osaa toimia asianmukaisesti alansa työtehtävissä ja pohjoismaisissa yhteyksissä ruotsin kielellä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Keskeinen sisältö on ammattialan työtehtävissä ja pohjoismaisissa yhteyksissä toimiminen. Aihealueina ovat itsestä kertominen, koulu ja opiskelu, lähiympäristö, Pohjoismaat, tien neuvominen, puhelimesta asiointi, työ, työpäivän rutiinit, oman alan ammattisanasto. Opintojakso: Ruotsin kieli 1
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Aihealueet liittyvät suoritettavaan tutkintoon ja niihin työtehtäviin, joissa tutkinnon suorittanut voi toimia.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla T1-K5 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on - ymmärrettävä tuttuja ja yksinkertaisia suullisia ja kirjallisia ilmauksia jotka käsittelevät häntä itseään ja lähiympäristöä - ymmärrettävä lyhyiden ja yksinkertaisten kirjallisten ja suullisten viestien keskeisen sisällön ja osattava toimia niiden mukaan - selviytyttävä rutiininomaisista vuorovaikutustilanteista sekä yksityishenkilönä että oman alansa työntekijänä asiallisesti ja kohteliaasti keskustelukumppanien puhuessa selkeästi ja hitaasti - ymmärrettävä työhönsä ja työturvallisuuteen liittyvää ennustettavaa tietoa, esim. ruokalistoista, ilmoituksista ja ohjeistoista apuneuvoja käyttäen - osattava täyttää tavallisimpia työhönsä liittyviä lomakkeita	Opiskelijan on - selviytyttävä rutiininomaisista päivittäiseen elämään, työhön, omaan maahan ja kulttuuriin liittyvistä puheilanteista kohtalaisesti - ymmärrettävä tavanomaisten alaan liittyvien käskyjen, kieltojen ja kehoitusten sekä työturvallisuusohjeiden sisältö ja osattava toimia niiden mukaan - selviytyttävä tavanomaisimmista vuorovaikutustilanteista sekä yksityishenkilönä että työntekijänä asiallisesti ja kohteliaasti keskustelukumppanien käyttäessä normaalia puhetempoa - pystyttävä tulkitsemaan helpohkoja tekstejä kuten ruokalistoja, aikatauluja ja mainoksia sekä työhön liittyviä työ- ja turvaohjeita tarvittaessa apuneuvoja käyttäen - osattava laatia työhön liittyviä viestejä apuneuvoja käyttäen	Opiskelijan on - selviytyttävä rutiininomaisista päivittäiseen elämään, työhön, omaan maahan ja kulttuuriin liittyvistä puheilanteista hyvin - osattava toimia työhön liittyvien käskyjen, kieltojen ja kehoitusten mukaan - selviytyttävä tavanomaisimmista asiakaspalvelutilanteista asiakkaana ja työntekijänä - pystyttävä lukemaan lyhyitä tekstejä (ruokalistat, aikataulut, mainokset, työhön liittyvät käyttö-, työ- ja turvaohjeet) ja osattava hakea lisätietoa apuneuvoja käyttäen - osattava laatia työhön liittyviä viestejä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	ENGLANTI
Laajuus	2 ov
Yleistavoitteet	Tavoitteena on syventää ja aktivoida jo opitun kielen taitoja ammattialan suuntaisesti niin, että opiskelija hallitsee kielen keskeisimmän sanaston ja viestintätaidot yksityishenkilönä ja työntekijänä kansainvälisessä ympäristössä. Opiskelijan tulee kehittää jokapäiväisissä tilanteissa ja ammatissa tarvittavia kohteliaita ja asiallisia viestintätaitoja monipuolisesti. Hänen olisi pystyttävä myös hankkimaan lisätietoa omasta alastaan lukemalla ammattikirjallisuutta sanakirjaa ja uusinta teknologiaa apuna käyttäen. Hänen tulee myös ymmärtää kielitaidon merkitys kansainvälistyvässä työympäristössä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Keskeinen sisältö on opiskelijan sanaston ja viestintätaitojen vahvistaminen yksityishenkilönä ja työntekijänä kansainvälisessä ympäristössä. Aihealueina ovat koulutusalasta riippuen mm. nuoren elämäntilanne, opiskeluuala, tuleva työ ja siihen liittyvät työtehtävät, materiaalit ja koneet ja laitteet ja niiden käyttöohjeet, työturvallisuus, työnhaku, asiakaspalvelutilanteet ja kansainvälisyys.

	Englanti I Englanti II
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Aihealueet liittyvät suoritettavaan tutkintoon ja niihin työtehtäviin, joissa tutkinnon suorittanut voi toimia.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla K5-T1 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on ymmärrettävä yksinkertaisia ja selkeitä omaan elämään ja alaan liittyviä tuttuja aihepiirejä käsitteleviä suullisia ja kirjallisia viestejä ja osattava toimia niiden mukaan osattava kertoa muutamalla sanalla itsestään sekä kertoa opinnoistaan ja ympäristöstään lyhyesti rutiinomaisissa tilanteissa osattava kirjoittaa yksinkertaisia ja suppeita henkilökohtaisia viestejä vaikkakin hajanaisesti työhön ja vapaa-aikaan liittyen ja osattava hakea aktiivisesti tietoa näihin liittyen. ei ole opiskelussaan usein kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta	Opiskelijan on ymmärrettävä keskeinen ajatus omaan elämään ja alaan liittyvistä tavallisista normaalitempoisista suullisista sekä kirjallisista viesteistä ja osattava toimia niiden mukaan osattava kertoa itsestään ja kuvailla elinolojaan lyhyesti mutta kuitenkin yhtenäisesti sekä kertoa muutamilla lauseilla opinnoistaan ja ympäristöstään sekä osallistuttava jossain määrin keskusteluun selviydyttävä ymmärrettävästi omaan vapaa-aikaan ja työhön liittyvistä tilanteista kirjallisesti yhtenäistä tekstiä käyttäen ja osaa hakea aktiivisesti tietoa on kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta	Opiskelijan on ymmärrettävä normaalitempoista puhetta arkielämän ja työelämän rutiinomaisissa tilanteissa ja osattava kysyä lisäohjeita sekä kuvata tapahtumia ja osallistuttava keskusteluun kohtalaisesti osattava kertoa hyvin yleisiä aihepiirejä koskevia keskusteluja liittyen opiskeluun ja elinympäristöön käyttämällä melko monipuolista sanastoa ja hallittava perusrakenteet hyvin ymmärrettävä viestejä koulutusaltaan ja osattava kertoa omasta koulutusaltaan hyvin sekä hankkia tietoa englanninkielisistä alansa aiheista apuneuvoja hyväksi käyttäen opiskelijalla on aito kiinnostus oman kielitaitonsa kehittämiseen

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Englanti 1
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Aktivoi ja vahvistaa opiskelijan jo opitun kielen taitoja ammattialan suuntaisesti, niin että hän hallitsee kielen keskeisimmän sanaston ja viestintätaidot yksityishenkilönä ja työntekijänä kansainvälisessä ympäristössä. Kannustaa opiskelijaa hankkimaan lisätietoa omasta alastaan lukemalla ammattikirjallisuutta sanakirjaa ja uusinta teknologiaa apuna käyttäen. Saada opiskelija ymmärtämään kielitaidon merkitys kansainvälistyvässä työympäristössä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Opiskelijan ammattikielen ja arkipäivän englannin perussanaston ja keskeisimpien viestintätaitojen hallitseminen yksityishenkilönä ja työntekijänä kansainvälisessä ympäristössä. Aihealueina ovat oma ala, opiskelu, perhe, työntekijänä oleminen, työtehtävät, työvälineet, työkalut ja koneet, peruspalvelutilanteet ja peruskielioppi, viestien ja ohjeiden kirjoittaminen ja ymmärtäminen.
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Aihealueet liittyvät suoritettavaan tutkintoon ja niihin työtehtäviin, joissa tutkinnon suorittanut voi toimia.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla K5-T1 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on - ymmärrettävä yksinkertaisia, omaan elämään ja alaan liittyviä suullisia ja kirjallisia viestejä ja osattava toimia niiden mukaan - osattava kertoa muutamalla sanalla itsestään sekä kertoa opinnoistaan ja ympäristöstään lyhyesti	Opiskelijan on - ymmärrettävä jonkin verran omaan elämään ja alaan liittyviä, normaalitempoisia suullisia sekä kirjallisia viestejä ja osattava toimia niiden mukaan - osattava kertoa itsestään ja kuvailla elinolojaan lyhyesti sekä kertoa muutamilla lauseilla opinnoistaan ja ympäris-	Opiskelijan on - ymmärrettävä normaalitempoista puhetta arkielämän ja työelämän rutiinomaisissa tilanteissa ja osaa kysyä lisäohjeita sekä kuvata tapahtumia ja hän osallistuu keskusteluun kohtalaisesti -osattava kuvailla opiskeluaan ja elinympäristöään hyvin käyttämällä melko monipuolista sanastoa ja hallittava

<ul style="list-style-type: none"> - osattava kirjoittaa yksinkertaisia henkilökohtaisia viestejä työhön ja vapaa-aikaan liittyen ja osattava hakea aktiivisesti tietoa näihin liittyen -ei ole opiskelussaan usein kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta 	<p>töstään sekä osallistumalla jossain määrin keskusteluun</p> <ul style="list-style-type: none"> - selviydyttävä ymmärrettävästi omaan vapaa-aikaan ja työhön liittyvistä tilanteista kirjallisesti ja osaa hakea aktiivisesti tietoa -on kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta 	<p>perusrakenteet hyvin</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärrettävä viestejä koulutusosaltaan ja osattava kertoa omasta koulutusosaltaan hyvin ja osattava hankkia tietoa englanninkielisistä alansa aiheista apuneuvoja hyväksi käyttäen - opiskelijalla on aito kiinnostus oman kielitaidon kehittämiseen
---	--	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Englanti 2
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Syventää ja vahvistaa opiskelijan ammattikielen ja arkipäivän englannin perusasiat. Kehittää opiskelijaa käyttämään monipuolisesti kieltä eri viestintätilanteissa arki- ja työelämässä. Kannustaa opiskelijaa itsenäisesti hakemaan tietoa omasta alastaan uusinta teknologiaa ja sanakirjaa ja ammattikirjallisuutta apuna käyttäen. Saada opiskelija ymmärtämään kielitaidon merkitys. Vahvistaa opiskelijan kykyä toimia kansainvälistyvässä työympäristössä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Ammattialan työtehtävissä toimiminen. Opiskelijan ammattisanaston ja arkielämän englannin viestintätaitojen syventäminen. Aihealueina ovat ammattiala ja siihen liittyvä erikoissanasto, monipuoliset palvelutilanteet ja erilaiset viestintätilanteet, viestien ja ohjeiden kirjoittaminen ja ymmärtäminen, kielioopin laajentaminen omalla alalla tarvittaviin erikoisrakenteisiin, luonnollisempaan ääntämykseen pyrkiminen ja kansainvälisyys.
Kytännät muihin opintokokonaisuksiin	Aihealueet liittyvät suoritettavaan tutkintoon ja niihin työtehtäviin, joissa tutkinnon suorittanut voi toimia.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla K5-T1 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärrettävä yksinkertaisia, omaan elämään ja alaan liittyviä suullisia ja kirjallisia viestejä ja osattava toimia niiden mukaan - osattava kertoa muutamalla sanalla itsestään sekä kertoa opinnoistaan ja ympäristöstään lyhyesti - osattava kirjoittaa yksinkertaisia henkilökohtaisia viestejä työhön ja vapaa-aikaan liittyen ja osattava hakea aktiivisesti tietoa näihin liittyen -ei ole opiskelussaan usein kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärrettävä jonkin verran omaan elämään ja alaan liittyviä, normaalitehoisia suullisia sekä kirjallisia viestejä ja osattava toimia niiden mukaan - osattava kertoa itsestään ja kuvailla elinolojaan lyhyesti sekä kertoa muutamilla lauseilla opinnoistaan ja ympäristöstään sekä osallistumalla jossain määrin keskusteluun - selviydyttävä ymmärrettävästi omaan vapaa-aikaan ja työhön liittyvistä tilanteista kirjallisesti ja osaa hakea aktiivisesti tietoa -on kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärrettävä normaalitehoista puhetta arkielämän ja työelämän rutiinimaisissa tilanteissa ja osaa kysyä lisäohjeita sekä kuvata tapahtumia ja hän osallistuu keskusteluun kohtalaisesti -osattava kuvailla opiskeluaan ja elinympäristöään hyvin käyttämällä melko monipuolista sanastoa ja hallittava perusrakenteet hyvin - ymmärrettävä viestejä koulutusosaltaan ja osattava kertoa omasta koulutusosaltaan hyvin ja osattava hankkia tietoa englanninkielisistä alansa aiheista apuneuvoja hyväksi käyttäen - opiskelijalla on aito kiinnostus oman kielitaidon kehittämiseen

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	MATEMATIIKKA
Laajuus	3 ov
Yleistavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelija osaa monipuolisesti soveltaa matematiikkaa ja käyttää sitä ongelmanratkaisussa tulevassa ammatissaan. Opiskelija osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset ja yksiköiden muuntamiset sekä osaa soveltaa prosenttilaskentaa ammattiinsa liittyvässä tehtävissä. Opiskelija osaa ratkaista matemaattisia ongelmia päättelemällä ja yhtälöillä. - Opiskelija osaa soveltaa geometriaa oman ammattialansa vaatimassa laajuudessa, esimerkiksi laskea pinta-aloja ja tilavuuksia ja käyttää mittakaavaa. Opiskelija osaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa, kuten kustannus-, verotus- ja

	lainalaskelmia. - Opiskelija osaa itsenäisesti kerätä tietoa ja laatia tiedoista omaa alaansa koskevia tilastoja, taulukoita ja kuvaajia. Hän osaa lukea ja tulkita tilastoja. - Opiskelija osaa monipuolisesti käyttää laskinta ja tietokonetta tehtävien ratkaisussa. Hän osaa arvioida saatujen tulosten luotettavuutta ja mielekkyyttä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Keskeinen sisältö: Matematiikan perusteet: peruslaskutoimitukset, yksikönmuunnokset, sanalliset tehtävät, prosenttilaskenta, geometrian peruskäsitteet, talous- ja tilastomatematiikka.
Arvioinnin toteutus	Opintokokonaisuus arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintokokonaisuuden arvio opintokokonaisuuden opettaja/opettajat.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on - osattava laskea oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava tavallisimmat mittayksiköt - osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia joko päättelämällä tai yhtälöiden avulla - ymmärrettävä prosentin käsite ja osattava laskea prosenttiarvo - osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava laskea käyttämiensä yleisimpien kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia - osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia tekemilleen tölle - osattava lukea oman alansa yksinkertaisia tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä	Opiskelijan on - osattava laskea oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava yksikönmuunnokset - osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia joko päättelämällä tai yhtälöiden avulla - osattava laskea tulevassa ammatissaan tarvittavat prosenttilaskut - osattava laskea arki- ja työelämässä tarvittavia talousmatematiikan laskuja - osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava laskea käyttämiensä yleisimpien kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia sekä käyttää mittakaavaa - osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia tekemilleen tölle - osattava lukea ja tulkita oman alansa tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä - osattava laatia kerätyistä tiedoista tilastoja, taulukoita ja kuvaajia - osattava arvioida saamiensa tulosten mielekkyyttä	Opiskelijan on - osattava laskea sujuvasti ja oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava yksikönmuunnokset sujuvasti - osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia päättelämällä ja yhtälöiden avulla - osattava tulevassa ammatissaan tarvittava prosenttilaskenta - osattava soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa - osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava laskea kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia sekä käyttää mittakaavaa - osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia - osattava lukea ja tulkita tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä - osattava kerätä itsenäisesti tietoa ja laatia tiedoista tilastoja, taulukoita ja kuvaajia - osattava arvioida saamiensa tulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin Kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintojakso	Matematiikan perusteet
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa monipuolisesti soveltaa matematiikkaa ja käyttää sitä ongelmanratkaisussa tulevassa ammatissaan. Opiskelija osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset ja yksiköiden muuntamiset sekä osaa soveltaa prosenttilaskentaa ammatissaan liittyvissä tehtävissä. Opiskelija osaa ratkaista matemaattisia ongelmia päättelämällä ja yhtälöillä. Opiskelija osaa arvioida saatujen tulosten luotettavuutta ja mielekkyyttä.
Keskeinen sisältö	Matematiikan perusteet: peruslaskutoimitukset, yksikönmuunnokset, sanalliset tehtävät, prosenttilaskenta.
Arvioinnin toteutus	Opintojakso arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintojakson arvio opintojakson opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava laskea oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava tavallisimmat mittayksiköt <p>- osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia joko pääättelemällä tai yhtälöiden avulla</p> <p>- ymmärrettävä prosenttien käsite ja osattava laskea prosenttiarvo</p>	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava laskea oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava yksikönmuunnokset <p>- osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia joko pääättelemällä tai yhtälöiden avulla</p> <p>- osattava laskea tulevassa ammatissaan tarvittavat prosenttilaskut</p> <p>- osattava arvioida saamiensa tulosten mielekkyyttä</p>	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava laskea sujuvasti ja oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava yksikönmuunnokset sujuvasti - osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia pääättelemällä ja yhtälöiden avulla - osattava tulevassa ammatissaan tarvittava prosenttilaskenta - osattava arvioida saamiensa tulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin Kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintojakso	Geometria ja talousmatematiikka
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelija osaa soveltaa geometriaa oman ammattialansa vaatimassa laajuudessa, esimerkiksi laskea pinta-aloja ja tilavuuksia ja käyttää mittakaavaa. Opiskelija osaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa.</p> <p>Opiskelija osaa monipuolisesti käyttää laskinta ja tietokonetta tehtävien ratkaisussa. Hän osaa arvioida saatujen tulosten luotettavuutta ja mielekkyyttä.</p>
Keskeinen sisältö	Geometrian peruskäsitteet ja talousmatematiikka.
Arvioinnin toteutus	Opintojakso arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintojakson arvioi opintojakson opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>- Opiskelijan on</p> <p>- ymmärrettävä prosenttien käsite ja osattava laskea prosenttiarvo</p> <p>- osattava tavallisimmat mittayksiköt</p> <p>- osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa</p> <p>- osattava laskea käyttämiensä yleisimpien kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia</p> <p>- osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia tekemilleen tölle</p>	<p>- Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava laskea arki- ja työelämässä tarvittavia talousmatematiikan laskuja - osattava yksikönmuunnokset <p>- osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa</p> <p>- osattava laskea käyttämiensä yleisimpien kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia sekä käyttää mittakaavaa</p> <p>- osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia tekemilleen tölle</p> <p>- osattava arvioida saamiensa tulosten mielekkyyttä</p>	<p>- Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa - osattava yksikönmuunnokset sujuvasti - osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava laskea kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia sekä käyttää mittakaavaa - osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia - osattava arvioida saamiensa tulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin Kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintojakso	Tilastomatematiikka
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelija osaa itsenäisesti kerätä tietoa ja laatia tiedoista omaa alaansa koskevia tilastoja, taulukoita ja kuvaajia. Hän osaa lukea ja tulkita tilastoja.</p> <p>Opiskelija osaa monipuolisesti käyttää laskinta ja tietokonetta tehtävien ratkaisussa. Hän osaa arvioida saatujen tulosten luotettavuutta ja mielekkyyttä.</p>

Keskeinen sisältö	Tilastomatematiikka.
Arvioinnin toteutus	Opintojakso arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintojakson arvioi opintojakson opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on - osattava käyttää laskinta ja tietokoneita apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava lukea oman alansa yksinkertaisia tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä 	<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on - osattava käyttää laskinta ja tietokoneita apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava lukea ja tulkita oman alansa tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä - osattava laatia kerätyistä tiedoista tilastoja, taulukoita ja kuvaajia - osattava arvioida saamiensa tulosten mielekkyyttä 	<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on - osattava käyttää laskinta ja tietokoneita apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - - osattava lukea ja tulkita tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä - osattava kerätä itsenäisesti tietoa ja laatia tiedoista tilastoja, taulukoita ja kuvaajia - osattava arvioida saamiensa tulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin Kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintokokonaisuus	FYSIIKKA JA KEMIA
Laajuus	2 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa tulevan ammattinsa ja ergonomisen työskentelyn kannalta tärkeimmät fysiikan lainalaisuudet. Hän osaa työssään ottaa huomioon ympäristön ja ammatin kannalta keskeiset kemian ilmiöt sekä tuntee tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia. Opiskelija osaa säilyttää ja käyttää oikein sekä hävittää asianmukaisesti tavallisimpia ammattialalla käytettäviä aineita. Hän osaa soveltaa fysiikan ja kemian tietoja käyttämällä taloudellisia, turvallisia ja ympäristöä säästäviä työtapoja ja tekniikoita. Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja mittauksia ammattiinsa liittyvistä keskeisistä fysiikan ja kemian ilmiöistä. Hän osaa tulkita ja arvioida mittaustuloksia sekä tehdä niistä johtopäätöksiä. Opiskelija osaa dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina tai kuvaajina.
Keskeinen sisältö	<p>Fysiikka: Mekaniikan ja lämpöopin perusteita ammattialan vaatimassa laajuudessa. Energiamuodot sekä energian kulutus ja säästö.</p> <p>Kemia: Epäorgaanisen ja orgaanisen kemian perusteita ammattialan vaatimassa laajuudessa. Kemian keskeiset ilmiöt ja käsitteet ammattialan vaatimassa laajuudessa. Työympäristön kemikaalit ja kemikaalien käyttöturvallisuus. Kestävä kehitys.</p>
Arvioinnin toteutus	Opintokokonaisuus arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintokokonaisuuden arvioi opintokokonaisuuden opettaja/opettajat.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - tunnistettava ammattinsa kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset fysiikan ja kemian ilmiöt ja lainalaisuudet - - - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava ammattinsa kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset fysiikan ja kemian ilmiöt ja lainalaisuudet - - tunnettava tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava oman alan tärkeimmät fysiikan ilmiöt ja lainalaisuudet - tunnettava ergonomiseen työskentelyyn liittyvät keskeiset fysiikan käsitteet ja lait - tunnettava tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia ja osattava hyödyntää tietoa työssään - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle

<ul style="list-style-type: none"> - osattava säilyttää ja käyttää työssään tarvittavia kemikaaleja oikein ja hävittää jätteet asianmukaisesti - osattava tunnistaa ja tulkita omalla ammattialalla käytettävien tärkeimpien aineiden ja materiaalien merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia merkintöjen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä ohjeen mukaan mittauksia, kirjata mittaustulokset ja laatia tuloksista raportti 	<ul style="list-style-type: none"> - osattava säilyttää, käyttää oikein ja hävittää omalla alallaan käytettäviä aineita siten, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta - osattava tunnistaa ja tulkita oman alansa tuotteiden merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia tilanteen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä ohjeen mukaan havainnot ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä fysiikan ja kemian ilmiöistä - osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina - osattava tulkita mittaustuloksia ja arvioida niiden mielekkyyttä - osattava ohjatusti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti 	<ul style="list-style-type: none"> - osattava soveltaa fysiikan ja kemian tietojaan käyttämällä taloudellisia ja turvallisia työtapoja ja tekniikoita - osattava säilyttää, käyttää oikein ja hävittää omalla alallaan käytettäviä aineita siten, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta - osattava tunnistaa ja tulkita oman alansa tuotteiden merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia tilanteen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä havainnot ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä fysiikan ja kemian ilmiöistä - osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina - osattava tulkita mittaustuloksia, arvioida niiden luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä sekä tehdä johtopäätöksiä tuloksista - osattava itsenäisesti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti - osattava toimia ottamalla huomioon luonnon lainalaisuudet ja toimia niiden mukaisesti ympäristöä ja energiaa säästäen - osattava kuvata jonkin omalla ammattialallaan käytettävän tai valmistettavan tuotteen elinkaari ja siihen liittyvät energian muutokset
<ul style="list-style-type: none"> - osattava kuvata jonkin tuotteen elinkaari 	<ul style="list-style-type: none"> - osattava kuvata jonkin omalla ammattialallaan käytettävän tai valmistettavan tuotteen elinkaari 	

Hyvä 4. Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2. Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintojakso	Fysiikka
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa tulevan ammattinsa ja ergonomisen työskentelyn kannalta tärkeimmät fysiikan lainalaisuudet. Hän osaa soveltaa fysiikan tietoja käyttämällä taloudellisia, turvallisia ja ympäristöä säästäviä työtapoja ja tekniikoita. Opiskelija osaa tehdä havainnot ja mittauksia ammattiinsa liittyvistä keskeisistä fysiikan ilmiöistä. Hän osaa tulkita ja arvioida mittaustuloksia sekä tehdä niistä johtopäätöksiä. Opiskelija osaa dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina tai kuvaajina.
Keskeinen sisältö	Mekaniikan ja lämpöopin perusteita ammattialan vaatimassa laajuudessa. Energiamuodot sekä energian kulutus ja säästö.
Arvioinnin toteutus	Opintojakso arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintojakso arvioi opintojakson opettaja.

Arviointikriteerit

- Tyydyttävä 1	- Hyvä 3	- Kiitettävä 5
<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on tunnistettava ammattinsa kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset fysiikan ilmiöt ja lainalaisuudet - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle 	<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on osattava ammattinsa kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset fysiikan ilmiöt ja lainalaisuudet - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle 	<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on osattava oman alan tärkeimmät fysiikan ilmiöt ja lainalaisuudet - tunnettava ergonomiseen työskentelyyn liittyvät keskeiset fysiikan käsitteet ja lait - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle

<p>- osattava tehdä ohjeen mukaan mittauksia, kirjata mittaustulokset ja laatia tuloksista raportti</p> <p>- osattava kuvata jonkin tuotteen elinkaari</p>	<p>- osattava tehdä ohjeen mukaan havainnot ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä fysiikan ilmiöistä</p> <p>- osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina</p> <p>- osattava tulkita mittaustuloksia ja arvioida niiden mielekkyyttä</p> <p>- osattava ohjatusti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti</p> <p>- osattava kuvata jonkin omalla ammattialallaan käytettävän tai valmistettavan tuotteen elinkaari</p>	<p>- osattava soveltaa fysiikan tietojaan käyttämällä taloudellisia ja turvallisia työtapoja ja tekniikoita</p> <p>- osattava tehdä havainnot ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä fysiikan ilmiöistä</p> <p>- osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina</p> <p>- osattava tulkita mittaustuloksia, arvioida niiden luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä sekä tehdä johtopäätöksiä tuloksista</p> <p>- osattava itsenäisesti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti</p> <p>- osattava toimia ottamalla huomioon luonnon lainalaisuudet ja toimia niiden mukaisesti ympäristöä ja energiaa säästäen</p> <p>- osattava kuvata jonkin omalla ammattialallaan käytettävän tai valmistettavan tuotteen elinkaari ja siihen liittyvät energian muutokset</p>
--	--	--

Hyvä 4. Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2. Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintojakso	Kemia
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelija osaa työssään ottaa huomioon ympäristön ja ammatin kannalta keskeiset kemian ilmiöt sekä tuntee tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia. Opiskelija osaa säilyttää ja käyttää oikein sekä hävittää asianmukaisesti tavallisimpia ammattialalla käytettäviä aineita. Hän osaa soveltaa kemian tietoja käyttämällä taloudellisia, turvallisia ja ympäristöä säästäviä työtapoja ja tekniikoita.</p> <p>Opiskelija osaa tehdä havainnot ja mittauksia ammatin liittyvistä keskeisistä kemian ilmiöistä. Hän osaa tulkita ja arvioida mittaustuloksia sekä tehdä niistä johtopäätöksiä. Opiskelija osaa dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina tai kuvaajina.</p>
Keskeinen sisältö	Epäorgaanisen ja orgaanisen kemian perusteita ammattialan vaatimassa laajuudessa. Kemian keskeiset ilmiöt ja käsitteet ammattialan vaatimassa laajuudessa. Työympäristön kemikaalit ja kemikaalien käyttöturvallisuus. Kestävä kehitys.
Arvioinnin toteutus	Opintojakso arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintojakson arvio opintojakson opettaja.

Arviointikriteerit

<p>- Tyydyttävä 1</p> <p>- Opiskelijan on tunnistettava ammatin kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset kemian ilmiöt ja lainalaisuudet</p> <p>- osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle</p>	<p>- Hyvä 3</p> <p>- Opiskelijan on osattava ammatin kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset kemian ilmiöt ja lainalaisuudet</p> <p>- tunnettava tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia</p> <p>- osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle</p>	<p>- Kiitettävä 5</p> <p>- Opiskelijan on osattava oman alan tärkeimmät kemian ilmiöt ja lainalaisuudet</p> <p>- tunnettava tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia ja osattava hyödyntää tietoa työssään</p> <p>- osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle</p> <p>- osattava soveltaa kemian tietojaan</p>
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> - osattava säilyttää ja käyttää työssään tarvittavia kemikaaleja oikein ja hävittää jätteet asianmukaisesti - osattava tunnistaa ja tulkita omalla ammattialalla käytettävien tärkeimpien aineiden ja materiaalien merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia merkintöjen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä ohjeen mukaan mittauksia, kirjata mittaustulokset ja laatia tuloksista raportti 	<ul style="list-style-type: none"> - osattava säilyttää, käyttää oikein ja hävittää omalla alallaan käytettäviä aineita siten, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta - osattava tunnistaa ja tulkita oman alansa tuotteiden merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia tilanteen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä ohjeen mukaan havaintoja ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä kemian ilmiöistä - - osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina - osattava tulkita mittaustuloksia ja arvioida niiden mielekkyyttä - osattava ohjatusti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti 	<ul style="list-style-type: none"> käyttämällä taloudellisia ja turvallisia työtapoja ja tekniikoita - osattava säilyttää, käyttää oikein ja hävittää omalla alallaan käytettäviä aineita siten, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta - osattava tunnistaa ja tulkita oman alansa tuotteiden merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia tilanteen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä havaintoja ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä kemian ilmiöistä - osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina - osattava tulkita mittaustuloksia, arvioida niiden luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä sekä tehdä johtopäätöksiä tuloksista - osattava itsenäisesti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti - osattava toimia ottamalla huomioon luonnon lainalaisuudet ja toimia niiden mukaisesti ympäristöä ja energiaa säästäen
---	--	---

Hyvä 4. Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2. Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintokokonaisuus	YHTEISKUNTA-, YRITYS- JA TYÖELÄMÄTIETO
Laajuus	1ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelijan tulee tuntea omat oikeutensa ja velvollisuutensa opiskelijana sekä kansalaisena. Opiskelija osaa ottaa vastuuta omasta elämästään. Opiskelija tuntee kunnallisen ja valtiollisen toiminnan periaatteet.</p> <p>Opiskelijan tulee osata hoitaa omaa talouttaan yhteiskunnan osallistuvana jäsenenä. Hänen on tunnettava verojen ja julkisten maksujen merkitys hyvinvointipalvelujen rahoituslähteenä sekä tunnettava sosiaaliturva, niin että hän osaa sitä tarvittaessa hakea.</p> <p>Opiskelija ymmärtää oman työnsä merkityksen yhteiskunnassa. Hän tuntee velvollisuutensa ja oikeutensa työntekijänä sekä yrittäjänä. Hän tuntee työmarkkinoiden toimintaperiaatteet, tavat ja keskeiset sopimusmenettelyt. Opiskelija osaa hakeutua Suomen ja muiden EU –maiden työmarkkinoille. Opiskelija saa valmiuksia työllistyä myös itsenäisenä yrittäjänä.</p>
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<ul style="list-style-type: none"> - yhteiskunta, sen rakenne ja muuttuminen - kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet - kansalaisen toiminta- ja vaikutusmahdollisuudet - päätöksenteko kunnassa, valtiossa ja Euroopan Unionissa - kansantalouden toiminnan periaatteet - sosiaaliturva - kodin talous ja kuluttajansuoja - toiminta työmarkkinoilla
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Opintojakson sisältöjä voidaan käsitellä muissa koulutusalan opinnoissa.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	pakollisten opintojen ja mahdollisten valinnaisten opintojen suorittaminen opintojakson opettaja osallistuminen opetukseen, suoritettavat tehtävät ja teoriakoe

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava toimia oppilaitoksessaan ja työssäoppimispaikoissa niiden sääntöjen mukaisesti - osattava toimia opiskeluunsa ja omaan ikäkauteensa liittyvien oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti - osattava toimia yhteiskunnan jäsenenä kansalaisen perusoikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti - osattava ohjattuna suunnitella omaa talouttaan ja huolehtia siihen liittyvistä velvoitteista - tunnettava oikeutensa ja velvollisuutensa työntekijänä ja osattava hakea työtä, tehdä osaltaan työsopimus sekä noudattaa siinä sovittuja asioita - osattava pohtia omaa kuluttajakäyttäytymistään ja sen vaikutusta työllisyyteen ja kansantalouteen - osattava ohjattuna etsiä tietoa EU:n päätöksenteosta ja työmarkkinoista. 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - edellisten lisäksi hallittava kunnallisen ja valtiollisen toiminnan periaatteet, niin että hän osaa toimia vastuullisena yhteiskunnan jäsenenä. 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - edellisten lisäksi osattava toimia aktiivisesti oppilaitoksessaan ja muissa opiskeluun liittyvässä toimintaympäristöissä, kuten toisissa oppilaitoksissa, työpaikoilla ja ulkomaisessa opiskelijavaihdossa. - osattava itsenäisesti hoitaa omaa talouttaan ja tuntea taloudelliset velvoitteensa - tunnettava työmarkkinoiden ja työelämän toimintatavat niin että hänellä on valmiuksia kehittää omaa työtään - osattava huolehtia oikeuksistaan ja velvoitteistaan työyhteisön jäsenenä ja alan itsenäisenä yrittäjänä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TERVEYSTIETO
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa vaikuttaa omaan terveyskäyttäytymiseensä niin vapaa-aikana kuin työympäristössään. Opiskelija osaa arvioida omaa työ- ja toimintakykyään erilaisin menetelmin.
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Terveyttä edistävät elintavat ja tottumukset sekä niiden yhteys vallitseviin elintapa-sairauksiin. Oman ammattialan keskeiset terveyttä kuormittavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset rasitustekijät. Työympäristön ja työskentelytapojen kehittäminen turvallisiksi ja terveellisiksi. Toimintakykyisyyden mittaaminen eri menetelmin.
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Liikunta, ammattiergonomia, työelämä (työssäoppiminen)
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Oppiminen tapahtuu kontaktiopetuksen pohjalta. Arviointi aktiivisuuden, kiinnostuksen ja harjoitustehtävien sekä tentin tulosten perusteella. Arvioijana opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on	Opiskelijan on	Opiskelijan on
osattava tiedostaa terveyttä edistävät tavat ja tottumukset	omaksuttava keskeiset taidot ja tiedot terveellisen ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi	ymmärrettävä terveyttä edistävien ja kuluttavien tekijöiden vaikutus ja osattava toteuttaa tämä omassa elämässään
osattava etsiä apua oman terveyden, työ- ja toimintakykyisyyden edistämiseksi	osattava tunnistaa työn ja terveyden väliset yhteydet ja ammattialan kannalta keskeiset kuormitustekijät	tiedettävä ammattialan keskeiset kuormitustekijät ja keinot niiden ehkäisemiseen
tunnistettava oman ammattialan keskeiset kuormitustekijät ja osattava ohjattuna vaikuttaa työympäristöönsä terveyttä edistävällä tavalla	osattava hoitaa työn kannalta tavalliset ensiaputilanteet	osattava toimia työn kannalta keskeisissä ensiaputilanteissa
suoritettava annetut harjoitustehtävät ja loppuentti	suoritettava annetut harjoitustehtävät oikea-aikaisesti ja ohjeiden mukaisesti sekä suoritettava loppuentti	suoritettava annetut harjoitustehtävät ajallaan kiitettävästi ja oma-aloitteisesti ja suoritettava loppuentti kiitettävästi tai hyvin

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	LIIKUNTA
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa hyödyntää asuin- ja työpaikan terveystuotetarjontaa oman hyvinvoinnin sekä toiminta- ja työkykyisyyden edistäjänä sekä opiskelun että työnteon aikana..
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Toiminta- ja työkykyä edistävän terveystuotteen eri muotoihin tutustuminen erilaisissa oppimisympäristöissä vuodenaikojen ja opintojen jaksotusten mukaisesti.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Oppiminen tapahtuu kontaktiopetuksessa, ja arviointi jatkuvan seurannan pohjalta. Arvioinnissa huomioidaan aktiivisuus ja asenne sekä fyysinen kuntoisuus ja yhteistyökykyisyys. Arvioinnin suorittaa opettaja. Vaadittaviin suorituksiin kuuluvat fyysisen kunnan testit.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osallistuttava järjestettyyn opetukseen asianmukaisin välinein ja varustein suoritettava omien edellytysten mukaiset liikuntasuoritukset opettajan opastuksella osoitettava kiinnostusta omien liikunnallisten tietojen, taitojen ja fyysisen kunnan kehittämiseen oltava halua toimia ryhmässä ja oppia ryhmätoiminnan periaatteet suorittaa annetut tehtävät	Opiskelijan on osoitettava kiinnostusta terveysliikunnan myönteisiä vaikutuksia kohtaan osoitettava kiinnostusta oman fyysisen kunnan ja liikuntataitojen ja -tietojen kehittämiseen oltava liikunnallisilta taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta hyvä tai kohtalainen omattava riittävä fyysinen toimintakyky jokapäiväisestä elämästä selviämiseen osaa ryhmätoiminnan perusperiaatteet suorittaa hyvin tai kohtalaisesti annetut tehtävät	Opiskelijan on - ymmärrettävä terveystuotteen myönteinen merkitys omalle hyvinvoinnille ja aktiivisesti toteutettava sen periaatteita oltava liikunnallisilta taidoiltaan, taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta kiitettävä tai hyvä asennoiduttava erittäin myönteisesti liikunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin oltava kiinnostunut käyttämään (ja myös käyttämään itseään kehittämisen) yhteiskunnan tarjoamia vapaa-ajan liikuntamahdollisuuksia kykenee tarvittaessa toimimaan itsenäisesti osaa toimia ryhmässä sen henkeä rakentavasti suorittaa kiitettävästi tai hyvin annetut tehtävät

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TAIDE JA KULTTUURI
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> - Yksilö toimii monikulttuurisessa yhteiskunnassa työntekijänä ja yhteiskunnan jäsenenä. Työelämässä tarvitaan eri kulttuurien, erityisesti eurooppalaisen kulttuurin, taiteen vuorovaikutuksellisuuden ja käden taitojen ymmärtämistä. Kansainvälistyvään yritystoimintaan kuuluu kansallisen kulttuurin syvä tuntemus ja tietoja muista kulttuureista. - Kulttuurien ytimessä on aina taide. Taito- ja taideaineen opinnot ovat tärkeitä ammattisivistyksen saamiseksi ja luovan persoonallisuuden monipuolisuuden kehittämiseksi. - Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää taiteen merkityksen omassa elämässään ja tuntee sen ilmenemismuotoja monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Hänen tulee tiedostaa esteettisen, visuaalisen ja auditiivisen ilmeen merkitys sekä miten niitä voi hyödyntää ja kehittää taiteessa sekä omassa ammatissa. - Opiskelijan tulee osata hankkia tietoa eri lähteistä ja hänen tulee osata muodostaa niistä kokonaisuuksia. - Opiskelijan on osattava hyödyntää ammattialansa perinteitä. Hänen on osattava ottaa huomioon omassa toiminnassaan asiakkaan kulttuuriin liittyviä arvoja, jolloin hänen tulee olla tietoinen, että taide ilmenee eri kulttuureissa erilaisena. - Opiskelijan tulee osata suunnitella ja tehdä omien ajatuksiensa ja mielikuviansa avulla jokin taiteen tai taiteiden tuotos. - Materiaalien valinnassa ja työskentelyssä hänen on osattava ottaa huomioon ekologisen kestävyuden ja taloudellisen työskentelyn vaatimuksia. - Opiskelijan on osattava kriittisesti arvioida omaa ja muiden työskentelyä ja tuotoksia ja käyttää saamaansa palautetta työskentelynsä kehittämiseen. - Opiskelijan oman taideharrastuksen sisäistäminen.
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Taide ja kulttuuri 1 ov
Kytkenäät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus: -arvosanan muodostuminen	- arvosana muodostuu: jatkuva näyttö, vaadittavat opintosuoritukset ja harjoitustyöt, koe

-arvioijat - vaadittavat suoritukset	-opettaja / opiskelijan itsearviointi -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti, vaadittavien opintosuoritusten, harjoitustehtävien ja kokeen suorittaminen
---	--

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on saavutettava osittain oppimäärän tavoitteet ja ymmärrettävä taide- ja kulttuuriarvojen tärkeys ammatissa ja yhteiskunnassa tiedollisella alueella ymmärrettävä taiteen ja kulttuurin käsitteitä ja kyettävä ohjattuna hankkimaan tietoa ja muodostaa niistä yksinkertaisia kokonaisuuksia pystyttävä tuottamaan ohjatusti omia tuotoksia taiteessa ja kulttuurissa ymmärrettävä esteettisten arvojen merkitys taiteessa ja omassa ammatissa osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.	Opiskelijan on saavutettava pääosin oppimäärän tavoitteet ja ymmärrettävä taide- ja kulttuurikysymysten yleisiä merkityksiä yksilön ja yhteiskunnan kannalta tiedollisella alueella ymmärrettävä taiteen ja kulttuurin käsitteitä ja kyettävä hankkimaan ohjatusti uutta tietoa ja muodostaa niistä kokonaisuuksia pystyttävä tuottamaan hyviä tuotoksia ja esityksiä taiteessa ja kulttuurissa osattava soveltaa esteettisiä arvoja taiteessa ja omassa ammatissaan osattava antaa kritiikkiä omista ja muiden tuotoksista ja kehittää omia tuotoksiaan kritiikin perusteella osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.	Opiskelijan on saavutettava oppimäärälle asetetut kokonaistavoitteet ja osoitettava aktiivista kiinnostusta ja osallistumista taide- ja kulttuurikysymyksiin tiedollisella alueella oltava selvillä taiteen ja kulttuurin käsitteistä ja kyettävä hankkimaan itsenäisesti uutta tietoa ja muodostaa niistä kiitettäviä kokonaisuuksia pystyttävä itsenäisesti tuottamaan laadukkaita tuotoksia ja esityksiä taiteen ja kulttuurin parissa kyettävä soveltamaan taide- ja kulttuuri oppimäärän sisällöstä osa-alueita oman koulutusalsansa käytäntöön ja ymmärrettävä esteettisten arvojen merkitys taiteessa ja omassa ammatissaan osattava kriittisesti eritellä oppimäärään kuuluvia ilmiöitä sekä kyettävä esittämään kritiikkiä omista ja muiden tekemistä töistä osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

YHTEISTEN OPINTOJEN VALINNAISET OPINNOT

Opintokokonaisuus	ÄIDINKIELI OPINNÄYTETYÖN KIRJALLISEN OSAN OHJAUS
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija - osaa kirjoittaa omaan opintoalaansa liittyvästä aiheesta koulun tavoitteiden ja ohjeiden mukaisen kirjallisen raportin käyttäen ammattikirjallisuutta ja muita ammatillisia lähteitä - opiskelija tekee opinnäytetyön sovitun aikataulun mukaisesti
Keskeinen sisältö	- opinnäytetyöhöjeen käsittely osastokohtaiset ohjeet ja käytänteet huomioiden - kirjoitussuunnitelman laatiminen - tiedonhankinta ja lähdemateriaalin käsittely - arvioivaan ja kriittiseen ajatteluun ohjaaminen - itsenäiseen ongelmanratkaisuun ohjaaminen - suulliseen esitykseen valmistautuminen - opinnäytetyön kirjallisen raportin kirjoittaminen - kielen tarkistus
Toteutustapa	Aktiivinen ja tavoitteellinen työskentely
Kytännät muihin opintoihin	Opinnäytetyö tehdään omalta ammattialalta
Arvioinnin toteutus	Opinnäytetyön prosessin ja raportin arviointi

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija on osannut suunnitella ohjattuna opinnäytetyön kirjallisen raportin. osannut ohjattuna asettaa työnsä tavoitteet ja työskentelyaikataulun. ohjatusti osannut hankkia tietoa keskeisistä lähteistä. osannut esitellä opinnäytetyönsä kirjallisesti ja suullisesti.	Opiskelija on suunnitellut opinnäytetyönsä kirjallisen raportin melko itsenäisesti. asettanut työnsä tavoitteet ja laatinut työskentelyaikataulun. osannut etsiä opinnäytetyössä tarvittavaa tietoa eri lähteistä. työskennellyt melko omatoimisesti ja johdonmukaisesti hyödyntäen tarvittaessa ohjausta opinnäytetyötä tehdessään. osannut ratkaista pääasiassa itsenäisesti opinnäytetyöhönsä liittyviä ongelmia. osannut esitellä opinnäytetyönsä kirjallisesti käyttäen melko sujuvaa ja virheetöntä asiatyöliä. esitellyt opinnäytetyönsä keskeiset asiat käyttäen havaintomateriaalia. Opinnäytetyön ulkoasu noudattaa oppilaitoksen ohjetta pääsääntöisesti.	Opiskelija on suunnitellut opinnäytetyönsä kirjallisen raportin itsenäisesti ja aktiivisuutta osoittaen. asettanut työnsä realistisen työskentelyaikataulun ja noudattanut sitä. osannut etsiä opinnäytetyössä tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautunut tietoon kriittisesti. työskennellyt omatoimisesti, johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti ohjausta hyödyntäen. osannut ratkaista itsenäisesti opinnäytetyöhönsä liittyviä ongelmia. esitellyt opinnäytetyönsä kirjallisesti käyttäen sujuvaa ja virheetöntä asiatyöliä. esitellyt opinnäytetyönsä pääasiat käyttäen monipuolisesti havaintomateriaalia. Opinnäytetyön ulkoasu noudattaa oppilaitoksen ohjetta.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	AMMATTIRUOTSI
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Tavoitteena on vahvistaa edelleen opiskelijan suullista ja kirjallista peruskielitaitoa, jotta hän saa hyvät valmiudet selviytyä ruotsin kielellä työelämässä ja jatko-opinnoissa. Syventää opiskelijan kielen rakenteiden tuntemusta ja laajentaa sanavarastoa. Harjoitella tavallisimpia arki- ja työelämän puhetilanteita niin että hän saa valmiuksia toimia pohjoismaisissa työyhteisöissä. Opiskelijan olisi pystyttävä myös hankkimaan lisätietoa omasta alastaan lukemalla ammattikirjallisuutta sanakirjaa ja uusinta teknologiaa apuna käyttäen
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Käsiteltävät aihealueet riippuvat ryhmästä. Niitä ovat mm. Arkielämän ja työelämän puhetilanteet Ammattisanastoa Kielen rakenteiden syventäminen Suomenruotsin ja ruotsinruotsin välisiä eroja

Kytkenät muihin opintokokonaisuksiin	Suosittelaa suoritettavaksi pakollisten ruotsin kurssien jälkeen toisena tai kolmantena opintovuonna
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn. Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla T1-K5 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
- Opiskelija osallistuu tunnilla tehtyihin suullisiin ja kirjallisiin harjoituksiin ja pyrkii parantamaan omaa kielitaitoaan. Hän ymmärtää tuttuja ja yksinkertaisia omaan elämään liittyviä suullisia ja kirjallisia sanontoja ja ilmauksia, jotka koskevat häntä itseään, lähiympäristöä tai työympäristöä ja osaa ruotsin kielen perusrakenteita ja viestintätilanteissa tarvittavaa sanastoa auttavasti.	- Opiskelija osallistuu aktiivisesti tunnilta tehtyihin suullisiin ja kirjallisiin harjoituksiin ja osoittaa kiinnostusta kieltä kohtaan. Hän selviytyy hyvin tavanomaisimmista työelämän ja arkielämän puhetilanteista ja osaa tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä. Hän osaa hyvin ruotsin kielen perusrakenteita ja viestintätilanteisiin liittyvää keskeistä sanastoa.	- Opiskelija osallistuu kiitettävästi tunnilta tehtyihin suullisiin ja kirjallisiin harjoituksiin ja osoittaa kiinnostusta kieltä ja kielitaidon kehittymistä kohtaan. Hän selviytyy kiitettävästi työelämän ja arkielämän puhetilanteista, osaa ruotsin kielen rakenteita ja osaa käyttää tiettyihin viestintätilanteisiin liittyvän keskeisen sanaston. Hän osaa hakea ja hyödyntää ammatissa tarvittavaa lisätietoa apuneuvoja käyttäen.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	AMMATTIENGLANTI
Laajuus	1ov
Yleistavoitteet	Syventää opiskelijan englannin kielen ammatillisia tai jatkoopintovalmiuksia ja vahvistaa kielen eri osa-alueita, (kuullunymmärtämistä, tekstin ymmärtämistä ja puhumista) niin että hän saa valmiuksia toimia englannin kielellä kansainvälisissä työyhteisöissä ja vapaa-aikana.
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Käsiteltävät aihealueet riippuvat ryhmästä. Niitä ovat mm. työelämän ja arkielämän puhetilanteet, ammattisanasto ja kielen rakenteiden syventäminen
Kytkenät muihin opintokokonaisuksiin	Suosittelaa suoritettavaksi pakollisten englannin kurssien jälkeen toisena tai kolmantena opintovuonna
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn. Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla T1-K5 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija - puhuu ja kirjoittaa vain yksittäisiä ammattikielen sanoja; ääntäminen ei ole kovin sujuvaa, vain helpoimmat sanat sujuvat hyvin - tunnistaa kurssimateriaalina olevasta ammattitekstistä joitakin sanoja - lauseiden muodostamisessa on vaikeuksia samoin tekstin ymmärtämisessä	Opiskelija - puhuu ja ymmärtää helpohkoa ammattienenglantia; ääntäminen on kohtalaista, "mieltimistaukoja" on paljon - kirjoittaa yksinkertaisia viestejä; virheitä tulee, mutta ne eivät haittaa viestintää - pystyy nimeämään asioita lyhyesti käyttäen perusilmauksia	Opiskelija - puhuu ja ymmärtää perusammattienenglantia; ääntäminen on sujuvaa ja puhe-rytmi ei jatkuvasti katkeile, se on myös keskusteluun osallistuvaa - kirjoittaa viestejä ja ohjeita sujuvasti, vaikka virheitäkin tulee - osaa käyttää ammattialan perussanastoa muodostaessaan lauseita, ja osaa käyttää kohteliaisuuksia tavatessaan ulkomaalaisia

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	YMPÄRISTÖTIETO
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	- Opiskelijan on osattava toimia kestävän kehityksen ja luonnon monimuotoisuuden puolesta. Opiskelijan on arvostettava ympäristöään ja otettava huomioon, että ihmisellä on oikeus terveelliseen ympäristöön. Hänen on tunnettava erityisesti oman alansa edistämiseksi sekä tunnettava ympäristönsuojelun keinoja kestävän kehityksen edistämiseksi niin opiskelijana kuin tulevassa ammatissaan. - Opiskelijan on vaalittava kulttuuriperinnettä ja osattava arvostaa omaa elinympä-

	<p>ristöään. Hänen on osattava huolehtia asuin- ja työympäristön toimivuudesta, esteettisyydestä, viihtyvyydestä ja terveellisyydestä.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan tulee arkielämässä ja ammatissa toimiessaan tiedostaa ympäristökysymysten monimutkaisuus ja ristiriitaisuus ja osata ratkaisuja tehdessään ottaa huomioon erilaisia näkökulmia.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<ul style="list-style-type: none"> - ympäristöongelmat: maailmanlaajuiset, kansalliset ja paikalliset - kestävän kehityksen edistäminen omalla alalla - Jokamiehen oikeudet - oman alan jätehuolto - kierrätys - keskeiset kulttuurimaisemat - kansallispuistot ja luonnonpuistot - ekologisuus; ympäristöä säästävää toimintaa - ympäristölainsäädäntö omalla alalla
Kytkenä muihin opintokokonaisuuksiin	
Arvioinnin toteutus:	- tentti, oppimistehtävät, osallistuminen opintokäynneille, aktiivinen osallistuminen opetukseen
- arvosanan muodostuminen	- itsearviointi, vertaisarviointi ja opettaja (riippuen koulutusohjelmasta)
- arvioijat	- hyväksytysti suoritettavat oppimistehtävät ja tentti
- vaadittavat suoritukset	

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on toimittava kestävän kehityksen ja luonnon monimuotoisuuden puolesta tunnettava Suomen luontoa ja sen tarjoamia virkistysmahdollisuuksia</p> <p>tiedettävä Jokamiehen oikeuksien keskeinen sisältö ohjatusti osattava tehdä kestäviä valintoja niin kuluttajana kuin tulevassa ammatissaan</p> <p>tunnettava alansa tärkeimmät ympäristöriskit</p> <p>tiedostettava maailmanlaajuisen, kansallisten ja paikallisten ympäristöongelmien olemassaolo</p> <p>tunnettava jätteiden lajittelu ja hyötykäyttö omalla alalla</p>	<p>Opiskelijan on toimittava kestävän kehityksen ja luonnon monimuotoisuuden puolesta tunnettava Suomen luontoa ja sen tarjoamia virkistysmahdollisuuksia</p> <p>tiedettävä Jokamiehen oikeudet</p> <p>osattava tehdä kestäviä valintoja niin kuluttajana kuin tulevassa ammatissaan</p> <p>tunnettava alansa tärkeimmät ympäristöriskit</p> <p>osattava pohtia markkinoinnin vaikutuksia omaan kulutukseensa</p> <p>osattava arvioida omaa kulutustaan kestävän kehityksen näkökulmasta</p> <p>tunnettava maailmanlaajuisia, kansallisia ja paikallisia ympäristöongelmia ja niistä aiheutuvia uhkia</p> <p>tunnettava jätteiden lajittelu ja hyötykäyttö omalla alalla sekä niistä aiheutuvat kulut</p>	<p>Opiskelijan on toimittava kestävän kehityksen ja luonnon monimuotoisuuden puolesta tunnettava Suomen luontoa ja sen tarjoamia virkistysmahdollisuuksia sekä osattava suosittelua, niitä muille</p> <p>tiedettävä Jokamiehen oikeudet ja osattava kertoa niistä muille</p> <p>osattava tehdä kestäviä valintoja niin kuluttajana kuin tulevassa ammatissaan</p> <p>tunnettava alansa tärkeimmät ympäristöriskit</p> <p>osattava pohtia markkinoinnin vaikutuksia omaan kulutukseensa</p> <p>osattava arvioida omaa kulutustaan kestävän kehityksen näkökulmasta</p> <p>tunnettava maailmanlaajuisia, kansallisia ja paikallisia ympäristöongelmia ja niistä aiheutuvia uhkia omalle alalleen</p> <p>tunnettava jätteiden lajittelu ja hyötykäyttö omalla alalla sekä niistä aiheutuvat kulut</p> <p>kyettävä omalla esimerkillään vähentämään jätteiden syntyä ja niistä aiheutuvia kuluja</p>

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIikka
Laajuus	4 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan sekä osallistuvana yhteiskunnan jäsenenä. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan tulee osata hyödyntää verkkoympäristön tarjoamia palveluja ja samalla ymmärtää salasanojen ja yksityisyyden merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja tietokantaohjelmia sekä liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Hänen tulee osata hyödyntää tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja yhteistyöhön verkoston/verkkojen avulla. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava</p>

	käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Keskeinen sisältö on tietotekniikan, erilaisten tietolähteiden ja tietoliikennevälineiden käyttäminen omalla ammattialalla, omissa opinnoissa ja yksityiselämässä. Opintojaksot: Tietotekniikan perusteet 1 ov Tietotekniikan jatkokurssi 1 ov Tietotekniikan ammattisovellukset 1ov
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ei kytkenäjä muihin opintokokonaisuuksiin.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu opetukseen osallistumisesta, annettujen oppimistehtävien suorittamisesta ja mahdollisten kokeiden hyväksytyistä suorituksista. Kurssin arvioi kurssin opettanut opettaja tai mahdollisen viivästyneen suorituksen voi arvioida muu tietotekniikan opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava käyttää yhtä tekstinkäsittelyohjelmaa, hakea, tallentaa ja kopioida tiedostoja. Hänen on osattava etsiä internetistä tarvitsemaansa tietoa, osattava käyttää sähköpostia ja käyttää ohjattuna tietoliikennepalveluja. Hänen on osattava kirjautua verkkoalustalle.	Opiskelijan on osattava käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan ymmärtää salasanojen merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja. Hänen on osattava kirjautua verkkoalustalle.	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan sekä osallistuvana yhteiskunnan jäsenenä. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan tulee osata hyödyntää verkkoympäristön tarjoamia palveluja ja samalla ymmärtää salasanojen ja yksityisyyden merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja tietokantaohjelmia sekä liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Hänen tulee osata hyödyntää tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja yhteistyöhön verkostojen/verkkojen avulla. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Tietotekniikan perusteet
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa opintojensa ja oman ammattialan tueksi. Opiskelija omaa perustaidot toimialueympäristöstä, opiskelijoille tarkoitettusta verkko-opintoalustasta, tietokoneen peruskäytöstä, tekstinkäsittelyn perusteista ja taulukkolaskennan perusteista. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat.
Keskeinen sisältö	ATK-keskuksen julkaisemat verkon käyttöäännöt. Salasanat ja verkkokansiot. Käyttöjärjestelmän peruskäyttö. Tekstinkäsittelyn peruskäyttö. Verkko-opiskelualustan käyttö. Tiedonhaku internetistä.
Toteutustapa	Oppitunnit, oppitunneilla jaettavat oppimistehtävät, verkkoalustalla jaettavat oppimistehtävät ja mahdolliset kokeet.
Kytkenät muihin opintoihin	Ei kytkenäjä muihin opintokokonaisuuksiin.

Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu opetukseen osallistumisesta, annettujen oppimistehtävien suorittamisesta ja mahdollisten kokeiden hyväksytyistä suorituksista. Kurssin arvioi kurssin opettanut opettaja tai mahdollisen viivästyneen suorituksen voi arvioida muu tietotekniikan opettaja.
----------------------------	--

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava kirjautua toimialueelle omalla tunnuksellaan ja pitää huolta omasta käyttäjätunnuksestaan ja salasanasta. Hänen tulee osata käyttöjärjestelmän hallittu käynnistäminen ja sammuttaminen. Opiskelijan tulee osata kirjoittaa tekstiä tekstinkäsittelyohjelmalla. Hänen on osattava kirjautua verkkopalustalle.	Opiskelijan on osattava kirjautua toimialueelle omalla tunnuksellaan ja pitää huolta omasta käyttäjätunnuksestaan ja salasanasta. Hänen tulee osata käyttöjärjestelmän peruskäyttö. Opiskelijan tulee osata kirjoittaa tekstiä tekstinkäsittelyohjelmalla ja tehdä taulukkolaskentaohjelmalla tarvitsemiaan taulukoita. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä. Hänen on osattava kirjautua verkkopalustalle. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita.	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedonkäsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä sekä omissa opinnoissaan. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat. Opiskelijan tulee osata hyödyntää verkkoympäristön tarjoamia palveluja ja samalla ymmärtää salasanojen ja yksityisyyden merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskentaohjelmia sekä liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Tietotekniikan jatkokurssi
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan sekä osallistuvana yhteiskunnan jäsenenä. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan tulee osata hyödyntää verkkoympäristön tarjoamia palveluja ja samalla ymmärtää salasanojen ja yksityisyyden merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja tietokantaohjelmia sekä liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Hänen tulee osata hyödyntää tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja yhteistyöhön verkostojen/verkkojen avulla. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja.
Keskeinen sisältö	Esitysgrafiikka- ja piirtoohjelma. Digikuvan perusteet. Tietokantojen perusteet. Sähköpostin käyttö Tekstinkäsittelyn osaamisen syventäminen. Taulukkolaskennan osaamisen syventäminen.
Toteutustapa	Oppitunnit, oppitunneilla jaettavat oppimistehtävät, verkkopalustalla jaettavat oppimistehtävät ja mahdolliset kokeet.
Kytkenät muihin opintoihin	Tietotekniikan perusteet 1 ov
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu opetukseen osallistumisesta, annettujen oppimistehtävien suorittamisesta ja mahdollisten kokeiden hyväksytyistä suorituksista. Kurssin arvioi kurssin opettanut opettaja tai mahdollisen viivästyneen suorituksen voi arvioida muu tietotekniikan opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava käyttää yhtä tekstinkäsittelyohjelmaa, hakea, tallentaa	Opiskelijan on osattava käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintä-

<p>taa ja kopioida tiedostoja. Hänen on osattava etsiä internetistä tarvitsemaansa tietoa, osattava käyttää sähköpostia ja käyttää ohjattuna tietoliikennepalveluja. Hänen on osattava kirjautua verkkoalustalle.</p>	<p>käsittelyn ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan ymmärtää salasanojen merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja. Hänen on osattava kirjautua verkkoalustalle.</p>	<p>tekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan sekä osallistuvana yhteiskunnan jäsenenä. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan tulee osata hyödyntää verkkoympäristön tarjoamia palveluja ja samalla ymmärtää salasanojen ja yksityisyyden merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja tietokantaohjelmia sekä liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Hänen tulee osata hyödyntää tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja yhteistyöhön verkostojen/verkkojen avulla. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja.</p>
---	---	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Tietotekniikan ammattisovellukset
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelijan on osattava käyttää vähintään yhtä hänen omaan ammattialaan liittyvää tietotekniikan sovellusohjelmaa. Hänen tulee omata valitun sovelluksen peruskäyttö ja valmiudet käyttää ohjelmaa oman alan tehtävissä. Lisäksi hänen tulee omata valmiudet hakea lisäkoulutusta alakohtaisiin sovellusohjelmiin.
Keskeinen sisältö	Alakohtaisesti valittu tietotekniikan sovellusohjelma.
Toteutustapa	Oppitunnit, oppitunneilla jaettavat oppimistehtävät, verkkoalustalla jaettavat oppimistehtävät ja mahdolliset kokeet.
Kytkenät muihin opintoihin	Tietotekniikan perusteet 1ov Tietotekniikan jatkokurssi 1 ov
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu opetukseen osallistumisesta, annettujen oppimistehtävien suorittamisesta ja mahdollisten kokeiden hyväksytyistä suorituksista. Kurssin arvioi kurssin opettanut opettaja tai mahdollisen viivästyneen suorituksen voi arvioida muu tietotekniikan opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija osaa valitun ammattisovelluksen peruskäytön.	Opiskelija osaa valitun ammattisovelluksen käytön ja osaa soveltaa sen käyttöä omalla ammattialallaan.	Opiskelija osaa valitun ammattisovelluksen käytön ja osaa soveltaa sen käyttöä omalla ammattialallaan. Hän pystyy itseopiskeluna omaksumaan ohjelman laajemmankin käytön. Tarvittaessa hän pystyy toimimaan ohjelman vertaistukea muille opiskelijoille.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Syventävä tietotekniikka
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan sekä osallistuvana yhteiskunnan jäsenenä.

	Hänen on osattava tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta- ja esitysgrafiikka-ohjelmien yhteiskäyttö ja osattava muokata digikuvia kuvankäsittelyohjelmalla. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun. Hänen on osattava käyttää tietokantaohjelmaa ja luoda uusia tietokantoja Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita ja suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon.
Keskeinen sisältö	Esitysgrafiikkaohjelma. Kuvankäsittelyohjelma. Tietokantojen luominen ja käyttö. Tekstinkäsittelyn osaamisen syventäminen. Taulukkolaskennan osaamisen syventäminen.
Toteutustapa	Oppitunnit, oppitunneilla jaettavat oppimistehtävät, verkkoalustalla jaettavat oppimistehtävät ja mahdolliset kokeet.
Kytkenät muihin opintoihin	Tietotekniikan perusteet 1 ov Tietotekniikan jatkokurssi 1 ov
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu opetukseen osallistumisesta, annettujen oppimistehtävien suorittamisesta ja mahdollisten kokeiden hyväksytyistä suorituksista. Kurssin arvioi kurssin opettanut opettaja tai mahdollisen viivästyneen suorituksen voi arvioida muu tietotekniikan opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alansa kuuluvissa tehtävissä. Hän osaa suhtautua harkiten löytämäänsä informaatioon. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely- ja esitysgrafiikka-ohjelmia. Hänen on osattava ohjattuna taulukkolaskennan perusteet. Hänen on osattava ohjattuna muokata digikuvia kuvankäsittely-ohjelmalla (esim. kuvan rajaus). Hänen on osattava ohjattuna käyttää tietokantaohjelmaa.	Opiskelijan on osattava vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alansa kuuluvissa tehtävissä. Hänen on osattava tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta- ja esitysgrafiikka-ohjelmien yhteiskäyttö ja osattava muokata digikuvia kuvankäsittely-ohjelmalla. Hänen on osattava käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia opiskeluunsa. Hänen on osattava käyttää tietokantaohjelmaa ja luoda uusia tietokantoja. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita ja suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon.	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä. Hänen on osattava monipuolisesti tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta- ja esitysgrafiikka-ohjelmien yhteiskäyttö ja osattava muokata digikuvia kuvankäsittelyohjelmalla. Hänen on osattava käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun. Hänen on osattava käyttää tietokantaohjelmaa ja luoda ja suunnitella uusia tietokantoja. Opiskelijan on osattava käyttää monipuolisesti, hakupalveluita ja suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TYÖELÄMÄTIETO
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija perehtyy työmarkkina- ja työsopimuskäytäntöön oman alansa näkökulmasta. Hän tuntee työelämän organisaatioita, osallistumisjärjestelmiä ja sopimusmenettelyjä niin, että kykenee osallistumaan niiden toimintaan ja kehittämiseen. Hän pystyy kehittämään omaa työtään ja työympäristönsä turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Opiskelija perehtyy oman alansa tarpeiden mukaisesti keskeiseen työlainsäädäntöön, sen tavoitteisiin ja valvontaan sekä Suomessa että ulkomailla.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Työnhaku ja työsopimus. Työntekijän ja työnantajan perusoikeudet ja -velvollisuudet. Ammatillinen järjestäytyminen, työehtosopimustietous, oman alan työehtosopimuksen ydinasiat. Työriidat ja niiden sovittelu. Työaikalaki, vuosilomalaki. Työntekijän sosiaaliturva. Työsuojelu ja työturvallisuus. Työvoima ja työllisyys. Työsuhteen päättymisen.
Toteutustapa	Lähiopetus kirjalliset tehtävät
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Työn- ja ammatin opetus työissäoppiminen
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen	-vaadittavat opintosuoritukset, harjoitustyöt, koe, jatkuva näyttö -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti, koe

-arvioija -vaadittavat suoritukset	-opettaja -opetukseen osallistuminen, koe
---------------------------------------	--

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on tunnettava perusasiat suomalaisesta työelämästä.</p> <p>Hänellä on oltava taitoa etsiä työtä ja tehdä työsuhteeseen sopimus ja päättää työsuhte.</p> <p>Opiskelijan on tunnettava työntekijän perusoikeuksia ja -velvollisuuksia.</p> <p>Opiskelijan pitää tuntea työehtosopimuksen idea ja oman alan sopimuksen perusteet.</p> <p>Työntekijän perussosiaaliturvan tunteminen.</p>	<p>Opiskelijan on tunnettava keskeisiä suomalaisen työelämän asioita.</p> <p>Hänen on osattava suullinen, kirjallinen ja sähköinen työn hakeminen ja työsuhteen tekeminen koeaikoineen. Hänen on tunnettava työsuhteen päättämisen.</p> <p>Opiskelijan on tunnettava oman alansa työehtosopimuksen keskeisimmät asiat.</p> <p>Opiskelija tuntee pääpiirteisesti työntekijän työsuhteeseen liittyvän sosiaaliturvan.</p>	<p>Opiskelijan on osattava itsenäisesti etsiä vastauksia kysymyksiin suomalaisen työelämän ilmiöihin.</p> <p>Hän osaa arvioida omat mahdollisuutensa työnhakijana ja työntekijänä.</p> <p>Opiskelija tuntee hyvin työntekijän ja työnantajan oikeudet ja velvollisuudet.</p> <p>Opiskelija ymmärtää hyvin työehtosopimuksen merkityksen ja pääsisällön.</p> <p>Opiskelija tuntee työriidat, niiden sovittelun sekä neuvottelumenettelyn.</p> <p>Opiskelija osaa hyvin työsuhteesta johtuvan sosiaaliturvansa.</p> <p>Hän osaa oma-aloitteisesti etsiä tietoja ja ratkaisuja työelämän jokapäiväisiin ongelmiin ja ristiriitoihin.</p>

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	ETIIKKA
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelija osaa eritellä omaa elämäänsä, ihmissuhteisiin, yhteiskuntaan, ympäristöön, työelämään, yritystoimintaan ja ammatteihin liittyviä arvoja ja eettisiä ongelmia. Opiskelijan osaa arvioida arvojen, normien, hyveiden ja katsomusten merkitystä omassa elämässään ja ihmisten välisissä suhteissa. Hän osaa keskustella eettisistä ja katsomuksellisista kysymyksistä, käsitellä niitä ja esittää niistä perusteltuja näkemyksiä.</p> <p>Opiskelija osaa perustella omia arvovalintojaan ja arvioida niiden vaikutuksia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta. Ammatillisissa ristiriitatilanteissa opiskelija osaa toimia vastuullisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla. Opiskelija on halukas osallistumaan oman ammattialansa arvopohjan ja eettisten periaatteiden kehittämiseen.</p>
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<p>Etiikka ja elämäntaito</p> <p>Ammattietiikka ja yhteiskuntaetiikka</p> <p>Oman alan ammattietiikka</p> <p>Yritys- ja liike-elämäetiikka</p> <p>Globaali etiikka</p>
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	<p>Arvioidaan T1-K5</p> <p>Opettajat</p> <p>Lähiopetukseen osallistuminen sekä oppimistehtävien ja/tai kurssin kokeen hyväksytyt suorittaminen</p>

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on osattava käsitellä omaan elämäänsä liittyviä arvoja sekä eettisiä ja elämäntavallisia kysymyksiä</p> <p>osattava perustella omia arvovalintojaan</p>	<p>Opiskelijan on osattava eritellä omaan elämäänsä, ihmissuhteisiin ja ympäristöön liittyviä arvoja ja eettisiä ongelmia</p> <p>osattava tehdä eettisesti perusteltuja arvovalintoja ja arvioida niiden vaikutuk-</p>	<p>Opiskelijan on osattava eritellä omaan elämäänsä, ihmissuhteisiin, yhteiskuntaan, ympäristöön, työelämään, yritystoimintaan ja ammatteihin liittyviä arvoja ja eettisiä ongelmia</p> <p>osattava tehdä eettisesti perusteltuja arvovalintoja ja arvioida niiden vaikutuk-</p>

osattava ratkaista toisten kanssa omaan alaan liittyviä arvo- ja normiristiriitoja eettisesti kestäväällä tavalla	sia ihmisarvon näkökulmasta osattava ratkaista itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa arvo- ja normiristiriitoja eettisesti hyväksyttävällä tavalla	sia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestäväen kehityksen kannalta osattava ratkaista itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa arvo- ja normiristiriitoja eettisesti hyväksyttävällä tavalla erityisesti oman alansa työelämän kysymyksissä
osattava toimia vastuullisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla omaan ammattiin liittyvissä ristiriitatilanteissa	osattava toimia vastuullisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla ristiriitaisissa tilanteissa ja ymmärrettävä oman ammattialan arvopohjan ja eettisten periaatteiden tärkeyden	osattava toimia vastuullisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla ristiriitaisissa tilanteissa ja on oltava halukas osallistumaan oman ammattialansa arvopohjan ja eettisten periaatteiden kehittämiseen

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	PSYKOLOGIA
Laajuus	2 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija perehtyy oppimisen perusmekanismeihin ja pystyy kehittämään omaa oppimisen taitoaan. Hän hankkii perustietoa havaitsemisesta, ajattelusta, persoonallisuudesta, tunteista ja muista käyttäytymistä säätelevistä tekijöistä. Tämän tiedon avulla hän pystyy ymmärtämään ja selittämään sekä omaa että muiden ihmisten käyttäytymistä. Hän oppii tunnistamaan omia ja toisten tunteita ja asenteita sekä hallitsemaan niitä tilanteen mukaan. Hän osaa soveltaa psykologista tietoa eri tilanteissa ja kykenee kehittämään itsetuntemuksessa. Opiskelija perehtyy ryhmän ja tiimin toimintaan vaikuttaviin tekijöihin ja osaa soveltaa psykologista tietoa ryhmän ihmissuhteista ja vuorovaikutuksesta asiakaspalvelussa ja muussa vuorovaikutuksessa. Hän ymmärtää työpaikan ihmissuhteiden ja ilmapiirin merkityksen sekä osaa toimia erilaisissa rooleissa yhteistyökykyisesti. Lisäksi hän kykenee yhteistyöhön erilaisten ihmisten kanssa. Hän tunnistaa erilaisia johtamistapoja ja työkuultuureja ja osaa toimia niiden mukaan. Opiskelija tietää motivaation vaikutuksen ihmisen tavoitteelliseen toimintaan työssä ja vapaa-aikana. Hän tietää motivaation ylläpitämistä ja edistämistä. Lisäksi hän oppii, miten sitoudutaan työhön ja samaistutaan ryhmään. Opiskelija tietää psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä. Hän osaa huolehtia omasta psyykkisestä työ- ja toimintakyvystään, ylläpitää sitä ja ehkäistään sen heikkenemistä. Hän tietää omaan jaksamiseensa vaikuttavista psyykkisistä tekijöistä ja osaa välttää jaksamista uhkaavia tekijöitä. Hän tietää, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla, osaa tunnistaa niitä itsessään ja osaa tarvittaessa hakea apua niihin.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Psykologia 1 ov Ammatti- ja työpsykologia 1 ov
Kytkenäät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvioidaan T1-K5. Kumpikin opintojakso arvioidaan itsenäisenä. Opettajat Lähiopetukseen osallistuminen ja oppimistehtävien ja/tai kokeen hyväksytyt suoritukset

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava oppimistapahtumaan vaikuttavat keskeiset tekijät ja ymmärrettävä omien oppimistaitojen kehittämisen tärkeyden tiedettävä psykologiset käsitteet ja ymmärrettävä, mitä ne tarkoittavat pyrittävä lisäämään itsetuntemustaan ja ymmärtämään omaa käyttäytymistään	Opiskelijan on osattava oppimistapahtumaan vaikuttavat keskeiset tekijät ja ymmärrettävä oppimistaitojen kehittämisen tärkeyden ja pystyttävä ohjattuna kehittämään omaa oppimisen taitoaan tiedettävä psykologiset käsitteet, ymmärrettävä ne ja osattava käyttää niitä ymmärrettävä havaitsemisen, ajattelun, persoonallisuuden, tunteiden ja muiden käyttäytymistä säätelevien tekijöiden merkityksen ihmisen käyttäytymiselle sekä kyettävä tunnistamaan omia tunteitaan ja asenteitaan	Opiskelijan on osattava ja ymmärrettävä oppimistapahtuman keskeiset mekanismit ja pystyttävä aktiivisesti kehittämään omaa oppimisen taitoaan tiedettävä psykologiset käsitteet, ymmärrettävä ne ja osattava käyttää psykologista tietoa soveltaen sitä eri tilanteissa ymmärrettävä havaitsemisen, ajattelun, persoonallisuuden, tunteiden ja muiden käyttäytymistä säätelevien tekijöiden merkityksen ihmisen käyttäytymiselle ja kyettävä selittämään ihmisen toimintaa niiden avulla sekä kyettävä tunnistamaan omia ja toisten tunteita sekä asenteita sekä hallitsemaan niitä tilan-

osattava käyttää psykologista tietoa asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa	osattava käyttää psykologista tietoa asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa sekä tunnistettava erilaisia johtamistapoja ja työkulttuureja	teen mukaan osattava käyttää psykologista tietoa soveltaen asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa, tunnistettava erilaisia johtamistapoja ja työkulttuureja ja osattava toimia niiden mukaan sekä ymmärrettävä työpaikan ihmissuhteiden dynamiikkaa ja osattava toimia erilaisissa rooleissa yhteistyökykyisesti
tiedettävä motivoituneeseen toimintaan vaikuttavat perusasiat	ymmärrettävä motivaation vaikutus ihmisen tavoitteelliseen toimintaan, tiedettävä motivaation ylläpitämisestä ja edistämisestä sekä samaistumisen merkityksestä ihmisen toiminnalle	ymmärrettävä motivaation vaikutus ihmisen tavoitteelliseen toimintaan ja tiedettävä sen ylläpitämisestä ja edistämisestä sekä osattava soveltaa sitä omaan toimintaansa sekä ymmärrettävä samaistumisen merkitys ihmisen toiminnalle
tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samaistumiseen	tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samaistumiseen sekä ymmärrettävä niiden merkitys työyhteisön toiminnalle	tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samaistumiseen, ymmärrettävä niiden merkitys työyhteisön toiminnalle sekä osattava toimia itse sitoutumista ja samaistumista edistävästi
tiedettävä psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja miten omaa toimintakykyä voidaan pitää yllä	tiedettävä psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja osattava huolehtia omasta psyykkisestä hyvinvoinnistaan	tiedettävä psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä, osattava huolehtia omasta työ- ja toimintakyvystään, ylläpitää sitä ja ehkäistä sen heikkenemistä sekä tietää omaan jaksamiensa vaikuttavista tekijöistä ja osattava välttää niitä
tiedettävä, mistä saa apua, tietoja ja neuvoja psyykkisiin ongelmiin	tiedettävä, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla sekä tiedettävä mistä niihin saa apua ja neuvoja	tiedettävä, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla, osattava tunnistaa niitä itsessään ja tarvittaessa hakea apua niihin

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Psykologian perusteet
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija perehtyy oppimisen perusmekanismeihin ja pystyy kehittämään omaa oppimisen taitoaan. Hän hankkii perustietoa havaitsemisesta, ajattelusta, persoonallisuudesta, tunteista ja muista käyttäytymistä säätelevistä tekijöistä. Tämän tiedon avulla hän pystyy ymmärtämään ja selittämään sekä omaa että muiden ihmisten käyttäytymistä. Hän oppii tunnistamaan omia ja toisten tunteita ja asenteita sekä hallitsemaan niitä tilanteen mukaan. Hän osaa soveltaa psykologista tietoa eri tilanteissa ja kykenee kehittämään itsetuntemuksessa. Opiskelija tietää motivaation vaikutuksen ihmisen tavoitteelliseen toimintaan työssä ja vapaa-aikana. Hän tietää motivaation ylläpitämisestä ja edistämisestä.
Keskeinen sisältö	Oppiminen Ajattelu Havaitseminen Persoonallisuuden ja minän kehittyminen Tunteiden hallinta Toiminnan tavoitteellisuus Motivaatio Samaistuminen ja sitoutuminen sosiaalisina ilmiöinä
Toteutustapa	Lähiopetustunnit Oppimistehtävät
Kytkenät muihin opintoihin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus	Arvioidaan T1-K5. Arvosana muodostuu oppimistehtävien ja/tai kokeen perusteella. Arvioijana opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava oppimistapahtumaan vaikuttavat keskeiset tekijät ja ymmärrettävä omien oppimistaitojen kehittämisen tär-	Opiskelijan on osattava oppimistapahtumaan vaikuttavat keskeiset tekijät ja ymmärrettävä oppimistaitojen kehittämisen tärkeyden	Opiskelijan on osattava ja ymmärrettävä oppimistapahtuman keskeiset mekanismit ja pystyttävä aktiivisesti kehittämään omaa oppi-

keyden	ja pystyttävä ohjattuna kehittämään omaa oppimisen taitoaan	misen taitoaan
tiedettävä psykologiset käsitteet ja ymmärrettävä, mitä ne tarkoittavat	tiedettävä psykologiset käsitteet, ymmärrettävä ne ja osattava käyttää niitä	tiedettävä psykologiset käsitteet, ymmärrettävä ne ja osattava käyttää soveltaen niitä eri tilanteissa
pyrittävä lisäämään itsetuntemustaan ja ymmärtämään omaa käyttäytymistään	ymmärrettävä havaitsemisen, ajattelun, persoonallisuuden, tunteiden ja muiden käyttäytymistä säätelevien tekijöiden merkityksen ihmisen käyttäytymiselle sekä kyettävä tunnistamaan omia tunteitaan ja asenteitaan	ymmärrettävä havaitsemisen, ajattelun, persoonallisuuden, tunteiden ja muiden käyttäytymistä säätelevien tekijöiden merkityksen ihmisen toiminnalle ja kyettävä selittämään ihmisen käyttäytymistä niiden avulla sekä kyettävä tunnistamaan omia ja toisten tunteita sekä asenteita sekä hallitsemaan niitä tilanteen mukaan
tiedettävä motivoituneeseen toimintaan vaikuttavat perusasiat	ymmärrettävä motivaation vaikutus ihmisen tavoitteelliseen toimintaan, tiedettävä motivaation ylläpitämisestä ja edistämisestä sekä samaistumisen merkityksestä ihmisen toiminnalle	ymmärrettävä motivaation vaikutus ihmisen tavoitteelliseen toimintaan ja tiedettävä sen ylläpitämisestä ja edistämisestä sekä osattava soveltaa sitä omaan toimintaansa sekä ymmärrettävä samaistumisen merkitys ihmisen toiminnalle

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Ammatti- ja työpsykologia
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija perehtyy ryhmän ja tiimin toimintaan vaikuttaviin tekijöihin ja osaa soveltaa psykologista tietoa ryhmän ihmissuhteista ja vuorovaikutuksesta asiakaspalvelussa ja muussa vuorovaikutuksessa. Hän ymmärtää työpaikan ihmissuhteiden ja ilmapiirin merkityksen sekä osaa toimia erilaisissa rooleissa yhteistyökykyisesti. Lisäksi hän kykenee toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä. Hän tunnistaa erilaisia johtamistapoja ja työkulttureja ja osaa toimia niiden mukaan. Hän oppii, miten sitoudutaan työhön ja samaistutaan ryhmään. Opiskelija tietää psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä. Hän osaa huolehtia omasta psyykkisestä työ- ja toimintakyvystään, ylläpitää sitä ja ehkäistä sen heikkenemistä. Hän tietää omaan jaksamiseensa vaikuttavista psyykkisistä tekijöistä ja osaa välttää jaksamista uhkaavia tekijöitä. Hän tietää, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla, osaa tunnistaa niitä itsessään ja osaa tarvittaessa hakea apua niihin.
Keskeinen sisältö	Työpaikan, ryhmän ja tiimin vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot Johtamistavat ja erilaiset työkultuurit ja niiden vaikutus toimintaan Psyykkisen työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen Samaistuminen ja sitoutuminen sosiaalisina ilmiöinä Elämänhallinta Työssäjaksaminen Stressinhallinta
Toteutustapa	Lähiopetustunnit Oppimistehtävät
Kytkenät muihin opintoihin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus	Arvioidaan T1-K5. Arvosana muodostuu arvioitavan oppimistehtävän ja/tai kokeen perusteella. Arvioijana opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava käyttää psykologista tietoa asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa	Opiskelijan on osattava käyttää psykologista tietoa asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa sekä tunnistettava erilaisia johtamistapoja ja työkulttureja	Opiskelijan on osattava käyttää psykologista tietoa soveltaen asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa, tunnistettava erilaisia johtamistapoja ja työkulttureja ja osattava toimia niiden mukaan sekä ymmärrettävä työpaikan ihmissuhteiden dynamiikkaa ja osattava toimia erilaisissa rooleissa yhteistyökykyisesti
tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samastumiseen	tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samastumiseen sekä ymmärrettävä niiden merkitys työyhteisön toiminnalle	tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samastumiseen, ymmärrettävä niiden merkitys työyhteisön toiminnalle sekä osattava

tiedettävä psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja kuinka omaa toimintakykyä voidaan pitää yllä	tiedettävä psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja osattava huolehtia omasta psyykkisestä hyvinvoinnistaan	toimia itse sitoutumista ja samaistumista edistävästi
tiedettävä, mistä saa apua, tietoja ja neuvoja psyykkisiin ongelmiin	tiedettävä, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla sekä tiedettävä, mistä niihin saa apua ja neuvoja	tiedettävä psyykkisen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä, osattava huolehtia omasta työ- ja toimintakyvystään, ylläpitää sitä ja ehkäistä sen heikkenemistä sekä oltava tietoinen omaan jaksamiseensa vaikuttavista tekijöistä ja osattava välttää niitä tiedettävä, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla, osattava tunnistaa niitä itsensä ja tarvittaessa hakea apua niihin

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	YRITYSTOIMINTA
Laajuus	1-3ov
Yleistavoitteet	Opiskelija ymmärtää yrittäjyyden työllistymismahdollisuutena. Opiskelija osaa suhtautua yrittäjyyteen oikein sekä oppii jäsentämään omaa työtään.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	- Yrityksen perustamiseen liittyvät prosessit ja perus toiminnot - yritystoiminnan merkitys yhteiskunnassa - asiakas palvelu - yrityksen talous
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Aktiivinen osallistuminen opetukseen, oppimistehtävät ja tentit. Opiskelijan itsearviointi ja kokonaisuutta opettavat opettajat.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava tunnistaa yritystoiminnan peruskäsitteet ja hahmottaa yrityksen perustoiminnot	Opiskelijan on osattava yritystoiminnan peruskäsitteet hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit	Opiskelijan on osattava yritystoiminnan peruskäsitteet ja soveltaa niitä omalle ammattialalleen hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit sekä toimintojen vaikutus kannattavuuteen
tietää yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat	laatia ohjatusti yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat	laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat itsenäisesti
kuvata yritystoiminnan ja yrittäjyyden merkitys yhteiskunnalle	hahmottaa yritystoiminnan ja yrittäjyyden omassa ammatissaan	ymmärtää yritystoiminnan ja yrittäjyyden omassa ammatissaan

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Yritystoiminta 1
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	- Opiskelija osaa yritystoiminnan peruskäsitteet ja hänen on oppii hahmottamaan yritystoimintaa oman ammattialansa näkökulmasta. - Opiskelijan osaa eri yritysmuodot ja yritysmuodon valintakriteerit. - Opiskelijan osaa eri yritysmuotojen perustamiseen liittyvät asiakirjat. - Opiskelijan osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	- Yritystoiminnan perustoiminnot ja toimintaprosessit - Yritystoiminnan merkitys yhteiskunnassa - Yrityksen perustaminen - Yritysmuodot ja niiden merkitys yritystoiminnassa - Yrityksen kokonaisrahoitus - Kestävä kehitys yritystoiminnassa
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen	Tentit, oppimistehtävät ja aktiivinen osallistuminen opetukseen. Itsearviointi, vertaisarviointi ja opettaja (opettajan valinnan mukaan)

- arvioijat - vaadittavat suoritukset	Tenttien ja oppimistehtävien hyväksytysti suorittaminen
--	---

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osatta va tunnistaa yritystoiminnan peruskäsitteet hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät tietää yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat selvittää ohjatusti yritystoiminnan ympäristövaikutuksia	Opiskelijan on osattava yritystoiminnan peruskäsitteet hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit laatia ohjatusti yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat ottaa huomioon yritystoiminnan ympäristövaikutuksia	Opiskelijan on osattava yritystoiminnan peruskäsitteet ja soveltaa niitä omalle ammattialalleen hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit sekä toimintojen vaikutus kannattavuuteen laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat itsenäisesti selvittää yritystoiminnan ympäristövaikutuksia omalla alallaan ja ottaa ne huomioon toiminnassaan

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Yritystoiminta 2
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Tavoitteena on, että opiskelija suhtautuu myönteisesti yrittäjyyteen ja hänellä on asenteelliset edellytykset omatoimiseen yrittämiseen. Opiskelija oppii ymmärtämään, että yrittäjyys perustuu kunkin omaan yritteliäisyyteen sekä aktiiviseen ja luovaan toimintaan. Opiskelija oppii perustiedot yritystoiminnasta ja pystyy hahmottamaan yritystoimintaa oman ammattialan ja ammatissa toimimisen näkökulmasta, jolloin hänelle kehittyy realistinen käsitys omista mahdollisuuksistaan oman alansa yrittäjänä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Yrittäjyys Yrityksen toiminta-ajatus Liiketoimintasuunnitelma Yritysmuodot Perustamistoimet Markkinointi Yrityksen talous
Toteutustapa	Ammattialojen mukaan soveltaen opintosuoritukset, harjoitustyöt, koe, jatkuva näyttö
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	opintosuoritukset, harjoitustyöt, koe, jatkuva näyttö opettaja lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti, vaadittujen opintosuoritusten tekeminen, koe

Aarviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on Tiedettävä elinkeinotoimintaan vaikuttavien säännösten keskeinen sisältö. Oma-aloitteisesti osattava arvioida mahdollisuuksiaan toimia yrittäjänä. Osattava ohjatusti kehittää pienimuotoisia liikeideoita sekä osattava laskea mahdollisen liiketoimintansa tuotot ja kustannukset.	Opiskelijan on tunnettava yrityksen perustamisvaiheet. Opiskelijan on osattava hakea tietoa itsenäisesti yrityksen perustamiseen tarvittavista seikoista.	Opiskelijan on Osattava kehittää ja arvioida erilaisia liikeideoita ja valita niistä itselleen sopiva. Opiskelijan on osattava asettaa liikeidealleen taloudellisia tavoitteita. Opiskelijan osattava laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat. Opiskelijan tulee hallita keskeiset asiakaspalveluun ja myyntiin vaikuttavat näkökohdat. Opiskelijan on osattava kustannuslaskennan perusteet sekä tuntea keskeiset laskelmat ja tunnusluvut.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Yritystoiminta 3
Laajuus	2 ov
Yleistavoitteet	Opiskelijan tulee osata hahmottaa yrityksen perustoiminnot ja toimintaprosessit sidosryhmäajattelun, yrityksen elinkaariajattelun ja yritystoiminnan ominaispiirteet. Opiskelijan osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Yritystoiminnan merkitys yhteiskunnassa Yritystoiminnan ominaispiirteet Yrityksen perustoiminnot ja toimintaprosessit Yrityksen sidosryhmät Kokonaisrahoitus Riskien hallinta Kestävä kehitys yritystoiminnassa Henkilöstöhallinto
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Tentit, oppimistehtävät ja aktiivinen osallistuminen opetukseen. Itsearviointi, vertaisarviointi ja opettaja (opettajan valinnan mukaan) Tenttien ja oppimistehtävien hyväksytyt suorittaminen

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava Ohjatusti yritystoiminnan peruskäsitteet Kuvata yritystoiminnan ja yrittäjyyden merkitys yhteiskunnalle Hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät Selvittää yrityksen kokonaisrahoituksen muodostuminen ja tuntee joitakin yrityksen rahanlähteitä Selvittää yrityksen yritystoiminnan ympäristövaikutuksia Tunnistaa tavanomaisempia yritystoiminnan liike- ja vahinkoriskejä Työsuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet ja osata toimia niitä noudattaen Tunnistaa yrityksen tyypillisimmät sidosryhmät	Opiskelijan on osattava Osattava yritystoiminnan peruskäsitteet Kuvata yritystoiminnan ja yrittäjyyden merkityksen yhteiskunnalle liiketaloudessa vakiintunein käsittein Hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit Selvittää yrityksen kokonaisrahoituksen muodostuminen ja selvittää yrityksen rahanlähteet ja rahan käyttö Selvittää yritystoiminnan ympäristövaikutuksia ja toimia ympäristövaikutukset huomioiden Tunnistaa yritystoiminnan liike- ja vahinkoriskejä ja toimia niiden hallitsemiseksi Sidosryhmäajattelu ja pohtia verkostoitumisen etuja yrityksen kannalta ja tuntee joitakin verkostoitumismuotoja Yrityksen elinkaariajattelun ja jatkuvuuden merkitys Työyhteisöön liittyvät oikeudet ja velvollisuudet ja toimia niitä noudattaen	Opiskelijan on osattava Yritystoiminnan peruskäsitteet ja soveltaa niitä Kuvata yritystoiminnan ja yrittäjyyden merkitys yhteiskunnalle liiketaloudessa vakiintunein käsittein Hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit sekä toimintojen vaikutuksen kannattavuuteen Selvittää yrityksen kokonaisrahoituksen muodostuminen ja selvittää yrityksen rahanlähteet sekä rahan käytön ja rahoituksen ongelmat pääpiirteissään Selvittää yritystoiminnan ympäristövaikutuksia toimia ympäristövaikutukset huomioiden Tunnistaa yritystoiminnan liike- ja vahinkoriskejä ja toimia niiden hallitsemiseksi Sidosryhmäajattelu ja pohtia verkostoitumisen etuja ja tuntee useita verkostoitumistapoja. Yrityksen elinkaariajattelun ja jatkuvuuden merkitys ja edellytykset Työsuhteisiin liittyvät oikeudet ja velvollisuudet ja toimia niitä noudattaen ja työyhteisöään kehittäen ja tukien

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TERVEYSTIETO, VALINNAINEN
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa vaikuttaa terveyskäyttäytymiseensä vapaa-aikana ja työympäristössä.
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Terveys ja sen edistäminen. Tavallisimpien kansantautien ehkäisy. Kasvu ja kehitys, ihmissuhteet, mielenterveys ja hyvinvointi. Pakollisen terveystiedon kurssin sisältöjen syventäminen.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arviointi aktiivisuuden, harjoitustöiden ja kokeen perusteella.

Tavoitteet ja arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
---------------------	---------------	---------------------

<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - tiedettävä joitakin kansantauteja ehkäiseviä ja terveyttä edistäviä tekijöitä - ymmärrettävä joidenkin omien elämäntapojen yhteyden terveyteen - tiedettävä ihmissuhteiden merkitys mielenterveydelle ja mainittava joitakin mielenterveyden ongelmien ehkäisykeinoja - suoritettava tunneilla tehtävät harjoitteet - suoritettava loppupentti 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - tiedettävä keskeiset tekijät kansantautien ehkäisyssä ja terveyden edistämässä - pohdittava omien elämäntapojen merkitystä terveydelle ja oltava valmis muuttamaan niitä terveelliseen suuntaan - ymmärrettävä mielenterveyden merkitys itsensä kannalta - tiedettävä yleisimmät mielenterveyden häiriöt ja niiden ehkäisykeinot - suoritettava tunneilla tehtävät harjoitteet hyvin - suorittaa hyvin tai kohtalaisesti annetut tehtävät 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - tiedettävä ja kansantautien yhteydet elämäntapoihin ja toimittava terveyttä edistävasti - osattava perustella omia valintojaan terveyden näkökulmasta - ymmärrettävä myönteisten ihmissuhteiden merkityksen mielenterveydelle itsensä ja ympäristönsä kannalta - toimittava elinympäristössään oman ja muiden ihmisten kannalta terveellä tavalla - tiedettävä yleisimmät mielenterveyden ongelmia ja häiriöitä aiheuttavia tekijöitä sekä niiden ehkäisy- ja hoitokeinoja - suoritettava tunneilla tehtävät harjoitteet kiitettävasti - suorittaa kiitettävasti tai hyvin annetut tehtävät
--	--	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	LIIKUNTA
Laajuus	1-3 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa hyödyntää asuin- ja työpaikan liikuntatarjontaa oman hyvinvoinnin sekä toiminta- ja työkykyisyyden edistäjänä niin opiskelun kuin työnteon aikana..
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Liikunnan harjoittaminen erilaisissa oppimisympäristöissä vuodenaikojen ja opintojen jaksotusten mukaisesti. Vaihtoehtoisin liikuntalajeihin tutustuminen. Vaihtoehtoisesti oman liikuntasuunnitelman laatiminen, toteuttaminen ja seuranta opettajan harkinnan mukaan.
Arvioinnin toteutus:	Arvosana muodostuu aktiivisuudesta, asenteesta, taidosta, fyysisestä kunnosta ja yhteistyökykyisyydestä. Opettaja arvioi.
- arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Vaadittaviin suorituksiin kuuluvat fyysisen kunnan testit.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osallistuttava järjestettyyn opetuksen asianmukaisin välinein ja varustein - suoritettava omien edellytysten mukaiset liikuntasuoritukset opettajan opastuksella - osoitettava kiinnostusta omien liikunnallisten tietojen, taitojen ja fyysisen kunnan kehittämiseen - oltava halua toimia ryhmässä ja oppia ryhmätoiminnan periaatteet - suorittaa annetut tehtävät 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoitettava kiinnostusta terveysliikunnan myönteisiä vaikutuksia kohtaan - osoitettava kiinnostusta oman fyysisen kunnan ja liikuntataitojen ja tietojen kehittämiseen - oltava liikunnallisilta taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta hyvä tai kohtalainen - omattava riittävä fyysinen toimintakyky jokapäiväisestä elämästä selviämiseen - osaa ryhmätoiminnan perusperiaatteet - suorittaa hyvin tai kohtalaisesti annetut tehtävät 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärrettävä terveysliikunnan myönteinen merkitys omalle hyvinvoinnille ja aktiivisesti toteutettava sen periaatteita - oltava liikunnallisilta taidoiltaan, taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta kiitettävä tai hyvä - asennoiduttava erittäin myönteisesti liikunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin - oltava kiinnostunut käyttämään (ja myös käyttää itseään kehittämään) yhteiskunnan tarjoamia vapaa-ajan liikuntamahdollisuuksia - kykenee toimimaan itsenäisesti - osaa toimia ryhmässä sen henkeä rakentavasti - suorittaa kiitettävasti tai hyvin annetut tehtävät

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Terveysliikunta
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa hyödyntää asuin- ja työpaikan terveysliikuntatarjontaa oman hyvin-

	voinnin sekä toiminta- ja työkykyisyyden edistäjänä sekä opiskelun että työnteon aikana..
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Toiminta- ja työkykyä edistävän terveysliikunnan eri muotoihin tutustuminen erilaisissa oppimisympäristöissä vuodenaikojen ja opintojen jaksotusten mukaisesti.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Oppiminen tapahtuu kontaktiopetuksessa, ja arviointi jatkuvan seurannan pohjalta. Arvioinnissa huomioidaan aktiivisuus ja asenne sekä fyysinen kuntoisuus ja yhteistyökykyisyys. Arvioinnin suorittaa opettaja. Vaadittaviin suorituksiin kuuluvat fyysisen kunnan testit.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osallistuttava järjestettyyn opetukseen asianmukaisin välinein ja varustein suoritettava omien edellytysten mukaiset liikuntasuoritukset opettajan opastuksella osoitettava kiinnostusta omien liikunnallisten tietojen, taitojen ja fyysisen kunnan kehittämiseen oltava halua toimia ryhmässä ja oppia ryhmätoiminnan periaatteet suorittaa annetut tehtävät	Opiskelijan on osoitettava kiinnostusta terveysliikunnan myönteisiä vaikutuksia kohtaan osoitettava kiinnostusta oman fyysisen kunnan ja liikuntataitojen ja -tietojen kehittämiseen oltava liikunnallisilta taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta hyvä tai kohtalainen omattava riittävä fyysinen toimintakyky jokapäiväisestä elämästä selviämiseen osaa ryhmätoiminnan perusperiaatteet suorittaa hyvin tai kohtalaisesti annetut tehtävät	Opiskelijan on - ymmärrettävä terveysliikunnan myönteinen merkitys omalle hyvinvoinnille ja aktiivisesti toteutettava sen periaatteita oltava liikunnallisilta tiedoiltaan, taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta kiitettävä tai hyvä asennoiduttava erittäin myönteisesti liikunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin oltava kiinnostunut käyttämään (ja myös käyttää itseään kehittäen) yhteiskunnan tarjoamia vapaa-ajan liikuntamahdollisuuksia kykenee tarvittaessa toimimaan itsenäisesti osaa toimia ryhmässä sen henkeä rakentavasti suorittaa kiitettävästi tai hyvin annetut tehtävät

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Talviliikunta
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija oppii lajitaitoja, kokee ulkoliikunnan mielekkäänä ja saa fyysistä räsitusta. Opiskelija oppii käyttämään lähiympäristön liikuntamahdollisuuksia hyväkseen sekä löytää oman tavan harrastaa talvilajeja.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Koulun mahdollisuukisen ja opiskelijaryhmän valintojen mukaan, hiihto, luistelu, jääpelit ja laskettelu. Lajikohtaiset perustekniikat ja taidot. Fyysisen kunnan kohotus.
Toteutustapa	Lähiopetustunnit Opintosuoritukset
Kytkenäät muihin opintokokonaisuuksiin	Opiskelijan liikunnallisuuden lisääminen
Arvioinnin toteutus: -arvosanan muodostuminen -arvioijat - vaadittavat suoritukset	-vaadittavat opintosuoritukset, jatkuva näyttö -opettaja -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti.

Aarviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on -opittava perustaidot ja tiedot -pystyttävä sekä itsenäiseen että ryhmätyöskentelyyn. -osallistuttava asiallisoin varusteoin tunneille. -pystyttävä noudattamaan annettuja aikatauluja	Opiskelijan on -omattava hyvät lajitaidot ja tiedot. -oltava asenteeltaan positiivinen, yritteliäs ja aktiivinen.	Opiskelijan on -hallittava useimmat lajit. -oltava vastuullinen sekä itseään että muita kohtaan. -osattava käyttää paikkakunnan liikuntapalveluita. -pystyttävä kehittämään omaa kuntoa.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Joukkue- ja mailapelit
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija kokee yhdessä pelaamisen iloa, nauttii taidoista ja fyysisestä ponnistelusta sekä sisäistää reilun pelin periaatteet. Opiskelija oppii kurssiin kuuluvien pallope-

	lien perusteet ja säännöt.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Jalkapallo, koripallo, lentopallo, käsipallo, sähly, salibandy. Sulkapallo ja tennis. Lajiharjoitteet, lajien erityispiirteet, pelikäsityksen kehittyminen ja sääntöjen oppiminen.
Toteutustapa	Lähiopetustunnit, pelit Opintosuoritukset
Kytkenä muihin opintokokonaisuuksiin	peruskurssien taitojen ja tietojen syventäminen
Arvioinnin toteutus: -arvosanan muodostuminen -arvioijat -vaadittavat suoritukset	-vaadittavat opintosuoritukset, koe, jatkuva näyttö -opettaja -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on -pystyttävä osallistumaan peleihin oppien säännöt ja noudattamaan niitä. Asusteet on oltava lajiin sopivat.	Opiskelijan on -omattava hyvät pelitaidot ja tiedot. -oltava aktiivinen ja kannustava pystyttävä toimimaan ryhmässä ja omatoimisesti.	Opiskelijan on -hallitsee useimpien pelien perusteet ja pystyy toimimaan tuomarina tarvittaessa.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TAIDE JA KULTTUURI, VALINNAINEN
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Yksilö toimii monikulttuurisessa yhteiskunnassa työntekijänä ja yhteiskunnan jäsenenä. Työelämässä tarvitaan eri kulttuurien, erityisesti eurooppalaisen kulttuurin, taiteen vuorovaikutuksellisuuden ja käden taitojen ymmärtämistä. Kansainvälistyvään yritystoimintaan kuuluu kansallisen kulttuurin syvä tuntemus ja tietoja muista kulttuureista. Kulttuurien ytimessä on aina taide. Taito- ja taideaineen opinnot ovat tärkeitä ammativistyksen saamiseksi ja luovan persoonallisuuden monipuolisuuden kehittämiseksi. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää taiteen merkityksen omassa elämässään ja tuntee sen ilmenemismuotoja monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Hänen tulee tiedostaa esteettisen, visuaalisen ja auditiivisen ilmeen merkitys sekä miten niitä voi hyödyntää ja kehittää taiteessa sekä omassa ammatissa. Opiskelijan tulee osata hankkia tietoa eri lähteistä ja hänen tulee osata muodostaa niistä kokonaisuuksia. Opiskelijan on osattava hyödyntää ammattialansa perinteitä. Hänen on osattava ottaa huomioon omassa toiminnassaan asiakkaan kulttuuriin liittyviä arvoja, jolloin hänen tulee olla tietoinen, että taide ilmenee eri kulttuureissa erilaisena. Opiskelijan tulee osata suunnitella ja tehdä omien ajatuksiensa ja mielikuviansa avulla jokin taiteen tai taiteiden tuotos. Materiaalien valinnassa ja työskentelyssä hänen on osattava ottaa huomioon ekologisen kestävyuden ja taloudellisen työskentelyn vaatimuksia. Opiskelijan on osattava kriittisesti arvioida omaa ja muiden työskentelyä ja tuotoksia ja käyttää saamaansa palautetta työskentelynsä kehittämiseen. Opiskelijan oman taideharrastuksen sisäistäminen.
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Taide ja kulttuuri 1 ov / Pakollisten opintojen valinnaiset lisäopinnot
Kytkenä muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus: -arvosanan muodostuminen -arvioijat -vaadittavat suoritukset	- arvosana muodostuu: jatkuva näyttö, vaadittavat opintosuoritukset ja harjoitustyöt, koe -opettaja / opiskelijan itsearviointi -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti, vaadittavien opintosuoritusten, harjoitustehtävien ja kokeen suorittaminen

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on saavutettava osittain oppimäärän tavoitteet ja ymmärrettävä taide- ja kulttuuriarvojen tärkeys ammatissa ja yhteiskunnassa tiedollisella alueella ymmärrettävä taiteen ja kulttuurin käsitteitä ja kyettävä ohjattuna hankkimaan tietoa ja muodostaa niistä yksinkertaisia kokonaisuuksia	Opiskelijan on saavutettava pääosin oppimäärän tavoitteet ja ymmärrettävä taide- ja kulttuurikysymysten yleisiä merkityksiä yksilön ja yhteiskunnan kannalta tiedollisella alueella ymmärrettävä taiteen ja kulttuurin käsitteitä ja kyettävä hankkimaan ohjatusti uutta tietoa ja muodostaa niistä kokonaisuuksia	Opiskelijan on saavutettava oppimäärälle asetetut kokonaistavoitteet ja osoitettava aktiivista kiinnostusta ja osallistumista taide- ja kulttuurikysymyksiin tiedollisella alueella oltava selvillä taiteen ja kulttuurin käsitteistä ja kyettävä hankkimaan itsenäisesti uutta tietoa ja muodostaa niistä kiitettäviä kokonaisuuksia

<p>suuksia pystyttävä tuottamaan ohjatusti omia tuotoksia taiteessa ja kulttuurissa</p> <p>ymmärrettävä esteettisten arvojen merkitys taiteessa ja omassa ammatissa</p> <p>osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.</p>	<p>-pystyttävä tuottamaan hyviä tuotoksia ja esityksiä taiteessa ja kulttuurissa</p> <p>-osattava soveltaa esteettisiä arvoja taiteessa ja omassa ammatissaan</p> <p>osattava antaa kritiikkiä omista ja muiden tuotoksista ja kehittää omia tuotoksiaan kritiikin perusteella</p> <p>osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.</p>	<p>suuksia pystyttävä itsenäisesti tuottamaan laadukkaita tuotoksia ja esityksiä taiteen ja kulttuurin parissa</p> <p>kyettävä soveltamaan taide- ja kulttuurioppimäärän sisällöstä osa-alueita oman koulutusalan käytäntöön ja ymmärrettävä esteettisten arvojen merkitys taiteessa ja omassa ammatissaan</p> <p>osattava kriittisesti eritellä oppimäärään kuuluvia ilmiöitä sekä kyettävä esittämään kritiikkiä omista ja muiden tekemistä töistä</p> <p>osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.</p>
---	--	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	KULTTUURIEN TUNTEMUS
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelijan on oltava selvillä siitä, että kulttuurisia tietoja - ja taitoja tarvitaan kaikissa sosiaalisissa tilanteissa. Kulttuurien tunteminen lisää kykyä ymmärtää myös omaa kulttuuriaan ja käyttäytymistään.</p> <p>Opiskelija on selvillä siitä, miten ihmisten päivittäinen toiminta eroaa eri kulttuureissa. Tähän kuuluvat esim. tutustuminen, tervehtiminen, vieraiden vastaanotto, fyysinen reviiiri, sopivuuden rajat keskusteltaessa sekä miesten ja naisten erilaiset roolit. Hänen tulee tuntea myös pukeutumiseen ja käyttäytymiseen liittyviä ohjeita, sääntöjä ja menettelytapoja. Hänen on osattava toimia eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa niin kotonaan kuin työympäristössään.</p> <p>Opiskelijan on osattava esittää toisten kulttuurien edustajille maansa kulttuuriopitteita, kuten keskeistä historiaa, nähtävyyksiä, taiteita, urheilusaavutuksia ja viihdettä sekä tarkemmin oman alansa taitoja, työtapoja saavutuksia.</p> <p>Opiskelijan tulee tuntea oman ammattialansa erikoispiirteitä omassa maassaan ja muissa maissa.</p>
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<p>-käyttäytyminen ja pukeutuminen eri tilanteissa sekä työtovereiden, asiakkaiden ja vieraiden kohtaaminen</p> <p>-organisaatioympäristön ja tehtävän mukaan joustava käyttäytyminen</p> <p>-tavallisimpien oman maansa kulttuuriopitteiden tietämys, tunnistaminen ja esitleminen</p> <p>-Suomen ja lähimaiden keskeisen kulttuurihistorian ja nykytilanteen tunteminen ja vertaileminen</p> <p>-oman ammattialan erikoispiirteiden tunteminen ja kyky kertoa ne ulkomaalaisille</p>
Toteutustapa	Lähiopetustunnit Opintosuoritukset ja harjoitustehtävät
Kytkenäät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus:	
-arvosanan muodostuminen -arvioijat - vaadittavat suoritukset	-vaadittavat opintosuoritukset, harjoitustyöt, koe, jatkuva näyttö -opettaja -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti, vaadittavien opintosuoritusten- ja kokeen suorittaminen

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> -osattava ohjattuna etsiä tietoa eroista ihmisten päivittäisessä toiminnassa Suomessa ja joissakin muissa maissa -pystyttävä kohtaamaan myös ulkomaalaiset työtoverit, asiakkaat ja vieraat. -osattava kertoa ulkomaalaisille vieraille joitakin keskeisiä asioita Suomesta ja ammattialastaan 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> -ymmärrettävä normaaliin kanssakäymiseen liittyvää tapakulttuuria ja osattava toimia vieraasta kulttuurista tulevien ihmisten kanssa -tunnettava ammattialansa perinteitä ja Suomen keskeisiä kulttuuriopitteita ja osattava esittää niitä toisen kulttuurin edustajille 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> -osattava toimia eri kulttuurista tulevien ihmisten kanssa ja ymmärrettävä normaaliin kanssakäymiseen liittyvä tapakulttuuri, myöskin kirjoittamattomat säännöt ja menettelyt -on oltava selvillä siitä, miten ihmisten päivittäinen toiminta eroaa eri kulttuureissa. Tähän kuuluvat esim. tutustumi-

<p>-osattava hakea ohjattuna tietoa vieraismaista ja niiden kulttuurista</p> <p>-osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaaditut opintosuoritukset.</p>	<p>-osattava hakea omatoimisesti tietoa Suomen- ja muiden maiden kulttuureista sekä tunnistettava tuotteista ja työta-voista eri maista olevia kulttuuripiirteitä</p> <p>-osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaaditut opintosuoritukset.</p>	<p>nen, tervehtiminen, vieraiden vastaanotto, fyysinen reviiiri, sopivuuden rajat keskusteltaessa sekä miesten ja naisten erilaiset roolit.</p> <p>Hänen tulee tuntea myös pukeutumiseen ja käyttäytymiseen liittyviä ohjeita, sääntöjä ja menettelytapoja. Hänen on osattava toimia eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa.</p> <p>- on osattava esittää toisten kulttuurien edustajille maansa kulttuuripiirteitä, kuten keskeistä historiaa, nähtävyyksiä, taiteita, urheilusaavutuksia ja viihdettä sekä tarkemmin oman alansa taitoja, työtapoja ja innovatiivisia saavutuksia.</p> <p>-tunnettava oman ammattialansa erikoispiirteitä omasta maastaan ja joistakin muista maista.</p> <p>-osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaaditut opintosuoritukset.</p>
--	---	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

AMMATILLISET OPINNOT

Opintokokonaisuus	LIIKETALOUS JA HALLINTO
Laajuus	40 ov
Yleistavoitteet	Opintokokonaisuuden tavoitteena on: antaa laaja-alaiset valmiudet toimia kaikissa liiketaloudellista osaamista vaativissa yleistehtävissä, kuten asiakaspalvelussa ja toimistopalvelussa eri elinkeinoelämän toimialoilla antaa valmiudet osata toimia erilaisissa ympäristöissä ja muuttuvissa oloissa tarjota opiskelijalle yleistä liiketaloudellista osaamista, hyvät yhteistyö- ja kommunikatiiviset taidot, kielitaitoa ja tietoteknisiä sekä talouden ja kannattavuuden osaamista antaa valmiudet toimia joustavasti ja luovuutta käyttäen tilanteiden ja asiakkaiden vaatimalla tavalla antaa valmiudet ottaa toiminnassaan huomioon keskeinen yritystoimintaan liittyvä lainsäädäntö ja kestävän kehityksen periaatteet ja osattava toimia niiden edellyttämällä tavalla tarjota opiskelijalle yritystoiminnassa tarvittavat perusvalmiudet toimimiseen ammatinharjoittajana kaupan ja hallinnon ammattitaitoa vaativassa tehtävässä
Keskeinen sisältö/ Opintojaksot	Liiketoiminta 9 ov Asiakaspalvelu ja markkinointi 8 ov Taloushallinto 9 ov Toimistopalvelu ja tietohallinto 8 ov
Työssäoppiminen	Työssäoppimisen keskeinen sisältö muodostuu seuraavista kokonaisuuksista: asiakaspalvelu ja markkinointi, taloushallinnon tehtävien hoito, toimistopalvelut sekä liiketoimintasuunnitelman teko. Työssäoppimisympäristönä voi olla mikä tahansa ympäristö, jossa on mahdollista tehdä liiketalouden ja hallinnon perustehtäviä: myynti- ja asiakaspalvelu, taloushallinnon ja toimistopalvelun perustehtävä sekä yrityksessä että julkishallinnon organisaatiossa. Työssäoppimisyksikön arviointi toteutetaan kolmikanta-arviointina, johon osallistuvat työssäoppimispaikan ohjaaja, työssäoppimista ohjaava opettaja ja opiskelija itse Työssäoppiminen on laajuudeltaan 6 opintoviikkoa.
Arvioinnin toteutus	Opintokokonaisuuden arvosana muodostetaan seuraavien arviointien perusteella: opintojaksojen suoritukset työssäoppimisen arviointi ammattiosaamisen näytön arvosana Arvioinnin toteutukseen osallistuvat opintojaksojen opettajat, ammattiosaamisen näyttöjen vastaanottajat ja itse opiskelija itsearviointin kautta. Näytön arvioijina toimivat työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt, ammatillisten aineiden opettajat ja työpaikkaohjaajat yhdessä tai erikseen tai oppilaitosnäytössä ammatillisten aineiden opettajat
Opintojen ohjaus	Opintokokonaisuus sisältää mm. ammatillisiin opintoihin ohjaamista, ammatillisen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen sekä henkilökohtaisen opetussuunnitelman teon. Opintojen ohjaus sisältää ryhmytykseen, opiskelutekniikkaan, koulutusohjelman valintaan, ensimmäisen työssäoppimispaikan hakuun ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimiseen liittyviä asioita.

Arviointikriteerit

Kiitettävä (K5)	Hyvä (H3)	Tyydyttävä (T1)
Opiskelijan on osattava laatia pienen yrityksen liiketoimintasuunnitelma, jolloin hänen on ymmärrettävä yritystoiminnan ja yrittäjyyden merkitys yhteiskunnalle ja hahmotettava yritys kokonaisuutena sekä osana toimivaa kansantaloutta suhteuttaa oma työnsä osaksi yrityksen tai yhteisön perustoimintoja ja liiketoimintaprosessia. seurata talouden, kansantalouden ja toimialan kehitystä oman yritystoiminnan menestymisen kannalta yhdistää oma toimintansa yrityksen lo-	Opiskelijan on osattava laatia ohjattuna pienen yrityksen liiketoimintasuunnitelma, jolloin hänen on ymmärrettävä yritystoiminnan ja yrittäjyyden merkitys yhteiskunnalle ja hahmotettava yritys kokonaisuutena sekä osana toimivaa kansantaloutta suhteuttaa oma työnsä osaksi yrityksen tai yhteisön perustoimintoja seurata talouden, kansantalouden ja toimialan kehitystä yleisellä tasolla	Opiskelijan on osattava työskennellä tutuissa asiakaspalvelutehtävissä ja työ-yhteisöissä soveltaen niissä keskeistä tuotteita ja palveluja sekä sopimuksia koskevaa lainsäädäntöä toimia työyhteisön jäsenenä kuvailla kansantalouden yhteydet yrityksen toimintaan, esimerkiksi kilpailuun ja kysyntään liittyen toimia yritystoiminnan kannalta keskeisten viranomaisten kanssa

<p>gistiikkaprosessin etenemiseen aina ensimmäisestä asiakaskontaktista siihen, kun asiakkaan suoritus tulee kas- saan.</p> <p>toimia työsuhdetta koskevia normeja noudattaen, jolloin hänen on hahmotettava oma asemansa organisaatiossa sekä osattava henkilöstön työsuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. toimia yrittäjämäisesti, taloudellisesti, oma-aloitteisesti ja vastuuntuntoisesti sekä kehittää omaa työtään ja yhteistoimintaa työyhteisön jäsenten kanssa yrityksen eri toimintoihin liittyvä perussanasto toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä, jotta hän osaa esim. esitellä yritystään ja työtään, palvella ja myydä sekä käsitellä asiakirjoja.</p> <p>toimia työssään ja kuluttajana tuotantoa, työllisyyttä ja kansantaloutta edistävasti. seurata sijoittumisalansa kilpailutilannetta ja hyödyntää hankkimiaan tietoja markkinoinnissa.</p> <p>seurata EU-maiden, Suomen lähialueiden tai muiden yhteistyömaiden yhteiskunnallista ja varsinkin taloudellista kehitystä ja ottaa huomioon ne työssään. valita pienelle yritykselle sopiva yritysmuoto ja pystyttävä keskustelemaan asiantuntijan kanssa valinnasta esim. yrityksen perustamistilanteessa, jolloin hänen on tunnettava eri yritysmuodot sekä niiden valintakriteerit</p> <p>selvittää yrityksen rahanlähteet ja rahan käyttö</p> <p>yrityksen velkasuhteisiin ja saatavien perintään liittyvät yleiset periaatteet. toimia työyhteisöissä muiden kanssa työyhteisön tavoitteiden mukaisesti</p> <p>Asiakaspalvelu ja markkinointi:</p> <p>osaa itsenäisesti hoitaa erilaisia asiakaspalvelutehtäviä menestyksellisesti hallitsee markkinoinnin kokonaisuuden ja yrityksen kohderyhmät</p> <p>osaa itsenäisesti myydä ja neuvotella myynti- ja ostotilanteissa</p> <p>osaa itsenäisesti soveltaa tavaroita ja palveluja koskevia määräyksiä</p> <p>osaa itsenäisesti selvittää tuotteiden ominaisuuksia ja ympäristövaikutuksia</p> <p>osaa hyvin asiakaspalvelutilanteissa tarvittavat laskutoimitukset</p> <p>Taloushallinto:</p> <p>osaa toimia taloushallinnon perustehtävissä</p> <p>osaa laskea kauppaliikkeen tavaralle arvonlisäverollisen hinnan katetavoitteiden mukaisesti</p> <p>osaa hoitaa pienen yrityksen kotimaan laskutusta ja reskontraa</p> <p>osaa soveltaa palkanlaskentaan liittyviä keskeisiä normeja ja säännöksiä ja laskea pienen yrityksen palkat palkanlaskentaohjelmaa käyttäen</p> <p>osaa hoitaa palkanlaskennassa usein</p>	<p>toimia tavallisimmissa tilanteissa työsuhdetta koskevia normeja noudattaen, jolloin hänen on hahmotettava oma asemansa organisaatiossa</p> <p>omaan työsuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet.</p> <p>toimia taloudellisesti ja vastuuntuntoisesti.</p> <p>perussanasto toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä, jotta hän osaa esim. palvella ja myydä sekä käsitellä asiakirjoja</p> <p>tunnistaa tekijöitä, jotka edistävät tuotantoa, työllisyyttä ja kansantaloutta</p> <p>seurata sijoittumisalansa kilpailutilannetta</p> <p>seurata EU-maiden, Suomen lähialueiden tai muiden yhteistyömaiden yhteiskunnallista ja varsinkin taloudellista kehitystä yleisellä tasolla</p> <p>valita pienelle yritykselle sopiva yritysmuoto perustellusti</p> <p>selvittää yrityksen rahanlähteet ja rahan käyttö</p> <p>yrityksen velkasuhteisiin ja saatavien perintään liittyvät yleiset periaatteet. toimia työyhteisöissä muiden kanssa työyhteisön tavoitteiden mukaisesti</p> <p>osaa hoitaa itsenäisesti erilaisia asiakaspalvelutilanteita</p> <p>tuntee markkinoinnin kokonaisuuden ja yrityksen kohderyhmät</p> <p>osaa myydä ja neuvotella myynti- ja ostotilanteissa</p> <p>osaa soveltaa tavaroita ja palveluja koskevia määräyksiä</p> <p>osaa selvittää tuotteiden ominaisuuksia ja ympäristövaikutuksia</p> <p>osaa asiakaspalvelutilanteissa tarvittavat laskutoimitukset</p> <p>osaa avustetusti toimia yrityksen taloushallinnon perustehtävissä</p> <p>osaa laskea tuotteen arvonlisäverollisen hinnan katetavoitteiden mukaisesti</p> <p>osaa ohjeiden mukaan hoitaa pienen yrityksen kotimaan laskutusta ja reskontraa</p> <p>osaa soveltaa palkanlaskentaan liittyviä keskeisiä normeja ja säännöksiä sekä osaa laskea pienen yrityksen palkkoja</p> <p>osaa hoitaa tavallisimmat palkkoihin liittyvät tilitystehtävät</p>	<p>osaa autettuna suoriutua asiakaspalvelutilanteista</p> <p>on tietoinen markkinoinnin kokonaisuudesta ja tuntee yrityksen kohderyhmiä</p> <p>osaa suorittaa keskeiset laskutoimitukset esim. prosentti ja korkolaskut</p> <p>osaa hinnoitella tuotteet ohjeiden mukaisesti</p> <p>osaa avustaa laskutuksessa, laskujen käsittelyssä sekä reskontran hoitamisessa</p> <p>osaa avustaa palkanlaskennan perustehtävissä kuten kuukausipalkkoissa, pidätyksissä ja tilityksissä</p> <p>osaa kirjata tositteista pienen yrityksen</p>
---	---	--

<p>esiintyviä laskenta- ja tilitystehtäviä osaa käsitellä kuukausittain toistuvat tositteet tietotekniikkaa hyödyntäen osaa laatia pienen yrityksen tulos- ja kassabudjetin ja sitä varten osaa selvittää yrityksen rahanlähteet ja rahan käytön osaa laatia pienen yrityksen tilinpäätöksen poistot ja varaston muutos huomioiden osaa suunnitella ja seurata yrityksen talouden kehittymistä sekä kytkeä sen yrityksen toimintaprosesseihin tuntee yrityksen velkasuhteisiin ja saatavien perintään liittyvät yleiset periaatteet osaa arvioida yrityksen verotettavan tulon vaikutuksen yrityksen omistajan verojen määrään</p> <p>Toimistopalvelu ja tietohallinto:</p> <p>käyttää toimistotekniikkaa ja yleisimpiä työvälineohjelmia itsenäisesti tuottaa standardin mukaisia asiakirjoja käyttäen suullisesti ja kirjallisesti hyvää äidinkieltä hoitaa tarvittavaa tiedonhankintaa käytämällä eri tietolähteitä osaa muokata, välittää, tallentaa sekä arkistoida tietoja huomioiden oikeudelliset määräykset hallitsee työssään virustorjunnan ja varmuuskopioinnin. osaa huolehtia työympäristönsä viihtyvyydestä ja ergonomiasta ja toimii ympäristövastuullisesti</p>	<p>osaa käsitellä kuukausittain toistuvat tositteet</p> <p>osaa laatia pienen yrityksen tulos- ja kassabudjetin</p> <p>osaa ohjeiden mukaan laatia pienen yrityksen tilinpäätöksen</p> <p>osaa seurata yrityksen taloutta kannattavuuden näkökulmasta</p> <p>tuntee yrityksen velkasuhteisiin ja saatavien perintään liittyvät yleiset periaatteet osaa laskea pienen yrityksen verotettavan tulon</p> <p>käyttää toimistotekniikkaa ja yleisimpiä työvälineohjelmia itsenäisesti tuottaa standardin mukaisia asiakirjoja käyttäen suullisesti ja kirjallisesti hyvää äidinkieltä osaa etsiä tarvittavaa tietoa eri tietolähteistä</p> <p>osaa muokata, välittää, tallentaa sekä arkistoida tietoja huomioiden pääpiirteissään oikeudelliset määräykset ymmärtää varmuuskopioinnin ja virustorjunnan merkityksen työssään. osaa huolehtia työympäristönsä viihtyvyydestä ja ergonomiasta.</p>	<p>toistuvat liiketapahtumat osaa avustaa tulos- ja kassabudjetin sekä budjettivertailun laatimisessa</p> <p>käyttää tietokoneohjelmistoja työssään A-ajokorttia vastaavalla tavalla tuottaa ohjeiden mukaisesti lähetyksellisiä ja standardinmukaisia yleisimpiä asiakirjoja äidinkiellä. arkistoida ja säilyttää tietoja ohjeiden mukaisesti</p>
--	---	--

Hyvä (H4): Opiskelija saavuttaa arviointitason H3 vaatimat asiat ja täyttää osin tason K5 vaatimukset
Tyydyttävä (T2): Opiskelija saavuttaa arviointitason T1 vaatimat asiat ja täyttää osin tason H3 vaatimukset

Näyttö

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään

```

graph LR
    TOIMINTAJATTU[TOIMINTAJÄTTÄ] --> LIIKEIDEA((Liikeidea ja sen arviointi))
    LIIKEIDEA --> ASIAKASPALVELU[Asiakaspalvelu-prosessi ml. logistiikkaprosessi]
    LIIKEIDEA --> TALOUSPROSESSI[Talousprosessi: budjetti ja laskelmat]
    LIIKEIDEA --> TUKIPROSESSIT[Tukiprosessit mm. toimistopalvelut]
    ASIAKASPALVELU <--> TALOUSPROSESSI
    TALOUSPROSESSI <--> TUKIPROSESSIT
    ASIAKASPALVELU --> LIIKETOIMINTASUUNNITELMA[Liiketoimintasuunnitelman laatiminen (asiakirjoiheen)]
    TALOUSPROSESSI --> LIIKETOIMINTASUUNNITELMA
    TUKIPROSESSIT --> LIIKETOIMINTASUUNNITELMA
  
```

Liiketalouden ja hallinnon näyttöön sisältyvät asiakaspalvelun ja liiketoimintasuunnitelman laadinnan osanäytöt. Taloushallinnon tehtävien sekä tukiprosessien, esimerkiksi toimistopalvelujen, osaamisen osoittaminen sisältyy edellä mainittuihin osanäyttöihin. asiakaspalvelun näyttössä esille tuleva keskeinen osaaminen:

- asiakaspalvelu ja markkinointi
- taloushallinnon tehtävien hoito
- toimistopalvelut

Asiakaspalveluun valmistautuminen
Kun opiskelija valmistautuu myyntilanteeseen tai asiakaspalveluun kauppaosastollaan, hän huolehtii, että yrityksen tarjonnassa olevia tuotteita ja palveluja on saatavilla. Hän esimerkiksi

	<p>vastaanottaa tuotteita ja hyllyttää niitä sekä tutustuu liikkeen tuotteisiin tai palveluihin. Opiskelija hinnoittelee tavaroita tai palveluja katetavoitteen mukaisesti. Opiskelija perehtyy meillä oleviin kampanjoihin ja mainontaan. Hän huolehtii palvelutilan siisteydestä ja työturvallisuudesta. Muussa ympäristössä (esimerkiksi toimistossa, kuten tilitoimistossa, ja julkishallinnossa) opiskelija valmistautuu asiakkaan palvelemiseen tutustumalla tietolähteisiin ja asiakkaan aineistoihin sekä työpaikan organisaatioon ja palvelutarjontaan. Hän huolehtii työympäristönsä siisteydestä ja järjestyksestä omalta osaltaan sekä työturvallisuudesta.</p> <p>Asiakaspalvelutilanteessa toimiminen</p> <p>Myynti- tai palvelutilanteessa kauppaliikkeessä opiskelija palvelee asiakasta. Opiskelija vastaanottaa asiakkaan, selvittää tämän tarpeet ja esittelee tuotteita tai palveluja. Hän esittelee tarvittaessa erilaisia maksujärjestelyjä sekä opastaa asiakasta ja myy tuotteen tai tuottaa palvelun. Muussa ympäristössä (esimerkiksi toimistossa, kuten tilitoimistossa, ja julkishallinnossa) opiskelija vastaanottaa asiakkaan ja/tai asiakkaan toimeksiannon ja tuottaa asiakkaalle sovitun toimeksiannon mukaisen palvelun asiakirjoineen.</p> <p>Asiakaspalvelutilanteen päättäminen</p> <p>Kauppaa tai palvelutilannetta päätettäessä kauppaliikkeessä opiskelija vastaanottaa maksun. Hän ottaa huomioon asiakasryhmän mahdolliset erityissopimukset ja alennukset tai sopii kaupan ehdoista, esimerkiksi maksujärjestelystä. Hän soveltaa tavaroita ja palveluita koskevia määräyksiä ja suosituksia ja esittelee ne tarvittaessa asiakkaalle. Muussa ympäristössä opiskelija luovuttaa toimeksiannon mukaisen palvelun asiakirjoineen sekä saamansa palautteen mukaisesti joko korjaa tuottamansa palvelun vastaamaan sovitua toimeksiantoa ja/tai arkistoi asiakirjat.</p>
Näyttöympäristö	<p>Näyttöympäristönä voi olla mikä tahansa organisaatio, jossa on mahdollista tehdä liiketalouden ja hallinnon perustehtäviä: myydä, palvella asiakkaita, hoitaa taloushallinnon tehtäviä ja tehdä toimistotöitä. Näyttöympäristönä voi olla esimerkiksi myymälä, toimisto, varasto, kirjasto tai virasto, jossa on mahdollista palvella sisäisiä tai ulkoisia asiakkaita, toimia tuotteen tai palvelun logistiikkaprosessissa sekä käyttää toimistotekniikkaa ja työvälineohjelmia sekä tuottaa ja arkistoida asiakirjoja.</p> <p>Näyttöympäristölle asetettavat vaatimukset vaihtelevat opiskelijan itselleen asettamien osaamistavoitteiden mukaisesti.</p>
Näytön ajankohta	Toinen opiskeluvuosi, työssäoppimisjakso
Arviointikriteerit	<p>Ammattiosaamisen näytössä arvioija seuraa opiskelijan työskentelyä ja tekee siitä huomioita. Koulutuksen järjestäjän hyväksymään opetussuunnitelmaan on kirjattu suunnitelma siitä, miten opintokokonaisuuden ammattiosaamisen näyttö tai näytöt arvioidaan ja mitkä osapuolet näyttöä ohjaavat, seuraavat ja arvioivat. Koulutuksen järjestäjän asettama toimielin hyväksyy ammattiosaamisen näyttöjen arviointisuunnitelmat. Koulutuksen järjestäjä ja opettaja huolehtivat siitä, että ammattiosaamisen näytön arviointi toteutetaan toimielimen hyväksymällä tavalla.</p> <p>Ammattiosaamisen näytön jälkeen käydään arviointikeskustelu, johon osallistuvat tavallisesti opettaja, työelämän edustaja ja opiskelija. Arviointikeskustelussa hydynnetään työssäoppimisen ohjauksessa ja arvioinnissa saatuja kokemuksia. Opiskelijan itsearviointi on olennainen osa näyttöjen arviointia. Arviointikeskustelussa kukin arvioija tuo esille arviointinsa perusteluineen. Näiden arviointien sekä mahdollisesti asiakkailta ja muilta työntekijöiltä saadun palautteen pohjalta muodostetaan yhteinen näkemys opiskelijan osaamisesta. Ammattiosaamisen näyttöä arvioivien opettajien ja työelämän edustajien tulee olla kyseisen ammattialan asiantuntijoita, jotka toimielin on määrännyt tehtävään. Opiskelijaa arvioidaan suhteessa ennalta asetettuihin tavoitteisiin ja hänen osoittamaansa osaamista verrataan ennalta määriteltyihin arvioinnin kohteisiin ja arviointikriteereihin.</p> <p>Arvioinnin kohteet ammattiosaamisen näytöissä ovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • työprosessin hallinta • työtehtävän hallinta (työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta) • työn perustana olevan tiedon hallinta • työturvallisuuden hallinta • kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen yhteiset painotukset.

Arviointikriteerit

Arvioinnin kohteet	TYYYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Työprosessin hallinta Asiakaspalvelu			
Asiakaspalveluun valmistau-	hinnoittelee yrityksen tavarat	hinnoittelee yrityksen tavarat	laskee yrityksen tuotteille ar-

tuminen	ohjeiden mukaisesti.	katetavoitteiden mukaisesti.	vonlisäverollisen hinnan yrityksen katetavoitteiden mukaisesti.
Palvelutilanteessa toimiminen	työskentelee tutuissa kauppa- liikkeen tai työyhteisön myynti- tai asiakaspalvelutehtävissä.	palvelee asiakasta erilaisissa myynti- tai palvelutilanteissa.	palvelee asiakasta erilaisissa myynti- tai palvelutilanteissa menestyksellisesti.
Asiakaspalvelutilanteen päät- täminen	vastaanottaa asiakkaan, sel- vittää, mitä asiakas tarvitsee, esittelee ja opastaa asiakasta, myy tuotteen tai tarjoaa palvelun. sopii kaupan ehdoista, esi- merkiksi maksujärjestelyistä. huolehtii mahdollisista toimi- tuksista ja palvelun tai kaupan jälkitoimenpiteistä. hakee apua reklamaatiotilan- teessa.	vastaanottaa asiakkaan, sel- vittää, mitä asiakas tarvitsee, esittelee ja opastaa asiakas- ta, myy tuotteen tai tarjoaa palvelun. sopii kaupan ehdoista, esi- merkiksi maksujärjestelyistä. huolehtii mahdollisista toimi- tuksista ja palvelun tai kaupan jälkitoimenpiteistä. toimii reklamaatiotilanteessa yrityksen käytänteiden mukai- sesti.	vastaanottaa asiakkaan, sel- vittää, mitä asiakas tarvitsee, esittelee ja opastaa, myy tuot- teen tai tarjoaa palvelun. sopii kaupan ehdoista, esi- merkiksi maksujärjestelyistä. huolehtii mahdollisista toimi- tuksista ja palvelun tai kaupan jälkitoimenpiteistä. toimii reklamaatiotilanteessa yrityksen käytänteiden mukai- sesti.
Työtehtävän hallinta Työvälineiden ja menetel- mien hallinta	käyttää työpaikkansa tavan- omaisia työvälineitä, kuten tietokonetta ja ohjelmistoja (tietokoneen A-ajokorttia vas- taavalla tavalla), sekä tavan- omaista toimistotekniikkaa, esimerkiksi puhelinta, kassa- konetta, faksia ja laskinta. käyttää prosentti- ja korkolas- kuja työssään esimerkiksi alennuksia laskiessaan tai hinnoitellessaan.	käyttää työpaikkansa työväli- neitä, kuten tietokonetta ja ohjelmistoja (tietokoneen A- ajokorttia vastaavalla tavalla), sekä työpaikan laitteita ja koneita. käyttää prosentti- ja korkolas- kuja työssään esimerkiksi alennuksia laskiessaan tai hinnoitellessaan.	käyttää itsenäisesti työpaik- kansa työvälineitä, kuten tie- tokonetta ja ohjelmistoja, sek- kä työpaikan laitteita ja konei- ta. käyttää keskeisiä yrityksessä tarvittavia laskumenetelmiä sitien, että osaa laskea esi- merkiksi kauppa- ja liikkeen tava- ralla arvonlisäverollisen hin- nan katetavoitteiden mukai- sesti, palkkojen laskennassa, alennusten myöntämisessä ja liiketoimintasuunnitelman laskelmissa.
Työturvallisuus Työturvallisuusohjeiden noudattaminen	noudattaa alansa työturvalli- suusohjeita esimerkiksi asia- kaspalvelutilanteissa ja toimi- essaan työyhteisön jäsenenä.	tunnistaa työhön ja työympä- ristöön liittyvät vaarat ja suo- jautuu niiltä. noudattaa työturvallisuusoh- jeita esimerkiksi asiakaspal- velutilanteissa. huolehtii omasta, työtoverei- den ja asiakkaiden turvalli- suudesta eri tilanteissa.	tunnistaa työhön ja työympä- ristöön liittyvät vaarat ja suo- jautuu niiltä. kehittää työyhteisönsä työtur- vallisuuksi kehittämällä omia työkäytäntöjään ja työympä- ristöään. huolehtii omasta, työtoverei- den ja asiakkaiden turvalli- suudesta eri tilanteissa. opastaa muita toimimaan turvallisesti toimiessaan työ- yhteisönsä jäsenenä työyhtei- sön tavoitteiden mukaisesti.
Työn perustana olevan tie- don hallinta Asiakaspalvelu	soveltaa keskeistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia kos- kevaa lainsäädäntöä.	soveltaa keskeistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia kos- kevaa lainsäädäntöä ja arvoni- lisäveroihin liittyviä keskeisiä säädöksiä.	soveltaa keskeistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia kos- kevaa lainsäädäntöä ja arvoni- lisäveroihin liittyviä keskeisiä säädöksiä.

		<p>toimii työpaikkansa logistiikkaprosessissa siten, että tavarat, palvelut ja asiakirjat ovat oikeassa paikassa oikeaan aikaan.</p> <p>selvittää yrityksen markkinoinnin tavoitteita, toimenpiteitä, asiakasryhmiä, tuotteita ja palveluita palvelukseen asiakkaita menestyksellisesti.</p>	<p>yhdistää oman toimintansa yrityksen logistiikkaprosessiin ja toimii siten, että tavarat, palvelut, rahat ja asiakirjat ovat oikeassa paikassa oikeaan aikaan.</p> <p>ottaa huomioon yrityksen markkinoinnin tavoitteita, toimenpiteitä, asiakasryhmiä, tuotteita ja palveluita palvelukseen asiakkaita menestyksellisesti.</p> <p>soveltaa yrityksen velkasuhteisiin ja saatavien perintään liittyviä yleisiä periaatteita myydessään tuotteita ja palveluita.</p>
<p>Kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen Oppimistaidot</p> <p>Vuorovaikutus- ja viestintätaidot</p> <p>Eettiset ja esteettiset taidot</p>	<p>arvioi työnsä onnistumista.</p> <p>työskentelee tutuissa vuorovaikutusvaikutustilanteissa esimerkiksi asiakaspalvelussa.</p>	<p>arvioi itseään ja työnsä onnistumista.</p> <p>toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.</p> <p>toimii vastuuntuntoisesti ja noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuutta, tietosuojaa ja kuluttajansuojasäädöksiä.</p> <p>huolehtii työympäristönsä viihtyisyydestä.</p>	<p>kehittää omaa osaamistaan ja ammattitaitoaan.</p> <p>toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa suullisesti, kirjallisesti ja sähköisesti esimerkiksi asiakkaiden, viranomaisten ja asiantuntijoiden kanssa.</p> <p>toimii vastuuntuntoisesti ja noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuutta, tietosuojaa ja kuluttajansuojasäädöksiä.</p> <p>huolehtii työympäristönsä viihtyisyydestä.</p>
<p>Yhteiset painotukset Kansainvälisyys</p> <p>Kestävä kehitys</p> <p>Yrittäjyys</p> <p>Laadukas ja asiakaslähtöinen toiminta</p>	<p>toimii työssään ohjeiden mukaisesti.</p> <p>toimii organisaation tai yrityksen toimintaperiaatteiden mukaisesti.</p>	<p>selviytyy tutuista asiakaspalvelutilanteista äidinkieltensä lisäksi toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä.</p> <p>selvittää tuotteiden ominaisuuksia ja ympäristövaikutuksia ja soveltaa tietoja myynti- ja asiakaspalvelutilanteissa.</p> <p>toimii yrityksen tavoitteiden mukaisesti, vastuuntuntoisesti ja oma-aloitteisesti.</p> <p>palvelee yrityksen ulkoisia ja sisäisiä asiakkaita heidän yksilölliset tarpeensa huomioon ottaen.</p> <p>soveltaa myyntitilanteissa keskeistä tuotteita ja palveluita koskevaa lainsäädäntöä.</p>	<p>käyttää yrityksen eri toimintoihin liittyvää perussanastoa toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä esimerkiksi myydessään ja esitellessään tuotteita tai käsitellessään asiakirjoja tai esitellessään yritystään ja työtään.</p> <p>selvittää tuotteiden ominaisuuksia ja ympäristövaikutuksia ja soveltaa tietoja myynti- ja asiakaspalvelutilanteissa.</p> <p>toimii taloudellisesti, yrittäjämäisesti, oma-aloitteisesti ja vastuuntuntoisesti.</p> <p>hoitaa erilaisia asiakaspalvelutehtäviä menestyksellisesti ja palvelee yrityksen ulkoisia ja sisäisiä asiakkaita heidän yksilölliset tarpeensa huomioon ottaen.</p> <p>soveltaa tavaroita ja palveluita koskevia määräyksiä, esimerkiksi kuluttajansuojalakeja.</p>

Kuluttajaosaaminen	soveltaa myyntitilanteissa keskeistä tuotteita, palveluita ja sopimuksia koskevaa lainsäädäntöä.	toimii työssään ja kuluttajana työllisyyttä ja kansantaloutta edistävästi.
---------------------------	--	--

Opintojakso	Liiketoiminta
Laajuus	9 ov
Tavoitteet	Opiskelija osaa laatia pienen yrityksen liikeidean ja arvioida sitä, tuotteistaa idean ja suojata sen osaa yrityksen perustamistoimet ja yhtiömuodon valinnan yhtiöoikeuden mukaisesti tehdä sopimusoikeudellisesti päteviä sitoumuksia yrityksen nimissä havainnoida ja tulkita yhteiskunnassa ja markkinoilla tapahtuvia muutoksia ja niiden vaikutusta talouteen ja yritystoimintaan kuvata yrityksen toimintaa ja omaa työtä sekä hoitaa asiakaspalveluprosessin toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä.
Keskeinen sisältö	Liiketoiminnan suunnittelu, yrityksen perustaminen, yrittäjäyys, kansantalous, yritysjuridiikan perusteet, talousalueet ja markkinoiden kehitys, liiketoiminnan toinen kotimainen ja vieras kieli
Toteutustapa	Luennot, harjoitukset ja itsenäiset tehtävät, ryhmätyöt
Kytkenät muihin opintoihin	Edeltävät opinnot; yritystieto, yhteiskunta-, yritys- ja työelämä-tieto, ruotsin kieli ja englannin kieli
Arvioinnin toteutus	Kokeet, harjoitustyöt ja tuntiaktiivisuus

Kiitettävä (K5)	Hyvä (H3)	Tyydyttävä (T1)
Opiskelijan on osattava laatia liiketoimintasuunnitelma valiten perustellusti soveltuvin yritysmuoto ja toteuttaa pienimuotoista yritystoimintaa sekä järjestää rahoitus noudattaen voimassa olevaa lainsäädäntöä ja alan yleisiä periaatteita.	Opiskelijan on osattava laatia ohjattuna liiketoimintasuunnitelma ja tunnistaa eri yritysmuotojen erityispiirteet sekä selvittää yrityksen rahanlähteet ja rahankäyttö ja tunnistaa sitä säätelevät alan yleiset periaatteet ja sovellettavat lait	Opiskelijan on osattava tehdä yhteistyötä yritystoiminnan eri sidosryhmien kanssa tunnistaa lainsäädännön velvoitteet koskien esim. tuotteita ja palveluja
kuvata yrityksen perustoimintoja ja liiketoimintaprosesseja ja ymmärtää oman työnsä osuuden prosessissa	yrityksen perustoiminnot ja tunnistettava toimintojen väliset yhteydet	työskennellä tyypillisimmissä sisäisissä ja ulkoisissa asiakas-palvelutehtävissä
toteuttaa sisäistä yrittäjäyttä ja toimia rakentavasti muiden kanssa työyhteisön tavoitteiden mukaisesti	työskennellä työyhteisössä rakentavasti tavoitteet huomioon ottaen.	noudattaa työyhteisön sääntöjä ja ohjeita
ammattialansa perussanasto ja soveltaa sitä käytännössä toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä	ammattialansa perussanasto ja käyttää sitä tavallisimmissa tilanteissa toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä	hahmottaa kansantalouden merkitys yritystoiminnan kannalta
tulkita kansantalouden kehitystä ja kilpailutilannetta sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla oman toimialansa ja eri toimintojen kannalta sekä hyödyntää tietoja työssään	seurata kansantalouden kehitystä ja kilpailutilannetta sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla oman toimialansa osalta sekä hyödyntää tietoja työssään	
työsuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet	keskeiset työsuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet.	

Hyvä (H4): Opiskelija saavuttaa arviointitason H3 vaatimat asiat ja täyttää osin tason K5 vaatimukset

Tyydyttävä (T2): Opiskelija saavuttaa arviointitason T1 vaatimat asiat ja täyttää osin tason H3 vaatimukset

Opintojakso	Asiakaspalvelu ja markkinointi
Laajuus	8 ov
Tavoitteet	Opiskelija osaa:

	hoitaa erilaisia asiakaspalvelutehtäviä menestyksellisesti, jolloin hän hallitsee markkinoinnin kokonaisuuden myydä ja neuvotella myynti- ja ostotilanteissa soveltaa tavaroita ja palveluja koskevia määräyksiä, esimerkiksi kuluttajasuojalakeja selvittää tuotteiden ominaisuuksia ja ympäristövaikutuksia toimia työssään ja kuluttajana tuotantoa, työllisyyttä ja kansantaloutta edistävasti asiakaspalvelutilanteissa tarvittavat laskutoimitukset
Keskeinen sisältö	Asiakaspalvelun ja markkinoinnin keskeinen käsitteistö Yrityksen sisäiset ja ulkoiset asiakkaat, asiakasryhmittely Asiakaspalvelussa toimiminen ja asiakaspalvelutaidot Tuotteiden ominaisuudet ja ympäristövaikutukset Tavaroita ja palveluja koskeva keskeinen lainsäädäntö Asiakaspalveluun liittyvät laskutoimitukset
Toteutustapa	Luennot, harjoitukset ja itsenäiset tehtävät, ryhmätyöt
Arvioinnin toteutus	Kokeet, harjoitustyö ja tuntiaktiivisuus, asenne

Kiitettävä (K5)	Hyvä (H3)	Tyydyttävä (T1)
Opiskelija: osaa hoitaa erilaisia asiakaspalvelutehtäviä menestyksellisesti Hallitsee markkinoinnin kokonaisuuden Tuntee yrityksen sisäiset ja ulkoiset asiakkaat Osaa myydä ja neuvotella myynti- ja ostotilanteissa Osaa soveltaa tavaroita ja palveluita ja sopimuksia koskevia määräyksiä kuten kuluttajasuojalakeja Osaa selvittää tuotteiden ominaisuuksia ja ympäristövaikutuksia Osaa asiakaspalvelutilanteessa tarvittavat laskutoimitukset Osaa esitellä yritystään ja työtään, palvelua ja myydä sekä käsitellä asiakirjoja toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla Osaa seurata alansa kilpailutilannetta sekä EU-maiden, Suomen lähialueiden ja yhteistyömaiden taloudellista kehitystä sekä hyödyntää tietoja markkinoinnissa	Opiskelija: Osaa hoitaa erilaisia asiakaspalvelutehtäviä Tuntee asiakassuhdemarkkinoinnin periaatteet Tuntee yrityksen sisäiset ja ulkoiset asiakkaat Osaa myydä Osaa soveltaa tavaroita ja palveluita ja sopimuksia koskevia määräyksiä kuten kuluttajasuojalakeja Osaa selvittää myymiensä tuotteiden ominaisuuksia ja ympäristövaikutuksia Osaa suorittaa yleisimmät laskutoimitukset mukaan lukien prosentti- ja korkolaskut Osaa palvella asiakkaita sekä käsitellä tavallisimpia asiakirjoja toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä Osaa seurata alansa kilpailutilannetta	Opiskelija: Osaa työskennellä tutuissa asiakaspalvelutehtävissä Osaa soveltaa keskeistä tuotteita ja palveluja sekä sopimuksia koskevaa lainsäädäntöä Osaa toimia asiakaspalvelutilanteessa lakien ja kuluttajakaupan säännösten mukaisesti Osaa suorittaa keskeiset laskutoimitukset kuten prosentti- ja korkolaskut

Hyvä (H4): Opiskelija saavuttaa arviointitason H3 vaatimat asiat ja täyttää osin tason K5 vaatimukset

Tyydyttävä (T2): Opiskelija saavuttaa arviointitason T1 vaatimat asiat ja täyttää osin tason H3 vaatimukset

Opintojakso	Taloushallinto
Laajuus	9 ov
Tavoitteet	Opiskelija osaa laatia pienen yrityksen kirjanpidon ja tilinpäätöksen tietotekniikkaa hyödyntäen ja jaksotusperiaatteita noudattaen hinnoitella myytävät tuotteet hoitaa pienen yrityksen laskutuksen ja reskontran seurannan Opiskelija osaa laskea pienen yrityksen palkat palkanlaskentaohjelmaa hyödyntäen ja hoitaa niihin liittyvät viranomaisyhteydet sekä soveltaa tarvittavia keskeisiä normeja ja säännöksiä. Opiskelija osaa laatia pienen yrityksen tulos- ja kassabudjetin. Opiskelija osaa laskea pienen yrityksen tuloksesta aiheutuvien verojen määrän.
Keskeinen sisältö	Taloushallinnon tehtävien hoito: Kirjanpidon perusteet Kustannuslaskennan perusteet Verotuksen perusteet Palkanlaskennan perusteet Laskutus, maksuliikenne ja reskontra
Toteutustapa	Luennot, harjoitukset, tietotekniikan hyödyntäminen
Arvioinnin toteutus	Kokeet, harjoitustyöt ja jatkuva näyttö

Kiitettävä (K5)	Hyvä (H3)	Tyydyttävä (T1)
Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija

<p>osaa toimia taloushallinnon perustehtävissä</p> <p>osaa laskea kauppaliikkeen tavaralle arvonlisäverollisen hinnan katetavoitteen mukaisesti</p> <p>osaa hoitaa pienen yrityksen kotimaan laskutusta ja reskontraa</p> <p>osaa soveltaa palkanlaskentaan liittyviä keskeisiä normeja ja säännöksiä ja laskea pienen yrityksen palkat palkanlaskentaohjelmaa käyttäen</p> <p>osaa hoitaa palkanlaskennassa usein esiintyviä laskenta- ja tilitystehtäviä</p> <p>osaa käsitellä kuukausittain toistuvat tositteet tietotekniikkaa hyödyntäen</p> <p>osaa laatia pienen yrityksen tulos- ja kassabudjetin ja sitä varten osaa selvittää yrityksen rahanlähteet ja rahan käytön</p> <p>osaa laatia pienen yrityksen tilinpäätöksen poistot ja varaston muutos huomioiden</p> <p>osaa suunnitella ja seurata yrityksen talouden kehittymistä sekä kytkeä sen yrityksen toimintaprosesseihin</p> <p>tuntee yrityksen velkasuhteisiin ja saatavien perintään liittyvät yleiset periaatteet</p> <p>osaa arvioida yrityksen verotettavan tulon vaikutuksen yrityksen omistajan verojen määrään</p>	<p>osaa avustetusti toimia yrityksen taloushallinnon perustehtävissä</p> <p>osaa laskea tuotteen arvonlisäverollisen hinnan katetavoitteen mukaisesti</p> <p>osaa ohjeiden mukaan hoitaa pienen yrityksen kotimaan laskutusta ja reskontraa</p> <p>osaa soveltaa palkanlaskentaan liittyviä keskeisiä normeja ja säännöksiä sekä osaa laskea pienen yrityksen palkkoja</p> <p>osaa hoitaa tavallisimmat palkkoihin liittyvät tilitystehtävät</p> <p>osaa käsitellä kuukausittain toistuvat tositteet</p> <p>osaa laatia pienen yrityksen tulos- ja kassabudjetin</p> <p>osaa ohjeiden mukaan laatia pienen yrityksen tilinpäätöksen</p> <p>osaa seurata yrityksen taloutta kannattavuuden näkökulmasta</p> <p>tuntee yrityksen velkasuhteisiin ja saatavien perintään liittyvät yleiset periaatteet</p> <p>osaa laskea pienen yrityksen verotettavan tulon</p>	<p>osaa hinnoitella tuotteet ohjeiden mukaisesti</p> <p>osaa avustaa laskutuksessa, laskujen käsittelyssä sekä reskontran hoitamisessa</p> <p>osaa avustaa palkanlaskennan perustehtävissä kuten kuukausipalkoissa, pidätyksissä ja tilityksissä</p> <p>osaa kirjata tositteista pienen yrityksen toistuvat liiketapahtumat</p> <p>osaa avustaa tulos- ja kassabudjetin sekä budjettivertailun laatimisessa</p>
--	--	---

Hyvä (H4): Opiskelija saavuttaa arviointitason H3 vaatimat asiat ja täyttää osin tason K5 vaatimukset

Tyydyttävä (T2): Opiskelija saavuttaa arviointitason T1 vaatimat asiat ja täyttää osin tason H3 vaatimukset

Opintojakso	Toimistopalvelu ja tietohallinto
Laajuus	8 ov
Tavoitteet	<p>Opiskelijan on osattava käyttää toimistotekniikkaa ja työvälineohjelmia itsenäisesti tuottaa selkeitä, standardinmukaisia asiakirjoja ja käyttää työssään suullisesti ja kirjallisesti hyvää äidinkieleltä.</p> <p>täyttää asiakkaiden tietotarpeet käyttämällä tietokantoja, tilastoja ja muita tietolähteitä.</p> <p>muokata, välittää, tallentaa ja arkistoida tietoa noudattamalla tietoturvaohjeita ja muita asiakirjoihin liittyviä oikeudellisia määräyksiä.</p> <p>huolehtia työympäristönsä viihtyvyydestä ja ergonomiasta sekä toimia työkykyään edistävällä tavalla.</p> <p>edistää omaa ammatillista osaamistaan toimia työssään ekologisesti</p>
Keskeinen sisältö	Tietojenkäsittelyn perusteet Toimistotyön perusteet
Toteutustapa	Lähiopetus ja harjoitukset
Kytännöt muihin opintoihin	Ei vaadi edeltäviä opintoja
Arvioinnin toteutus	Kokeet, harjoitustyöt ja jatkuva näyttö

Kiitettävä (K5)	Hyvä (H3)	Tyydyttävä (T1)
<p>Opiskelija osaa soveltaa toimistotekniikkaa ja työvälineohjelmia joustavasti tehtävien ja asiakkaiden tarpeiden mukaan tuottaa itsenäisesti standardinmukaisia asiakirjoja virheettömällä suomen kielellä</p> <p>itsenäisesti kehittää ergonomista työympäristönsä ja ottaa huomioon ympäristönäkökohdat</p> <p>itsenäisesti kehittää ammatillista osaamistaan</p>	<p>Opiskelija osaa hallita toimistotekniikkaa ja työvälineohjelmia itsenäisesti suorittaa annetut tehtävät ohjeiden mukaisesti tuottaa standardinmukaisia asiakirjoja lähes virheettömällä suomen kielellä</p> <p>käytännössä noudattaa työpaikan ergonomiaoheja ja ympäristönäkökohtia ohjatusti omaksua uusia ammatillisia vaatimuksia ja taitoja</p>	<p>Opiskelija osaa hyödyntää toimistotekniikkaa ja työvälineohjelmia ohjattuna tuottaa standardinmukaisia asiakirjoja ymmärrettävällä suomen kielellä</p>

Hyvä (H4): Opiskelija saavuttaa arviointitason H3 vaatimat asiat ja täyttää osin tason K5 vaatimukset
 Tyydyttävä (T2): Opiskelija saavuttaa arviointitason T1 vaatimat asiat ja täyttää osin tason H3 vaatimukset

Opintokokonaisuus	ASIAKSMARKKINOINTI
Laajuus	20 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa toteuttaa markkinointia asiakaslähtöisesti. Hän osaa soveltaa markkinoinnin kilpailukeinoja. Hän tuntee tuotteet ja on selvillä tuotteiden tuotekehityksestä, hinnoittelusta sekä toimituksista, tilaamisesta ja jakelutien järjestämisestä huolehtimisesta. Hänen tuntee kansantalouden toimintaperiaatteet. Opiskelija osaa valita koulutusohjelmavalintansa mukaisen päättötyöaiheen ja laatia kattavan raportin valitsemastaan aiheesta.
Keskeinen sisältö/ Opintojaksot	Asiakkuusmarkkinointi 6 ov Toimitusketjun hallinta ja kannattavuus 3,5 ov Opinnäytetyö 2 ov
Työssäoppiminen	Työssäoppimisen keskeinen sisältö muodostuu seuraavista kokonaisuuksista: Asiakaslähtöinen toiminta: opiskelija selvittää asiakkaiden tarpeet, toiveet ja vaatimukset, luokittelee ja luo segmenttejä niiden perusteella Kilpailukeinojen soveltaminen: opiskelija soveltaa kilpailukeinoja eri tilanteissa Työssäoppimisympäristönä voi olla esimerkiksi yritys, jossa markkinoidaan tuotteita tai tuotetaan ja markkinoidaan palveluita erilaisille asiakkaille ja selvitetään erilaisten asiakkaiden tarpeita Työssäoppimisjakson arviointi toteutetaan kolmikanta-arviointina, johon osallistuvat työssäoppimispaikan ohjaaja, työssäoppimista ohjaava opettaja ja opiskelija itse Työssäoppiminen on laajuudeltaan 8,5 opintoviikkoa.
Arvioinnin toteutus	Opintokokonaisuuden arvosana muodostuu opintojaksojen ja näytön arvosanasta. Opintokokonaisuuden hyväksytyt suorittaminen edellyttää kunkin opintojakson hyväksytyä suorittamista. Näytön arvioijina toimivat työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt, ammatillisten aineiden opettajat ja työpaikkaohjaajat yhdessä tai erikseen tai oppilaitosnäytössä ammatillisten aineiden opettajat.
Opintojen ohjaus	Opintojen ohjaus sisältää koulutusohjelman mukaiseen työssäoppimispaikan hakuun, nuorten ammatillisiin näyttöihin valmistautumiseen ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutumisen seurantaan liittyviä asioita.

Arviointikriteerit

Kiitettävä (K5)	Hyvä (H3)	Tyydyttävä (T1)
Opiskelijan osaa toimia asiakaslähtöisesti, jolloin hänen on osattava ottaa asiakkaiden tarpeet, vaatimukset ja toiveet huomioon markkinoinnin toteutuksessa ylläpitää asiakassuhteita, ja siten laatia asiakasrekistereitä, joita hyväksikäyttään hän osaa suunnitella asiakassuhteen ylläpitoon tähtääviä toimia. arvioida yrityksen kilpailutilannetta ja soveltaa kilpailukeinoja eri tilanteissa, jolloin hänen on tunnettava yrityksen kansallinen ja kansainvälinen toimintaympäristö ja kansantalouden toimintaperiaatteet. esitellä ja myydä työhönsä liittyviä tuotteita ja hahmottaa niiden tuotekehitys. toimia työssään kustannustietoisesti ja hänen on osattava hinnoitella tuotteet kannattavasti ja kilpailutilanteen mukaan, jolloin hänen on osattava ottaa huomioon rahoitus ja rahoitusjärjestelyt huolehtia tilaamisista ja toimituksista kannattavasti ja asiakastyytyväisyydestä huolehtien.	Opiskelija ymmärtää asiakaslähtöisen markkinointiajattelun merkitys osaa soveltaa oppimaansa käytäntöön hallitsee tietokantojen perusteet niin, että hän osaa laatia asiakassuhteen ylläpitoon tähtääviä rekistereitä ymmärtää yrityksen osaksi kansantaloutta ja Suomi osaksi kansainvälistä toimintaympäristöä ymmärtää tuote ja hinta kilpailukeinona sekä tuotekehityksen merkitys osaa huolehtia tilaamisista ja toimituksista osaa päätöksiä tehdessä ottaa hyvin huomioon kestävän kehityksen periaatteet Osaa hinnoitella tuotteita ja ottaa hinnoittelussa huomioon kannattavuuden Osaa esitellä rahoitusvaihtoehtoja asiakkaalle Osaa tehdä tilaukset Osaa hoitaa tavallisimmat toimitukset Osaa toimia kannattavasti	Opiskelijan osaa selvittää asiakkaan tarpeet ja toiveet ja toimia niiden mukaisesti esitellä yrityksen keskeiset tuotteet hinnoitella tuote ohjeen mukaisesti tehdä usein toistuvat tilaukset päätöksiä tehdessä osattava ottaa tyydyttävästi huomioon kestävän kehityksen periaatteet selvittää asiakkaan tarpeet ja toiveet ja toimia niiden mukaisesti esitellä yrityksen keskeiset tuotteet hinnoitella tuotteen ohjeiden mukaisesti huolehtia toimituksista, tilaamisesta ja jakelusta tehdä usein toistuvat tilaukset

osallistua markkinoinnin ja oman työnsä kehittämiseen, ja hänen on osattava toimia alan eettisten periaatteiden mukaisesti hinnoitella tuotteet kannattavasti ja kilpailutilanteen mukaan ottaa huomioon rahoituksen ja rahoitusjärjestelyt toimia kustannustietoisesti huolehtia tilauksista ja toimituksista kannattavasti ottaa toiminnassa huomioon mm. eräkoon, rahtikulujen, varastonkoron ja hävikin vaikutukset kannattavuuteen		
---	--	--

Hyvä (H4): Opiskelija saavuttaa arviointitason H3 vaatimat asiat ja täyttää osin tason K5 vaatimukset

Tyydyttävä (T2): Opiskelija saavuttaa arviointitason T1 vaatimat asiat ja täyttää osin tason H3 vaatimukset

Näyttö

ASIAKASRYHMIEN MUODOSTAMINEN

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	<p>Näytön kuvaus</p> <p>Opintokokonaisuuden näytöissä esille tuleva keskeinen osaaminen: Virhe.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">Asiakasryhmien muodostaminen</div> <div style="font-size: 2em;">→</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">Kilpailutilanteen arviointi ja keinojen soveltaminen: tuote, hinta, jakelu/saatavuus, markkinointiviestintä</div> </div> <p>Asiakasryhmien muodostaminen:</p> <p>Opiskelija selvittää asiakkaiden tarpeet, toiveet ja vaatimukset sekä luokittelee ja luo segmenttejä niiden perusteella. Hän laatii asiakasrekistereitä, joita hyväksikäyttäen suunnittelee asiakassuhteen ylläpitoon tähtääviä toimia.</p>
Näyttöympäristö	Näyttöympäristö voi olla organisaatio, jossa markkinoidaan tuotteita tai tuotetaan ja markkinoidaan palveluita erilaisille asiakkaille ja jonka toiminta on asiakaskeskeistä. Organisaation toimintaan kuuluu yllä esitettyjä työprosesseja ja tehtäviä.
Näytön ajankohta	Toinen opiskeluvuosi (koululla)

Arviointikriteerit

Arvioinnin kohteet	TYYDYTTÄVÄ (T1) Opiskelija	HYVÄ (H3) Opiskelija	KIITETTÄVÄ (K5) Opiskelija
Työprosessin hallinta Asiakasryhmien muodostaminen	selvittää asiakkaiden tarpeet ja toiveet ja toimii niiden mukaisesti.	selvittää asiakkaiden tarpeet ja toiveet ja toimii niiden mukaisesti.	selvittää asiakkaiden tarpeet ja toiveet ja toimii niiden mukaisesti.
Työtehtävän hallinta Työvälineiden ja menetelmien hallinta	käyttää yrityksen käyttämiä menetelmiä ja välineitä asiakasrekistereitä laatiessaan (esimerkiksi tekee merkintöjä kortistoon tai käyttää kortinlukijaa).	käyttää yrityksen käyttämiä menetelmiä ja välineitä asiakasrekistereitä laatiessaan (esimerkiksi syöttää tietoja kanta-asiakasjärjestelmään).	käyttää yrityksen käyttämiä menetelmiä ja välineitä asiakasrekistereitä laatiessaan (esimerkiksi tarjoaa asiakkaalle kanta-asiakaskorttia ja kerää asiakastiedot).
Työn perustana olevan tiedon hallinta		soveltaa markkinoinnin teoriaa, kuten segmentointia, erilaisissa markkinoiden kilpailutilanteissa.	soveltaa markkinoinnin teoriaa, kuten segmentointia, erilaisissa markkinoiden kilpailutilanteissa.
Kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen Oppimistaidot		luokittelee, vertailee ja jäsentää tietoa sekä muokkaa sitä käyttökelpoiseksi esimerkiksi asiakasryhmiä muodostaessaan.	luokittelee, vertailee ja jäsentää tietoa sekä muokkaa sitä käyttökelpoiseksi esimerkiksi asiakasryhmiä muodostaessaan.
Ongelmanratkaisutaidot	pyytää ohjeita ongelmatilanteissa	ehdottaa ongelmatilanteissa	ehdottaa ongelmatilanteissa

Yhteistyötaidot	teissa. tekee sovitut työt.	vaihtoehtoisia menettelytapoja esimerkiksi maksutapoihin, jakelutiehen ja rahoitusjärjestelyihin. työskentelee ryhmässä esimerkiksi osallistuessaan markkinoinnin kehittämiseen.	vaihtoehtoisia menettelytapoja esimerkiksi maksutapoihin, jakelutiehen ja rahoitusjärjestelyihin. työskentelee ryhmässä esimerkiksi osallistuessaan markkinoinnin kehittämiseen.
Eettiset ja esteettiset taidot	noudattaa työssään keskeistä ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuuttaan, ja tietosuoja koskevia ohjeita.	noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuuttaan, ja tietosuoja koskevia ohjeita esimerkiksi asiakasrekistereitä käsitellessään.	tunnistaa oman osaamisensa ja tuo sen esille sopivalla tavalla. noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuuttaan, ja tietosuoja koskevia ohjeita esimerkiksi asiakasrekistereitä käsitellessään. noudattaa yrityksen ja alan yleisiä sääntöjä ja ohjeita esimerkiksi markkinointia suunnitellessaan.
Yhteiset painotukset Laadukas ja asiakaslähtöinen toiminta			ylläpitää asiakassuhteita.

Näyttö

KILPAILUKEINOJEN SOVELTAMINEN

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	<p>Näytön kuvaus</p> <p>Opintokokonaisuuden näytöissä esille tuleva keskeinen osaaminen: Virhe.</p> <div style="display: flex; align-items: center; justify-content: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 20px;">Asiakasryhmien muodostaminen</div> <div style="font-size: 2em;">→</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 20px;">Kilpailutilanteen arviointi ja keinojen soveltaminen: tuote, hinta, jakelu/saatavuus, markkinointiviestintä</div> </div> <p>Kilpailukeinojen soveltaminen:</p> <p>Opiskelija arvioi kilpailutilannetta kansallisessa ja kansainvälisessä toimintaympäristössä. Hän soveltaa kilpailukeinoja eri tilanteissa, jolloin hän muodostaa liikeideansa mukaisia lajitelmiä ja valikoimia. Opiskelija esittelee ja myy työhönsä liittyviä tuotteita ja palveluita ja hyödyntää niiden tuotekehityksen tuottamaa lisäarvoa. Hän hinnoittelee tuotteet, huolehtii tilaamisesta ja toimituksista sekä jakelutien järjestämisestä ja osallistuu markkinoinnin kehittämiseen.</p>
Näyttöympäristö	Näyttöympäristö voi olla organisaatio, jossa markkinoidaan tuotteita tai tuotetaan ja markkinoidaan palveluita erilaisille asiakkaille ja jonka toiminta on asiakaskeskeistä. Organisaation toimintaan kuuluu yllä esitettyjä työprosesseja ja tehtäviä.
Näytön ajankohta	Toinen opiskeluvuosi, työssäoppimisjakson päätteeksi

Arviointikriteerit

Arvioinnin kohteet	TYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Työprosessin hallinta Kilpailutilanteen arviointi ja keinojen soveltaminen	esittelee yrityksen (organisaation) keskeiset tuotteet ja mahdolliset toimitustavat. hinnoittelee tuotteen ohjeen mukaisesti.	esittelee ja myy työhönsä liittyviä tuotteita ja kertoo mahdollisista toimitustavoista. hinnoittelee tuotteita kannattavasti.	esittelee ja myy työhönsä liittyviä tuotteita ja kertoo mahdollisista toimitustavoista. hinnoittelee tuotteet kannattavasti ja kilpailutilanteen mukaan. ottaa huomioon, että rahoitusta ja rahoitusjärjestelyjä voi käyttää esimerkiksi kilpailu-

	tekee usein toistuvat tilaukset.	huolehtii tilaamisista ja toimituksista.	keinona. huolehtii tilaamisista ja toimituksista kannattavasti ja valitsee toimitukselle sopivan jakelutien.
Työtehtävän hallinta Työvälineiden ja menetelmien hallinta	<p>keskustelee asiakkaan kanssa selvittäessään hänen tarpeitaan.</p> <p>käyttää annettujen ohjeiden mukaan esimerkiksi laskinta tai taulukkolaskentaohjelmaa hinnoitellessaan tai hinnoittelulaitetta merkitessään hintoja tuotteisiin ja hyllyihin.</p> <p>käyttää usein toistuvia tilauksia tehdessään ohjeen mukaisesti yrityksen normaalia menettelytapaa (puhelin, faksi, sähköposti, Internet jne.) sekä työpaikalla käytössä olevia lomakkeita.</p> <p>havainnoi hyllytilannetta ja hälytysrajaa, jotta tietää milloin tehdä toistuvia tilauksia.</p>	<p>selvittää asiakkaan tarpeita esimerkiksi haastattelemalla tai kyselemällä ja käyttämällä organisaatiossa aiemmin tuotettuja raportteja ja selvityksiä.</p> <p>käyttää laskinta tai taulukkolaskentaohjelmaa hinnoittellessaan tai hinnoittelulaitetta merkitessään hintoja tuotteisiin ja hyllyihin.</p> <p>käyttää tilauksia tehdessään yrityksessä käytössä olevaa menettelytapaa (puhelin, faksi, sähköposti, Internet jne.) sekä työpaikalla käytössä olevia lomakkeita.</p> <p>seuraa varastokirjanpitoa ja varastotilannetta havainnoimalla hyllytilannetta ja hälytysrajaa sekä keräämällä asiakailta saatua suoraa palautetta huolehtiessaan saatavuudesta.</p> <p>selvittää kilpailutilannetta käymällä lähistöllä olevissa kilpailevissa yrityksissä.</p>	<p>selvittää asiakkaan tarpeita esimerkiksi haastattelemalla tai kyselemällä ja käyttämällä organisaatiossa aiemmin tuotettuja raportteja ja selvityksiä sekä tietokantaohjelmia.</p> <p>käyttää laskinta tai taulukkolaskentaohjelmaa hinnoittellessaan tai hinnoittelulaitetta merkitessään hintoja tuotteisiin ja hyllyihin.</p> <p>soveltaa yrityksen hankinta-periaatteita ja sopimuksia sekä käyttää tilauksia tehdessään yrityksen normaalia menettelytapaa (puhelin, faksi, sähköposti, Internet jne.) sekä työpaikalla käytössä olevia lomakkeita.</p> <p>seuraa varastotilannetta ja hälytysrajaa esimerkiksi varastokirjanpidosta, havainnoimalla hyllytilannetta sekä keräämällä asiakailta saatua suoraa palautetta.</p> <p>kysyy tuotetta useasta paikasta ennen tilaamista tai etsii etukäteen tietoja Internetistä ja muista lähteistä tilauksista huolehtiessaan.</p> <p>käyttää esimerkiksi taulukkolaskentaohjelmaa tehdessään vertailevia laskelmia ennen päätöksentekoa.</p> <p>selvittää kilpailutilannetta käymällä lähistöllä olevissa kilpailevissa yrityksissä.</p> <p>seuraa alaa koskevia lehtiritikkeleitä ja raportteja sekä kotimaasta että muualta maailmasta.</p>
Työn perustana olevan tiedon hallinta	<p>esittelee yrityksen keskeisten tuotteiden ominaisuuksia asiakaspalvelutilanteissa.</p> <p>käyttää peruslaskutoimituksia hinnoitellessaan tuotteita ja toimiessaan maksutilanteissa.</p>	<p>esittelee yrityksen tuotteiden ominaisuuksia ja tuotekehitystä asiakaspalvelutilanteissa.</p> <p>käyttää peruslaskutoimituksia hinnoitellessaan tuotteita.</p> <p>noudattaa kannattavuuden ja katetuottoajattelun periaatteita sekä tunnistaa kustannuksia aiheuttavat tekijät.</p>	<p>esittelee yrityksen tuotteiden ominaisuuksia ja tuotekehitystä asiakaspalvelutilanteissa.</p> <p>käyttää peruslaskutoimituksia hinnoitellessaan tuotteita.</p> <p>noudattaa kannattavuuden ja katetuottoajattelun periaatteita sekä tunnistaa kustannuksia aiheuttavat tekijät.</p>

		<p>käyttää erilaisia hinnoittelumenetelmiä ja rahoitusvaihtoehtoja.</p> <p>soveltaa erilaisia toimitustapoja ja käyttää tarkoituksenmukaisia jakeluteitä.</p> <p>toimii tilauksia tehdessään peruskäsitteistön mukaan (toimitusaika, toimitustapa, maksuehto).</p>	<p>käyttää erilaisia hinnoittelumenetelmiä ja rahoitusvaihtoehtoja.</p> <p>soveltaa erilaisia toimitustapoja ja käyttää tarkoituksenmukaisia jakeluteitä.</p> <p>ottaa tilauksista kannattavasti huolehtiessaan huomioon myös erilaisia tunnuslukuja (kuten varaston kiertonopeus).</p> <p>soveltaa kilpailukeinoja kansallisen ja kansainvälisen toimintaympäristön sekä kansantalouden toimintaperiaatteet huomioon ottaen (esimerkiksi hintajousto).</p>
<p>Kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen</p> <p>Oppimistaidot</p>	<p>valitsee tavan toimia asiakkaan tarpeiden ja toiveiden mukaisesti.</p>	<p>ottaa oma-aloitteisesti asioista selvää ja soveltaa tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla.</p> <p>esittelee tuotteita, palveluita ja niiden yhdistelmiä.</p>	<p>ottaa oma-aloitteisesti asioista selvää ja soveltaa tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla.</p> <p>arvioi yrityksen kilpailutilannetta ja soveltaa kilpailukeinoja eri tilanteissa.</p> <p>esittelee tuotteita, palveluita ja niiden yhdistelmiä.</p> <p>toimii kriittisesti esimerkiksi kilpailukeinoja valitessaan.</p>
<p>Ongelmanratkaisutaidot</p>	<p>pyytää ohjeita ongelmatilanteissa.</p>	<p>ehdottaa ongelmatilanteissa vaihtoehtoisia menettelytapoja esimerkiksi maksutapoihin, jakelutiehen ja rahoitusjärjestelyihin.</p>	<p>ehdottaa ongelmatilanteissa vaihtoehtoisia menettelytapoja esimerkiksi maksutapoihin, jakelutiehen ja rahoitusjärjestelyihin.</p>
<p>Vuorovaikutus- ja viestintätaidot</p>	<p>toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa esimerkiksi asiakkaiden kanssa toimiessaan.</p>	<p>toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja esimerkiksi ottaa huomioon asiakkaan toiveita.</p>	<p>toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja esimerkiksi ottaa huomioon asiakkaan toiveita.</p>
<p>Yhteistyötaidot</p>	<p>tekee sovitut työt.</p>	<p>työskentelee ryhmässä esimerkiksi osallistuessaan markkinoinnin kehittämiseen.</p>	<p>työskentelee ryhmässä esimerkiksi osallistuessaan markkinoinnin kehittämiseen.</p> <p>tunnistaa oman osaamisensa ja tuo sen esille sopivalla tavalla.</p>
<p>Eettiset ja esteettiset taidot</p>	<p>noudattaa työssään keskeistä ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuuttaan, ja tietosuoja koskevia ohjeita.</p>	<p>noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuuttaan, ja tietosuoja koskevia ohjeita esimerkiksi asiakasrekistereitä käsitellessään.</p>	<p>noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuuttaan, ja tietosuoja koskevia ohjeita esimerkiksi asiakasrekistereitä käsitellessään.</p> <p>noudattaa yrityksen ja alan yleisiä sääntöjä ja ohjeita esimerkiksi markkinointia suunnitellessaan.</p>
<p>Yhteiset painotukset</p>			

Kestävä kehitys	tuo esille keskeisiä ympäristötekijöitä tavanomaisia tuotteita esitellessään.	tuo esille tuotteen ympäristötekijöitä ja elinkaarta sekä tuotekehitystä esimerkiksi esitellessään asiakkaalle tuotteita.	tuo esille tuotteen ympäristötekijöitä ja elinkaarta sekä tuotekehitystä esimerkiksi esitellessään asiakkaalle tuotteita.
Teknologian ja tietotekniikan hyödyntäminen	käyttää erilaisia viestintävälineitä sekä varastokirjanpito-ohjelmaa tai kortistoa esimerkiksi usein toistuvia tilauksia tehdessään.	käyttää erilaisia viestintävälineitä sekä varastokirjanpito-ohjelmaa tai kortistoa esimerkiksi tilauksia tehdessään.	käyttää erilaisia viestintävälineitä sekä varastokirjanpito-ohjelmaa tai kortistoa esimerkiksi tilauksia tehdessään.
Laadukas ja asiakaslähtöinen toiminta	toimii asiakkaan tarpeiden mukaisesti tuotteita ja palveluita esitellessään.	toimii asiakkaan tarpeiden mukaisesti tuotteita ja palveluita esitellessään.	ottaa huomioon asiakkaiden tarpeet, vaatimukset ja toiveet markkinointia suunnitellessaan. huolehtii asiakastyytyvyydestä tilausten ja toimitusten yhteydessä.
Kuluttajaosaaminen		ottaa huomioon kuluttajalainsäädännön velvoitteet tarjotessaan ratkaisuja ja rakentessaan tuotepaketteja.	ottaa huomioon kuluttajalainsäädännön velvoitteet tarjotessaan ratkaisuja ja rakentessaan tuotepaketteja.
Työsuojelusta ja terveydestä huolehtiminen		ottaa huomioon tuotteiden mahdollisia terveysvaikutuksia tuotteita esitellessään.	ottaa huomioon tuotteiden mahdollisia terveysvaikutuksia tuotteita esitellessään.

Opintojakso	Asiakkuusmarkkinointi
Laajuus	6 ov
Tavoitteet	Opiskelija osaa toimia asiakaslähtöisesti ja ottaa asiakaspalvelussa ja markkinoinnissa huomioon asiakkaiden tarpeet, vaatimukset ja toiveet tunnistaa eri tuotteiden keskeiset ominaisuudet ja syventää tuotetuntemustaan valitsemassaan tavararyhmässä arvioida yrityksen kilpailutilannetta ja soveltaa kilpailukeinoja eri tilanteissa, jolloin hänen on tunnettava yrityksen kansallinen ja kansainvälinen toimintaympäristö ja kansantalouden toimintaperiaatteet osallistua markkinoinnin ja oman työnsä kehittämiseen, ja hänen on osattava toimia alan eettisten periaatteiden mukaisesti. suorittaa keskeiset kauppaan liittyvät laskutoimitukset
Keskeinen sisältö	Kilpailukeinojen case-sovellukset Palvelujen markkinointi Markkinoijan oikeus Tuotetuntemus ja mestarimyyjäkoulutus Talousmatematiikka
Toteutustapa	Luennot, harjoitukset ja itsenäiset tehtävät, ryhmätyöt
Kytkenät muihin opintoihin	Edeltävät opinnot: markkinoinnin perusteet, tietotekniikan perusteet
Arviointikriteerit	Katso seuraava sivu
Arvioinnin toteutus	Kokeet, harjoitustyöt ja tuntiaktiivisuus

Kiitettävä (K5)	Hyvä (H3)	Tyydyttävä (T1)
Opiskelija: Osaa toimia asiakas- ja tarvelähtöisesti Osaa muodostaa asiakasryhmiä Osaa suunnitella ja toteuttaa asiak-	Opiskelija: Osaa toimia asiakaslähtöisesti Osaa selvittää asiakasryhmiä Osaa ylläpitää asiakkuuksia	Opiskelija: Osaa selvittää asiakkaan tarpeet ja toiveet ja toimia niiden mukaisesti Osaa esitellä yrityksen keskeiset tuot-

kuuksien ylläpitotehtäviä Osaa laatia ja hyödyntää asiakasrekistereitä Osaa soveltaa kilpailukeinoja eri tilanteissa Osaa osallistua markkinoinnin ja oman työnsä kehittämiseen Osaa toimia alan eettisten periaatteiden mukaisesti Osaa esitellä ja myydä tuotteita Tuntee tuotteet ja niiden tuotekehitysprosessin	Osaa hyödyntää asiakasrekisteriä Osaa arvioida kilpailutilannetta ja yleistä toimintaympäristöä Osaa soveltaa kilpailukeinoja Osaa kehittää omaa työtään Ymmärtää alan eettiset perusteet Osaa esitellä ja myydä tuotteita	teet
--	---	------

Hyvä (H4): Opiskelija saavuttaa arviointitason H3 vaatimat asiat ja täyttää osin tason K5 vaatimukset

Tyydyttävä (T2): Opiskelija saavuttaa arviointitason T1 vaatimat asiat ja täyttää osin tason H3 vaatimukset

Opintojakso	Toimitusketjun hallinta ja kannattavuus
Laajuus	3,5 ov
Tavoitteet	Opiskelija osaa: huolehtia tilaamisista ja toimituksista kannattavasti ja asiakastyytyväisyydestä huolehtien ottaa toiminnassa huomioon eräkoon, rahtikulujen, varastokoron ja hävikin vaikutuksen kannattavuuteen toimia työssään kustannustietoisesti ja osaa hinnoitella tuotteet kannattavasti ja kilpailutilanteen mukaan myynnin ja markkinoinnin budjetoinnin peruseriaatteen keskeiset kaupankäynnin laskutoimitukset
Keskeinen sisältö	Toimitusketjun hallinta: tilaus-toimitusprosessi; logistiikan rooli asiakastyytyväisyyden tuottamisessa; jakelutie; logistiikan kannattavuus ja mittaaminen Kannattavuus: kaupan kannattavuus ja siihen vaikuttaminen, hinnoittelu, budjetointi; edellisiin liittyvät laskutoimitukset
Toteutustapa	Luennot, artikkelit, harjoitukset sekä tietotekniikan hyödyntäminen
Kytkennot muihin opintoihin	Edellävät opinnot: Liiketalous ja hallinto
Arvioinnin toteutus	Kokeet, harjoitustyöt ja jatkuva näyttö

Kiitettävä (K5)	Hyvä (H3)	Tyydyttävä (T1)
Opiskelija: huolehtia tilaus-toimitusprosessista kannattavasti ja asiakastyytyväisyyden huomioiden osaa arvioida mm. jakelutien, hävikin ja logististen kustannusten vaikutukset kannattavuuteen tuntee yrityksen kansallinen ja kansainvälinen toimintaympäristön hallitsee kansainvälistymisen eri vaihtoehdot osaa toimia työssään kustannustietoisesti osaa laskea kaupan kannattavuutta sekä erilaisia tunnuslukuja osaa hinnoitella tuotteen tai palvelun arvonlisävero huomioiden osallistuu budjetointiin osaa huomioida rahoituksen ja rahoitusjärjestelyt	Opiskelija ohjattuna huolehtia tavanomaisesta tilaus-toimitusprosessista huomioiden asiakastyytyväisyyden hahmottaa jakelutien, hävikin ja logististen kustannuksen merkityksen kannattavuudelle tiedostaa kansainvälistymisen merkityksen on selvillä kansainvälistymisen eri vaihtoehdoista osaa toimia työssään kustannustietoisesti osaa laskea kaupan kannattavuuden sekä tärkeimmät tunnusluvut osaa hinnoitella tuotteen arvonlisäveron huomioiden osallistuu budjetointiin	Opiskelija tehdä usein toistuvat tilaukset toimia yksinkertaisen tilaus-toimitusprosessin toteuttajana osaa hinnoitella tuotteet

Hyvä (H4): Opiskelija saavuttaa arviointitason H3 vaatimat asiat ja täyttää osin tason K5 vaatimukset

Tyydyttävä (T2): Opiskelija saavuttaa arviointitason T1 vaatimat asiat ja täyttää osin tason H3 vaatimukset

Opintojakso	Opinnäytetyö
Laajuus	2 ov
Tavoitteet	Opiskelija: pystyy laatimaan raportin päättötyöaiheeseen keräämästään aineistosta. pystyy yhdistämään opiskelunsa eri alueilla saavuttamansa tiedot ja taidot osaa soveltaa oppimansa teoreettisen perustan käytäntöön
Keskeinen sisältö	Opinnäytetyön laatiminen:

	ohjaus kirjallinen tai muun tyyppinen raportti opinnäytetyön suullinen esittäminen
Toteutustapa	Ohjaustapaamiset, itsenäinen työ
Arvioinnin toteutus	Prosessin hoitaminen, osallistuminen ohjaukseen, raportti ja suullinen esitys

Arviointikriteerit

	Tyydyttävä (T1 ja T2)	Hyvä (H3 ja H4)	Kiitettävä (K5)
1) Opinnäytetyön prosessi	Opiskelija on osannut suunnitella ohjattuna opinnäytetyön, joka on työnä alan perustehtäviä kokoava tai yksittäisen osa-alueen tehtäväkokonaisuus.	Opiskelija on suunnitellut opinnäytetyönsä ammatillisen suuntautumisensa mukaisesti.	Opiskelija on suunnitellut opinnäytetyönsä oman kiinnostuksensa ja ammatillisen suuntautumisensa mukaisesti.
	Opiskelija on osannut ohjattuna asettaa työnsä tavoitteet ja työskentelyaikataulun. Hän on ohjattuna osannut hankkia tietoa keskeisistä lähteistä.	Opiskelija on asettanut työnsä tavoitteet ja laatinut työskentelyaikataulun. Hän on osannut etsiä opinnäytetyössä tarvittavaa tietoa eri lähteistä.	Opiskelija on asettanut työnsä tavoitteet ja laatinut realistisen työskentelyaikataulun ja noudattanut sitä. Hän on osannut etsiä opinnäytetyössä tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautunut tietoon kriittisesti. Hän on työskennellyt omatoimisesti, johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti ohjausta hyödyntäen.
	Opiskelija on ohjattuna osannut valita tarkoituksenmukaiset työskentelymenetelmät opinnäytetyöhönsä.	Opiskelija on työskennellyt melko omatoimisesti ja johdonmukaisesti hyödyntäen tarvittaessa ohjausta opinnäytetyötä tehdessään. Hän on käyttänyt tarkoituksenmukaisia työskentelymenetelmiä.	Opiskelija on yhdistellyt tutkimuksen eri osa-alueiden osaamista ja käyttänyt tarkoituksenmukaisia työskentelymenetelmiä.
	Opiskelija on pyytänyt tarvittaessa apua opinnäytetyön laadinnassa ilmenneiden ongelmien ratkaisemiseen.	Opiskelija on osannut ratkaista pääasiassa itsenäisesti opinnäytetyöhönsä liittyviä ongelmia.	Opiskelija on osannut ratkaista itsenäisesti opinnäytetyöhönsä liittyviä ongelmia.
2) Opinnäytetyön tuotos	Opinnäytetyön eri osa-alueilla on ammatillisia puutteita.	Opinnäytetyön eri osa-alueet osoittavat ammatillista osaamista.	Opinnäytetyön eri osa-alueet osoittavat ammatillista valmiutta.
	Opinnäytetyö on hyödyllinen lähtökohta jatkotyöstämiselle, mutta ei ole sellaisenaan hyödynnettävissä koulutusalaan vastaavassa työssä.	Opinnäytetyö on hyödynnettävissä koulutusalaan vastaavassa työssä.	Opinnäytetyö on suositeltavissa hyödynnettäväksi koulutusalaan vastaavassa työssä.
3) Opinnäytetyön kirjallinen esitys	Opiskelija on osannut esitellä opinnäytetyönsä.	Opiskelija on osannut esitellä opinnäytetyönsä kirjallisesti käyttäen melko sujuvaa ja virheetöntä asiatyylä. Opinnäytetyön ulkoasu noudattaa oppilaitoksen ohjetta pääsääntöisesti.	Opiskelija on esitellyt opinnäytetyönsä kirjallisesti käyttäen sujuvaa ja virheetöntä asiatyylä. Opinnäytetyön ulkoasu noudattaa oppilaitoksen ohjetta.
4) Opinnäytetyön suullinen esittely	Opiskelija on osannut esitellä opinnäytetyönsä suullisesti.	Opiskelija on esitellyt opinnäytetyönsä keskeiset asiat käyttäen havaintomateriaalia.	Opiskelija on esitellyt opinnäytetyönsä pääasiat käyttäen monipuolisesti havaintomateriaalia.
5) Opiskelijan itsearviointi	Opiskelija on osannut arvioida opinnäytetyönsä onnistumista.	Opiskelija on osannut arvioida opinnäytetyönsä onnistumista sekä sen tuloksia.	Opiskelija on osannut arvioida opinnäytetyönsä etenemistä ja pohtia sen tuloksia kriittisesti.

Opintokokonaisuus	MARKKINOINTIViestintä
--------------------------	------------------------------

Laajuus	10 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelija osaa toimia erilaisissa myyntitehtävissä, suunnitella ja toteuttaa mainontaa ja tiedottamista sekä osallistua niiden kehittämiseen imagotavoitteen mukaisesti. Hän osaa hyödyntää näissä tehtävissä tietojenkäsittelyä. Hän osaa esitellä edustamaansa yritystä tai myymiään tuotteita toisella kotimaisella ja ensimmäisellä vieraalla kielellä.</p> <p>osaa suunnitella ja toteuttaa mainontaa, myynninedistämistä ja tiedottamista osaa suunnitella ja toteuttaa mainontaa tietokoneavusteisesti tuntee myös graafisen suunnittelun perusteet osaa tehdä houkuttelevia näyteikkuna- ja sisäsomistuksia tuntee mainostekstauksen ja julistesommittelun perusteet, osaa tekstata esim julisteon</p> <p>osaa toimia erilaisissa myyntitehtävissä tuntee/tietää kuluttaja-, yritys- ja organisaatioasiakkaille myynnin sisällön ja eroavaisuudet</p> <p>osaa suunnitella ja toimia myyntiryhmän jäsenenä. esitellä ja myydä työhönsä liittyviä tuotteita toisella kotimaisella ja ensimmäisellä vieraalla kielellä</p>
Keskeinen sisältö	<p>1. Visuaalinen markkinointi : Myymälämainonta ja somistus, Mainonnan suunnittelu tietokoneavusteisesti, Design Management perusteet</p> <p>2. Myynti- ja ostoneuvottelu : myyntineuvottelijan työ, B-toB- myynnin erityispiirteet, myyntineuvotteluprosessin vaiheet, myyntityylit, myyntityön suunnittelu ja seuranta</p> <p>3. Markkinointiviestinnän kielet (Business English 1 ov, Affarsvenska 1 ov): tuotteiden esittely sekä suullisesti että kirjallisesti ruotsiksi/englanniksi, ohjeiden antaminen kirjallisesti ja suullisesti, keskustelu tuotteista sekä asiakkaiden esittämiin kysymyksiin vastaaminen.</p>
Työssäoppiminen	<p>Työssäoppimisen keskeinen sisältö voi muodostua jostain seuraavista kokonaisuuksista (joko yhdestä tai useammasta):</p> <p>Myynti/vuorovaikutusmarkkinointi Opiskelija toimii asiakaspalvelutilanteessa tai myyntineuvottelutilanteessa siten, että hän osoittaa hallitsevansa myyntitapahtuman vaiheet: valmistautuminen, tarvekartoitus, ongelmanratkaisu, argumentointi, kaupan päättäminen ja jälkihoito. Hän osaa ottaa toiminnassaan huomioon kuluttajansuojalain määräykset ja tietää asiakkaan oikeudet.</p> <p>Mainonta ja tiedottaminen Opiskelija suunnittelee ja toteuttaa yrityksen/yhteisön markkinointiviestinnän tavoitteiden mukaisen mainoksen tai tiedotteen jollekin kohderyhmälle. Hän valitsee sanoman mukaisen, kohderyhmälle ja yrityksen tai yhteisön strategiaan sopivan median. Hän käyttää sähköisiä välineitä viestinnässä ja ottaa huomioon lainsäädännön määräykset.</p> <p>Somistus Opiskelija laatii somistusideastaan somistussuunnitelman, jonka hän hyväksyy ennen toteuttamista ja hankkii työssään tarvittavat materiaalit ja välineet esimerkiksi somistamon varastosta tai yrityksen tuotevarastosta taikka tilaa tavarantoimittajalta.</p> <p>Raporttien ja tilannekatsauksien laatiminen ja esittäminen Opiskelija esittää havainnollistamisvälineitä hyödyntäen omaan työhönsä liittyviä raportteja ja tilannekatsauksia, kuten viikko- ja kuukausiraportteja yrityksen/yhteisön suunnittelu- ja viikkopalaverissa.</p> <p>Pääsääntöisesti työssäoppimispaikkana toimii yritys, julkinen organisaatio tai yhdistys, jossa on tarpeelliset työprosessit ja välineet.</p> <p>Työssäoppimisjakson arviointi toteutetaan kolmikanta-arviointina, johon osallistuvat työssäoppimispaikan ohjaaja, työssäoppimista ohjaava opettaja ja opiskelija itse</p> <p>Työssäoppiminen on laajuudeltaan 2,5 opintoviikkoa.</p>
Tavoitteet ja arviointikriteerit	Opintokokonaisuuden tavoitteet ja arviointikriteerit on esitetty erillisessä liitteessä
Arvioinnin toteutus	Opintokokonaisuuden arvosana muodostuu markkinointiviestinnän opintojen ja näytön arvosanasta. Opintokokonaisuuden hyväksyty suorittaminen edellyttää opintojen hyväksytyä suorittamista. Näytön arvioijina toimivat työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt, ammatillisten aineiden opettajat ja työpaikkaohjaajat yhdessä tai erikseen tai oppilaitosnäytös-sä ammatillisten aineiden opettajat
Opintojen ohjaus	Opintojen ohjaus sisältää koulutusohjelman mukaiseen työssäoppimispaikan haakuun, ammatillisiin näyttöihin valmistautumiseen ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutumisen seurantaan liittyviä asioita.

Arviointikriteerit

Kiitettävä (K5)	Hyvä (H3)	Tyydyttävä (T1)
<p>Opiskelijan osaa suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti markkinointiviestintää, kuten myyntityötä, mainontaa ja tiedottamista, yrityksensä ja yhteisönsä markkinointitavoitteiden mukaisesti</p> <p>suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti mainontaa tietokoneavusteisesti yrityksensä ja yhteisönsä markkinointitavoitteiden mukaisesti</p> <p>osattava itsenäisesti suunnitella ja toteuttaa myymälän sisä- ja näyteikkunasomistuksia</p> <p>tehdä itsenäisesti julisteita ja hintalappuja tekstaamalla</p> <p>suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti myyntityötä yritysasiakkaille yrityksensä ja yhteisönsä markkinointitavoitteiden mukaisesti</p> <p>neuvotella myynti- ja ostopilanteissa sekä osaa laatia ja esittää omaan työhönsä liittyviä raportteja ja tilannekatsauksia</p> <p>osattava toimia ammattiinsa liittyvissä vuorovaikutustilanteissa myös toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä sekä tehtävä yhteistyötä eri maista ja kulttuureista tulevien kanssa</p> <p>esitellä tuotetta sekä suullisesti että kirjallisesti ruotsiksi/englanniksi kohderyhmän mukaisesti</p> <p>antaa selkeitä ohjeita kirjallisesti ja suullisesti</p> <p>keskustella tuotteista sekä vastata asiakkaiden esittämiin kysymyksiin</p>	<p>Opiskelija osaa: suunnitella ja toteuttaa markkinointiviestintää</p> <p>suunnitella ja toteuttaa ohjatusti mainontaa tietokoneavusteisesti</p> <p>ohjatusti suunnitella ja toteuttaa myymälän sisä- ja näyteikkunasomistuksia ohjatusti tehdä julisteita ja hintalappuja tekstaamalla</p> <p>ohjatusti suunnitella ja toteuttaa myyntityötä yritysasiakkaille</p> <p>tunnistaa erilaisia asiakkaita ja myyntityylejä tapoja</p> <p>osaa arvioida myyntityön tehokkuutta ohjatusti</p> <p>osattava käyttää sähköisen viestinnän välineitä selvidyttävä ammattiinsa liittyvissä vuorovaikutustilanteissa myös toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä</p> <p>esitellä tuotetta ja keskustella tuotteista ruotsiksi/englanniksi valmistellussa tilanteessa käyttäen tavallisimpia sanontoja osaa antaa kirjallisia ja suullisia ohjeita.</p>	<p>Opiskelijan osaa toteuttaa markkinointiviestintää tavanomaisin keinoin</p> <p>osattava toteuttaa pienimuotoista mainontaa ja tiedottamista ja osattava myydä tavanomaisissa tilanteissa</p> <p>toteuttaa mainontaa tavanomaisin keinoin</p> <p>osattava toteuttaa pienimuotoista mainontaa ohjatusti</p> <p>osattava avustaa myymälän sisä- ja näyteikkunasomistuksissa</p> <p>mainostekstauksen perusteet</p> <p>toteuttaa myyntityötä tavanomaisin keinoin ja tavanomaisissa tilanteissa</p> <p>selvidyttävä tutuista tilanteista myös toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä</p> <p>käyttää ja ymmärtää perussanontoja englanniksi/ruotsiksi tuotteen esittelemisestä tavallisimmissa tilanteissa ohjautti</p> <p>ymmärtää yksinkertaisia kirjallisia ja suullisia ohjeita.</p>

Hyvä (H4): Opiskelija saavuttaa arviointitason H3 vaatimat asiat ja täyttää osin tason K5 vaatimukset

Tyydyttävä (T2): Opiskelija saavuttaa arviointitason T1 vaatimat asiat ja täyttää osin tason H3 vaatimukset

Näyttö	<p>Markkinointiviestinnän prosessit: Markkinointiviestintä sisältää markkinointiviestinnän suunnittelun ja toteuttamisen (useita prosesseja, kuten myynti ja verkkokauppa, mainonta, tiedottaminen tai joku muu). Opiskelija valitsee näytöksi omien mahdollisuuksiensa ja kiinnostuksensa mukaisesti myynnin lisäksi yhden näistä prosesseista. Opiskelija hyödyntää tietojenkäsittelyä toteuttamisessa. Prosessi sisältää myös raporttien ja tilannekatsausten tekemisen.</p> <p>Yrittäjäyys: Opiskelija kehittää omasta asiantuntijuudestaan lähtevän liikeidean ja laatii toimivan ja taloudellisesti perustellun liiketoimintasuunnitelman rahoittajaa varten</p>
Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	Näytöissä esille tuleva keskeinen osaaminen: myynti, mainonta, tiedottaminen ja niiden kehittäminen tietojenkäsittelyn hyödyntäminen tehtävissä
Näyttöympäristö	<p>Pääsääntöisesti varsinainen näyttöympäristö on työssäoppimispaikka tai muu työpaikka (yritys, julkinen organisaatio tai yhdistys), jossa on tarpeelliset työprosessit ja välineet ja jossa toteutetaan markkinointiviestintää. Ainoastaan poikkeustapauksissa kuten varsinaisen näytön täydennystapauksissa voi näyttöpaikka tai tilanne olla esimerkiksi messut, harjoitusyritykset tai muut simuloituidut tilanteet.</p> <p>Näyttöympäristössä tarvitaan ajanmukaiset atk-laitteet ja tietojärjestelmät sekä asianmukainen työpiste.</p> <p>Näyttöympäristön tulee mahdollistaa osaamisen osoittaminen yhteistyössä työtoverien ja asiakkaiden kanssa.</p>
Näytön ajankohta	Kolmas opiskeluvuosi
Arviointikriteerit	Arviointikriteerit ovat yksityiskohtaisesti esitetty merkonomien tutkinnon näyttöaineistossa ja arviointi suoritetaan esitetyn kriteeristön mukaisesti seuraavista kokonaisuuksista arvosanoilla tyydyttävä – hyvä - kiitettävä

	<p>1. Työtehtävän hallinta (työmenetelmien, työvälineiden ja työmateriaalien hallinta)</p> <p>2. Työprosessin hallinta (työtehtävän suunnitteleminen, toteuttaminen, työsuorituksen ja tuloksen arvioiminen ja työtehtävän kehittäminen)</p> <p>3. Työn perustana olevan tiedon hallinta</p> <p>4. Työturvallisuuden hallinta (Alan työsuojelumääräykset ja ohjeet)</p> <p>5. Kaikilla aloilla tarvittavat ydinosaamisen valmiudet (Oppimistaidot, ongelmaratkaisutaidot, vuorovaikutus- ja viestintätaidot, yhteistyötaidot, eettiset ja esteettiset taidot)</p> <p>6. Koulutuksen yhteisiin painotuksiin liittyvä osaaminen (kansainvälisyys, kestävän kehityksen edistäminen, teknologian ja tietotekniikan hyödyntäminen, yrittäjyys, laadukas ja asiakaslähtöinen toiminta, kuluttajaosaaminen, työsuojelusta ja terveydestä huolehtiminen)</p> <p>Valtakunnallisen näyttöaineiston pohjalta, niiden valmistuttua.</p>
--	---

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	<p>Näytön kuvaus:</p> <p>Opintokokonaisuuden näytöissä esille tuleva keskeinen osaaminen: Virhe.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> Markkinointiviestinnän suunnittelu ja tietojärjestelmien kehittäminen </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> Markkinointiviestinnän toteuttaminen myynti ja yksi seuraavista: mainonta, tiedottaminen tai jokin muu kuten esillepano, verkkokauppa, myynninedistäminen, suhdetoiminta, tapahtumamarkkinointi, sponsorointi. ine. </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> Raportointi, tilannekatsausten laatiminen ja esittäminen </div> </div> <p style="text-align: center;">→</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center; width: fit-content; margin: 0 auto;"> Yrittäjyys </div> <p>Markkinointiviestintään sisältyy markkinointiviestinnän suunnittelu ja toteuttaminen. Prosesseja on useita, kuten myynti ja verkkokauppa, mainonta, tiedottaminen ja niin edelleen. Opiskelija valitsee näytöksi omien mahdollisuuksiensa ja kiinnostuksensa mukaisesti myynnin lisäksi yhden prosessin. Opiskelija hyödyntää tietojenkäsittelyä suunnitelmiansa toteuttamisessa. Näyttöön kuuluu myös raporttien ja tilannekatsausten tekeminen.</p>
	<p>Näyttöympäristö</p> <p>Näyttöympäristönä voi olla organisaatio, jossa toteutetaan markkinointiviestintää ja jossa on näytön edellyttämät atk-laitteet ja tietojärjestelmät sekä asiakkaat.</p>
<p>Näytön ajankohta</p> <p>Kolmas opiskeluvuosi</p>	

Arviointikriteerit

ARVIOINNIN KOHTEET	TYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
<p>Työprosessin hallinta Markkinointiviestinnän suunnittelu</p> <p>Markkinointiviestinnän toteuttaminen: myynti ja jokin muu, kuten mainonta tai tiedottaminen</p>	<p>toteuttaa esimerkiksi pienimuotoista mainontaa tai tiedottamista (esimerkiksi tekee julisteita ja myymäläsomistuksia sekä laatii pienimuotoisia esitteitä, tiedotteita ja ilmoituksia ohjeiden mukaan).</p>	<p>osallistuu markkinointiviestinnän suunnitteluun.</p> <p>toteuttaa mainontaa tai tiedottamista (esimerkiksi tekee julisteita ja myymäläsomistuksia ja laatii pienimuotoisia esitteitä, tiedotteita ja ilmoituksia).</p> <p>osallistuu myynninedistämiseen.</p>	<p>suunnittelee markkinointiviestintää.</p> <p>osallistuu markkinoinnin tietojärjestelmien, kuten verkkokaupan suunnitteluun.</p> <p>toteuttaa markkinointiviestintää: tiedottaa tai toteuttaa mainontaa (esimerkiksi ilmoittelu lehdissä, erilaisten esitteiden tekeminen sekä paperille että cd:lle).</p> <p>käyttää erilaisia myynninedistämiskeinoja (kuponkitarjouksia, kilpailuita tai lisäetuja, verkkokauppaa) sekä mainosvälineenä että myynti- ja ostovälineenä sekä tiedotta-</p>

Yrittäjänä tai ammatinharjoittajana toimiminen		toimii omalla asiantuntijuusalueellaan ammatinharjoittajana tai yrittäjänä (osaaminen osoitetaan liiketalous ja hallinto -opintokokonaisuuden liiketoimintaprosessin näytön yhteydessä).	misvälineenä yrityksensä ja yhteisönsä markkinointitavoitteiden mukaisesti. osallistuu markkinoinnin sähköisten tietojärjestelmien, kuten verkkokaupan suunnitteluun esimerkiksi etsimällä taustatietoja ja osallistumalla kokouksiin, joissa esittää mielipiteitään. toimii omalla asiantuntijuusalueellaan ammatinharjoittajana tai yrittäjänä (osaaminen osoitetaan liiketalous ja hallinto -opintokokonaisuuden liiketoimintaprosessin näytön yhteydessä).
Työtehtävän hallinta Työvälineiden ja menetelmien hallinta	<p>käyttää työssään ohjattuna tietotekniikkaa, esimerkiksi grafiikkaohjelmaa tai tekstinkäsittelyä, laatiessaan muun muassa esitteitä, ilmoituksia ja julisteita.</p> <p>käyttää ohjattuna sähköpostia tai verkkosivuja ilmoituksia jättäessään. käyttää kameraa tuotteiden kuvaamiseen.</p> <p>käyttää erilaisia somistukseen tarvittavia materiaaleja (esimerkiksi tarjousesitteiden, julisteiden ja hintalappujen tekemiseen tarvittavia välineitä) somistaessaan tai asettaessaan tuotteita esille tavalliseen tapaan.</p>	<p>käyttää työssään tietotekniikkaa, esimerkiksi grafiikkaohjelmaa tai tekstinkäsittelyä, laatiessaan muun muassa esitteitä, ilmoituksia ja julisteita.</p> <p>käyttää sähköpostia tai verkkosivuja ilmoituksia jättäessään.</p> <p>käyttää kameraa tuotteiden kuvaamiseen ja osaa muokata kuvia tarpeen mukaan.</p> <p>käyttää erilaisia somistukseen tarvittavia materiaaleja (esimerkiksi tarjousesitteiden, julisteiden ja hintalappujen tekemiseen tarvittavia välineitä) somistaessaan tai asettaessaan tuotteita esille.</p> <p>käyttää tietokoneohjelmia esimerkiksi laatiessaan tilannekatsauksia ja raportteja sekä esittäessään niitä.</p>	<p>käyttää työssään tietotekniikkaa, esimerkiksi grafiikkaohjelmaa tai tekstinkäsittelyä, laatiessaan muun muassa esitteitä, ilmoituksia ja julisteita.</p> <p>käyttää sähköpostia tai verkkosivuja ilmoituksia jättäessään.</p> <p>käyttää kameraa tuotteiden kuvaamiseen ja osaa muokata kuvia tarpeen mukaan.</p> <p>käyttää erilaisia somistukseen tarvittavia materiaaleja (esimerkiksi tarjousesitteiden, julisteiden ja hintalappujen tekemiseen tarvittavia välineitä) somistaessaan tai asettaessaan tuotteita esille.</p> <p>käyttää tietokoneohjelmia esimerkiksi laatiessaan tilannekatsauksia ja raportteja sekä esittäessään niitä.</p>
Työn perustana olevan tiedon hallinta	hallitsee markkinointiviestinnän käsitteitä ottaessaan vastaan ohjeita ja toimissaan tiimin jäsenenä. hallitsee tuotteiden esillepallon perusteet somistusratkaisuissaan.	soveltaa markkinointiviestinnän teoriaa ja käsitteitä esimerkiksi kohdistuessaan sopivat toimenpiteet kullekin kohderyhmälle. ottaa huomioon verkkokauppasivujen lainsäädäntöä osallistuessaan verkkokaupan suunnitteluun. hallitsee tuotteiden esillepallon keskeisimmät tilankäyttöön, mittasuhteisiin sekä tyyli- ja värioppiin liittyvät asiat somistusratkaisuissaan ja tuotteiden esillepanossa.	soveltaa markkinointiviestinnän teoriaa ja käsitteitä esimerkiksi kohdistuessaan sopivat toimenpiteet kullekin kohderyhmälle. ottaa huomioon verkkokauppasivujen lainsäädäntöä osallistuessaan verkkokaupan suunnitteluun. hallitsee tuotteiden esillepallon keskeisimmät tilankäyttöön, mittasuhteisiin, tyyli- ja värioppiin liittyvät asiat somistusratkaisuissaan ja tuotteiden esillepanossa.
Kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen Oppimistaidot		hankkii tarvitsemaansa tietoa ja ottaa selvää muun muassa sähköisen viestinnän välineiden käytöstä markkinointi-	hankkii tarvitsemaansa tietoa ja ottaa selvää muun muassa sähköisen viestinnän välineiden käytöstä markkinointi-

<p>Ongelmanratkaisutaidot</p> <p>Vuorovaikutus- ja viestintätaidot</p> <p>Yhteistyötaidot</p> <p>Eettiset ja esteettiset taidot</p>	<p>hakee apua ongelmatilanteissa.</p> <p>toimii saamiensa ohjeiden mukaisesti.</p> <p>noudattaa työssään ammatitiettiikkaa, esimerkiksi keskeisiä mainonnan eettisiä säännöksiä.</p> <p>ottaa huomioon esteettisiä periaatteita tuotteita esitellessään tai esille laittaessaan.</p>	<p>viestintää suunnitellessaan.</p> <p>toimii luovasti erilaisissa käytännön tilanteissa ja keksii ratkaisuja muun muassa tuotteiden esillepano- sekä tietojenkäsittelytilanteissa ja sähköisen viestinnän välineitä käyttäessään.</p> <p>valitsee kohderyhmän mukaisen viestintätavan esimerkiksi mainontaa laatiessaan.</p> <p>toimii erilaisissa tilanteissa ja ryhmissä esimerkiksi osallisuudessaan markkinoinnin ja tietojärjestelmien suunnitteluun.</p> <p>noudattaa työssään ammatitiettiikkaa, esimerkiksi keskeisiä mainonnan eettisiä säännöksiä.</p> <p>noudattaa yrityksen ja alan yleisiä sääntöjä ja ohjeita esimerkiksi markkinointia toteuttaessaan.</p> <p>kiinnittää erityistä huomiota lapsille suunnattujen markkinointiviestinnän toimenpiteiden eettisiin sääntöihin.</p> <p>ottaa huomioon esteettisiä periaatteita tuotteita esitellessään tai esille laittaessaan.</p>	<p>viestintää suunnitellessaan.</p> <p>toimii luovasti erilaisissa käytännön tilanteissa ja keksii ratkaisuja muun muassa tuotteiden esillepano- sekä tietojenkäsittelytilanteissa ja sähköisen viestinnän välineitä käyttäessään.</p> <p>valitsee kohderyhmän mukaisen viestintätavan esimerkiksi mainontaa laatiessaan.</p> <p>käyttää vuorovaikutteisia verkkopalveluja esimerkiksi verkkokauppaa suunnitellessaan.</p> <p>toimii erilaisissa tilanteissa ja ryhmissä esimerkiksi osallisuudessaan markkinoinnin ja tietojärjestelmien suunnitteluun.</p> <p>ottaa huomioon yhteisönsä tavoitteet esimerkiksi osallisuudessaan markkinoinnin tietojärjestelmien suunnitteluun työtovereidensa kanssa.</p> <p>noudattaa työssään ammatitiettiikkaa, esimerkiksi keskeisiä mainonnan eettisiä säännöksiä.</p> <p>noudattaa yrityksen ja alan yleisiä sääntöjä ja ohjeita esimerkiksi markkinointia toteuttaessaan.</p> <p>kiinnittää erityistä huomiota lapsille suunnattujen markkinointiviestinnän toimenpiteiden eettisiin sääntöihin.</p> <p>ottaa huomioon esteettisiä periaatteita tuotteita esitellessään tai esille laittaessaan</p>
<p>Yhteiset painotukset Kansainvälisyys</p> <p>Kestävä kehitys</p> <p>Teknologian ja tietotekniikan</p>		<p>ottaa markkinointiviestinnän välineitä valitessaan huomioon niiden ympäristövaikutukset (esimerkiksi välttää suoramainontakirjeiden pakkaamista muoviin ja tekee valintoja sähköisen median, paperin tai muun kampanjamateriaalin välillä).</p> <p>käyttää tietotekniikkaa esimerkiksi esitteitä laatiessaan.</p> <p>käyttää kameraa, tulostinta ja</p>	<p>tulee toimeen myös toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä ammattiinsa liittyvissä vuorovaikutustilanteissa osallistuessaan markkinoinnin suunnittelukokouksiin.</p> <p>ottaa markkinointiviestinnän välineitä valitessaan huomioon niiden ympäristövaikutukset (esimerkiksi välttää suoramainontakirjeiden pakkaamista muoviin ja tekee valintoja sähköisen median, paperin tai muun kampanjamateriaalin välillä).</p> <p>käyttää tietotekniikkaa esimerkiksi esitteitä laatiessaan.</p> <p>käyttää kameraa, tulostinta ja</p>

hyödyntäminen	niikkaa esimerkiksi tavanomaisia esitteitä ja tiedotteita laatiessaan.	kopiokonetta pienimuotoisia esitteitä tuottaessaan. käyttää sähköisen viestinnän välineitä. osallistuu markkinoinnin tietojärjestelmien suunnitteluun. käyttää tekstinkäsittelyä ja graafisen esittämisen ohjelmistoja raportoinnissa ja tilannekatsausten esittämisessä. käyttää markkinointiviestinnässä multimediaa (esimerkiksi hypertekstiä ja esitteiden tekemistä cd:lle tai verkkosivuille). ottaa huomioon asiakkaiden ja muiden tiedottamisen kohderyhmien odotukset. antaa tiedottaessaan ja myydessään oikeat ja riittävät tiedot. ottaa kuluttajalainsäädännön huomioon toteuttaessaan markkinointiviestintää.	kopiokonetta pienimuotoisia esitteitä tuottaessaan. käyttää sähköisen viestinnän välineitä. osallistuu markkinoinnin tietojärjestelmien suunnitteluun. käyttää tekstinkäsittelyä ja graafisen esittämisen ohjelmistoja raportoinnissa ja tilannekatsausten esittämisessä. käyttää markkinointiviestinnässä multimediaa (esimerkiksi hypertekstiä ja esitteiden tekemistä cd:lle tai verkkosivuille). ottaa huomioon asiakkaiden ja muiden tiedottamisen kohderyhmien odotukset. antaa tiedottaessaan ja myydessään oikeat ja riittävät tiedot. ottaa kuluttajalainsäädännön huomioon toteuttaessaan markkinointiviestintää.
Laadukas ja asiakaslähtöinen toiminta			
Kuluttajaosaaminen			

Opintokokonaisuus	MARKKINOINNIN SUUNNITTELU
Laajuus	10 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa suunnitella pienen yrityksen markkinointia huomioiden markkinoinnin keskeisen lainsäädännön ja käyttäen hyväksi markkinointitutkimuksella hankkimiaan tietoja ja nykyaikasta tietotekniikkaa. tuntee eri tutkimusmenetelmät osaa suunnitella ja toteuttaa pienimuotoisen markkinointitutkimuksen hyödyntäen eri tutkimusmenetelmiä osaa laatia tutkimussuunnitelman, tutkimusraportin ja tehdä johtopäätöksiä tuloksista osaa laatia markkinointisuunnitelman ja markkinointibudjetin osaa suunnitella ja visualisoida kampanjan mainoksineen ja myynninedistämismateriaaleineen tuntee suoramainonnan perusteet ja osaa toteuttaa suoramainoskampanjan osaa toimia yhteistyössä mainostoimiston, painotalon ja medioiden kanssa osaa soveltaa työssään markkinoinnin keskeistä lainsäädäntöä tuntee markkinointiin liittyvät keskeiset lainsäädännökset ja niiden noudattamiseen liittyvät elimet sekä toimivaltuudet osaa markkinoinnissa huomioida myös kilpailijansa ja kilpailijan oikeudet yhteiskäyttö myyntikirjeisiin, yritysesityihin ja mainoksiin joukkokirjeen laatiminen, suunnittelumallin teko yrityskäyttöön ja yritysesityksen teko esitteen tai mainoksen teko taitto-ohjelmaa käyttäen
Keskeinen sisältö	1. Markkinointitutkimuksen perusteet ja tutkimuksen teko 2. Markkinoinnin suunnittelun perusteet 3. Markkinointikampanja 4. Tietosuoja ja henkilökisterit 5. Markkinoijan työvälineohjelmat
Työssäoppiminen	Työssäoppimisen keskeinen sisältö voi muodostua seuraavista kokonaisuuksista (joko yhdestä tai molemmista): Markkinointitutkimus, tiedon hankinta ja käyttö Opiskelija hankkii tietoa sekä ulkoisesta toimintaympäristöstä että yrityksen omasta toiminnasta (esim. myyntiraportit, haastattelut jne) sekä ulkoisia että sisäisiä

	<p>tietolähteitä. Opiskelija analysoi ja tekee päätelmiä näiden tietojen pohjalta.</p> <p>Markkinoinnin suunnittelu Opiskelija määrittää toteutettavan markkinointistrategian ottaen huomioon työpaikan erityispiirteet ja kilpailutilanteen. Opiskelija asettaa yrityksen strategiaan perustuen markkinoinnin tavoitteet Opiskelija päättää toimenpiteistä (esim. kilpailukeinojen käyttö). Opiskelija seuraa markkinointisuunnitelman toteutumista keräämällä palautetta. Opiskelija arvioi tarvittavat sekä määrälliset että laadulliset resurssit.</p> <p>Työssäoppimisympäristö voi olla organisaatio, jolle laaditaan markkinointisuunnitelma. Lisäksi tarvitaan näytön edellyttämät atk-laitteet ja ohjelmat sekä asiakkaat. Työssäoppimisympäristön tulee mahdollistaa osaamisen osoittaminen yhteistyössä työtoverien ja asiakkaiden kanssa.</p> <p>Arviointikriteerit ovat yksityiskohtaisesti esitetty merkonomien tutkinnon näyttöaineistossa ja arviointi suoritetaan esitetyn kriteeristön mukaisesti arvosanoilla tyydyttävä – hyvä – kiitettävä.</p> <p>Työssäoppimisjakson arvioinnin suorittaa aina työssäoppimispaikan ohjaaja.</p> <p>Työssäoppiminen on laajuudeltaan 3 opintoviikkoa.</p>
Arvioinnin toteutus	<p>Opintokokonaisuuden arvosana muodostuu markkinoinnin suunnittelun opintojen ja näytön arvosanoista. Opintokokonaisuuden hyväksytyä suorittamista edellyttää opintojen hyväksytyä suorittamista.</p> <p>Näytön arvioijina toimivat työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt, ammatillisten aineiden opettajat ja työpaikkaohjaajat yhdessä tai erikseen tai oppilaitosnäytössä ammatillisten aineiden opettajat</p>
Opintojen ohjaus	<p>Opintojen ohjaus sisältää koulutusohjelman mukaiseen työssäoppimispaikan hakuun, nuorten ammatillisiin näyttöihin valmistautumiseen ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutumisen seurantaan liittyviä asioita.</p>

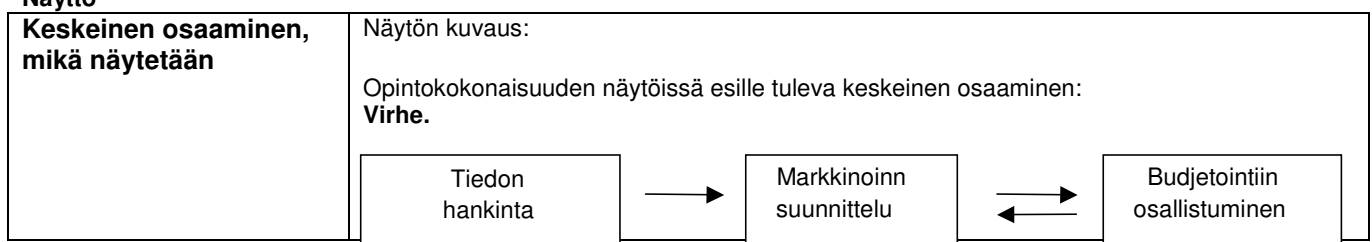
Arviointikriteerit

Kiitettävä (K5)	Hyvä (H3)	Tyydyttävä (T1)
<p>Opiskelijan osaa kokonaisvaltaisesti ja itsenäisesti suunnitella pienen yrityksen markkinointia toimia työssään kustannustietoisesti ja laatia pienen yrityksen markkinointisuunnitelman hankkia suunnitteluun tarvitsemiaan tietoja markkinointitutkimuksen menetelmillä ja arvioida tiedon luotettavuutta soveltaa työssään tietosuojaan ja henkilörekistereihin liittyvää keskeistä lainsäädäntöä hallitsee kampanjasuunnittelun periaatteet osaa suunnitella ja visualisoida kampanjan itsenäisesti mainoksineen ja myynninedistämismateriaaleineen osaa toimia mainosalan yhteistyökumppaneiden kanssa osattava hyödyntää tietojenkäsittelyä sekä tiedonhankinnassa että suunnittelussa</p>	<p>Opiskelija osaa: osaa suunnitella pienen yrityksen markkinointia osaa suunnitella ja toteuttaa pienimuotoinen markkinointitutkimus tuntee kampanjasuunnittelun periaatteet osaa suunnitella pienimuotoisen kampanjan mainoksineen tuntee tietosuojaan ja henkilörekistereihin liittyvän lainsäädännön</p>	<p>Opiskelijan osaa ohjattuna hankkia tietoa ja osallistua markkinointisuunnitelman laatimiseen tuntee kampanjasuunnittelun vaiheet osaa ohjattuna suunnitella pienimuotoisen kampanjan ja suorainoskampanjan on selvillä tietosuojaan ja henkilörekistereihin liittyvästä lainsäädännöstä</p>

Hyvä (H4): Opiskelija saavuttaa arviointitason H3 vaatimat asiat ja täyttää osin tason K5 vaatimukset

Tyydyttävä (T2): Opiskelija saavuttaa arviointitason T1 vaatimat asiat ja täyttää osin tason H3 vaatimukset

Näyttö

	<p>Tiedon hankinta ja käyttö Opiskelija hankkii tietoa sekä ulkoisesta toimintaympäristöstä että yrityksen omasta toiminnasta (esimerkiksi myyntiraportit, haastattelut jne.) ja käyttää sekä ulkoisia että sisäisiä tietolähteitä. Opiskelija analysoi näitä tietoja ja tekee päätelmiä niiden pohjalta.</p> <p>Markkinoinnin suunnittelu Opiskelija määrittää toteutettavan markkinointistrategian (säilyttävä, supistava ja laajentava) ottaen huomioon työpaikan erityispiirteet ja kilpailutilanteen. Hän asettaa yrityksen strategiaan perustuvat markkinoinnin tavoitteet ja päättää toimenpiteistä (esimerkiksi, mitä kilpailukeinoja voidaan käyttää). Opiskelija seuraa markkinointisuunnitelman toteutumista keräämällä palautetta.</p> <p>Markkinointibudjetin laadintaan osallistuminen Opiskelija arvioi tarvittavat sekä määrälliset että laadulliset resurssit. Hän toimii kustannustietoisesti.</p>
Näyttöympäristö	Näyttöympäristönä on organisaatio, jolle laaditaan markkinointisuunnitelma. Lisäksi tarvitaan näytön edellyttämät atk-laitteet ja ohjelmat sekä asiakkaat. Näyttöympäristössä tulee olla mahdollista osoittaa osaaminen yhteistyössä työtovereiden ja asiakkaiden kanssa.
Näytön ajankohta	Kolmas opiskeluvuosi (koululla)

Arviointikriteerit

ARVIOINNIN KOHTEET	TYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Työprosessin hallinta			
Tiedon hankinta	hankkii ohjattuna tietoa kohderyhmistä, aiemmin käytetyistä markkinoinnin keinoista ja yrityksen/organisaation nykytilasta (esimerkiksi myynnin määrä tai asiakaskontaktit).	hankkii itsenäisesti markkinointisuunnitelman kannalta keskeistä tietoa, kuten tietoa kohderyhmistä, aiemmin käytetyistä markkinoinnin keinoista, uusista markkinoinnin keinoista, yrityksen/organisaation nykytilasta (esimerkiksi myynnin määrä tai asiakaskontaktit, kate, tulos).	hankkii itsenäisesti eri lähteistä markkinointisuunnitelman kannalta keskeistä tietoa, kuten tietoa kohderyhmistä, aiemmin käytetyistä markkinoinnin keinoista, uusista markkinoinnin keinoista, yrityksen/organisaation nykytilasta (esimerkiksi myynnin määrä tai asiakaskontaktit, kate, tulos).
Markkinoinnin suunnittelu	hankkii tietoa kustannuksista.	hankkii tietoa vaihtoehtoisista kustannuksista.	hankkii tietoa vaihtoehtoisista kustannuksista.
Budjetointiin osallistuminen	laatii ohjattuna markkinointisuunnitelman kustannustietoisesti.	laatii markkinointisuunnitelman kustannustietoisesti.	laatii markkinointisuunnitelman kustannustietoisesti.
Työtehtävän hallinta			
Työvälineiden ja menetelmien hallinta	käyttää ohjattuna yrityksen sisäisiä ja ulkoisia tietolähteitä saadakseen tietoa esimerkiksi kohderyhmistä (lähteitä voivat olla tietokannat, luettelot, tilastot, raportit ja muistiot, joiden käyttöön työnohjaaja on opastanut).	käyttää yrityksen sisäisiä ja ulkoisia tietolähteitä saadakseen tietoa esimerkiksi kohderyhmistä (lähteitä voivat olla sisäiset ja ulkoiset tietokannat, Internetistä haettavat tiedot ja esimerkiksi tilastot, yrityksen aiemmat raportit ym.).	hankkii tietoa eri lähteistä markkinointitutkimuksen menetelmillä, esimerkiksi tekemällä kyselyitä (lähteitä voivat olla sisäiset ja ulkoiset tietokannat, Internetistä haettavat tiedot ja esimerkiksi tilastot, yrityksen aiemmat raportit ym.).
Työn perustana olevan tiedon hallinta	käyttää taulukko-ohjelmaa ohjeiden mukaan kerätessään tietoja.	käyttää taulukko- tai tietokantaohjelmaa kerätessään tarvittavaa tietoa.	käyttää esimerkiksi taulukko- tai tietokantaohjelmaa kerätessään tarvittavaa tietoa.
	hallitsee kannattavuuden käsitteet ja käyttää peruslaskutoimituksia esimerkiksi laatiesaan markkinointisuunnitelman kustannustietoisesti.	hallitsee kannattavuuden käsitteet ja käyttää vaihtoehtolaskelmien ja budjetoinnin tekniikkaa esimerkiksi laatiesaan markkinointisuunnitelman kustannustietoisesti.	hallitsee kannattavuuden käsitteet ja käyttää vaihtoehtolaskelmien ja budjetoinnin tekniikkaa esimerkiksi laatiesaan markkinointisuunnitelman kustannustietoisesti.

	hallitsee markkinoinnin käsitteet ja kilpailukeinot.	hallitsee markkinoinnin käsitteet ja kilpailukeinot. käyttää tietolähteitä hankkimaan tietoja itsenäisesti. soveltaa markkinoinnin keskeistä lainsäädäntöä.	hallitsee markkinoinnin käsitteet ja kilpailukeinot. käyttää tietolähteitä hankkimaan tietoja itsenäisesti. soveltaa markkinoinnin keskeistä lainsäädäntöä. tuntee pienen yrityksen tai organisaation toiminnan, muun muassa sen tavoitteet ja kilpailijat, jotta osaa suunnitella markkinointia kokonaisvaltaisesti.
Kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen Oppimistaidot	hankkii tietoa ohjattuna.	hankkii, jäsentää ja arvioi markkinoinnin suunnittelun kannalta keskeistä tietoa.	hankkii, jäsentää ja arvioi markkinoinnin suunnittelun kannalta keskeistä tietoa ja osaa soveltaa sitä muuttuvissa tilanteissa.
Ongelmanratkaisutaidot		on kekseliäs esimerkiksi tietolähteiden kartoituksessa sekä laatiessaan suunnitelmaa kustannusten ja keinojen yhteensovittamiseksi.	on kekseliäs esimerkiksi tietolähteiden kartoituksessa sekä laatiessaan suunnitelmaa kustannusten ja keinojen yhteensovittamiseksi.
Vuorovaikutus- ja viestintätaidot	kuuntelee ohjeita.	keskustelee ja neuvottelee esimerkiksi osallistuessaan budjetin laadintaan.	keskustelee ja neuvottelee esimerkiksi osallistuessaan budjetin laadintaan.
Yhteistyötaidot		toimii ryhmässä esimerkiksi osallistuessaan budjetin laadintaan.	toimii joustavasti ja toiset huomioon ottaen esimerkiksi osallistuessaan budjetin laadintaan.
Eettiset ja esteettiset taidot		noudattaa keskeistä lainsäädäntöä esimerkiksi suunnitellessaan markkinointia.	noudattaa keskeistä lainsäädäntöä esimerkiksi suunnitellessaan markkinointia.
Yhteiset painotukset Kestävä kehitys		ottaa huomioon kestävän kehityksen periaatteet esimerkiksi suunnitellessaan markkinointia kokonaisvaltaisesti.	ottaa huomioon kestävän kehityksen periaatteet esimerkiksi suunnitellessaan markkinointia kokonaisvaltaisesti.
Teknologian ja tietotekniikan hyödyntäminen	käyttää esimerkiksi Internetiä, tietokantaohjelmaa, taulukkolaskentaa sekä tekstinkäsittelyä etsiessään tietoja ja laatiessaan markkinointisuunnitelmaa.	käyttää esimerkiksi Internetiä, tietokantaohjelmaa, taulukkolaskentaa sekä tekstinkäsittelyä etsiessään tietoja ja laatiessaan markkinointisuunnitelmaa.	käyttää esimerkiksi Internetiä, tietokantaohjelmaa, taulukkolaskentaa sekä tekstinkäsittelyä etsiessään tietoja ja laatiessaan markkinointisuunnitelmaa. käyttää markkinointitutkimuksessa tilasto-ohjelmia apunaan. käyttää mahdollisesti muita ohjelmia, kuten CRM (Customer relationship management) -ohjelmaa.

Laadukas ja asiakaslähtöinen toiminta			kerää markkinointitietoa asiakkaiden odotuksista ja tarkastelee tietoja kilpailukeinojen soveltamisen ja markkinoinnin suunnittelun näkökulmasta.
Kuluttajaosaaminen		ottaa huomioon kuluttajalainsäädännön velvoitteet ja toimii vastuullisesti esimerkiksi markkinointisuunnitelmaa laatiessaan.	ottaa huomioon kuluttajalainsäädännön velvoitteet ja toimii vastuullisesti esimerkiksi markkinointisuunnitelmaa laatiessaan.

Opintokokonaisuus	MUUT VALINNAISET OPINNOT
Laajuus	10 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija pystyy laajentamaan ja syventämään osaamistaan muilla valinnaisilla opinnoilla asiakaspalvelun ja markkinoinnin ajankohtaisilla erityisalueilla.
Keskeinen sisältö	Sähköinen liiketoiminta ja verkkokauppa: verkkokaupan käsite ja termit, keskeinen lainsäädäntö, kauppapaikan toteutus WWW-sivut; laadinta, käytettävyys, markkinoinnin näkökulman huomioiminen suunnittelussa Kansainvälistyminen ja kansainvälinen markkinointi: kansainvälistyminen prosessina, kansainvälistymisen tietolähteet, kansainvälistymisen vaihtoehdot, kansainvälisen markkinoinnin kilpailukeinojen käyttö Liike-elämän tavat ja tilaisuudet; esittäytyminen, esittely ja tervehtiminen, työpukeutuminen, tilaisuudet ja juhlat, kielenkäyttö, puhelimessa asiointi Somistus: houkutteleva myymälä- ja näyteikkunasomistus, tuote-esittelypisteen toteutus, messumainonnan suunnitteluprosessin ja tilasuunnittelun periaatteita Markkinointiprojekti: Erilaisten markkinoinnillisten projektien suunnittelu, toteutus ja tulosten analysointi yritysten kanssa yhdessä Asiakassuhteiden ylläpito ja jälkimarkkinointi: kanta-asiakassuhteiden luonnin, ylläpitämisen ja syventämisen merkitys ja käytössä olevat kilpailukeinot, jälkimarkkinoinnin toteutus ja tehon mittaaminen
Arvioinnin toteutus	Opintokokonaisuuden arvosana muodostuu opintojen ja näytön arvosanoista. Opintokokonaisuuden hyväksytyt suorittaminen edellyttää ero osioiden hyväksytyistä suorittamista. Näytön arvioijina toimivat työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt, ammatillisten aineiden opettajat ja työpaikkaohjaajat yhdessä tai erikseen tai oppilaitosnäytössä ammatillisten aineiden opettajat
Opintojen ohjaus	Opintojen ohjaus sisältää koulutusohjelman mukaiseen työssäoppimispaikan haakuun, nuorten ammatillisiin näyttöihin valmistautumiseen ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutumisen seurantaan liittyviä asioita.

Arviointikriteerit

Kiitettävä (K5)	Hyvä (H3)	Tyydyttävä (T1)
Opiskelija osaa: yrityksen kansainvälistymisprosessin, kansainvälistymisen toimintavaihtoehdot ja tietolähteet ulkomaankaupan maksutavat ja toimintatapalausekkeet tuntee yrityksen kansallisen ja kansainvälisen toimintaympäristön ja niiden merkityksen yrityksen markkinoinnin kannalta kansainvälisen markkinoinnin kilpailukeinot tunnistaa houkuttelevan myymälän ja kehittää myymälän visuaalista ilmettä toteuttaa itsenäisesti tuote-esittelypisteen suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti omaperäisiä ja luovia näyteikkunasomistuksia yrityksensä ja yhteisönsä markkinointitavoitteiden mukai-	Opiskelija: tuntee kansainvälisen kaupan maksu- ja toimitusehtoja osattava osallistua kansainvälisen toiminnan suunnitteluun tuntee kansainvälisen markkinoinnin kilpailukeinot tunnistaa houkuttelevan myymälän ohjatusti suunnitella ja toteuttaa tuote-esittelypisteen, näyteikkunasomistuksia sekä messuosastoluonnoksen	Opiskelija: tuntee kv-toiminnan suunnittelun pääperiaatteet tuntee kansainvälistymisen toimintamuodot on selvillä kansainvälisen markkinoinnin kilpailukeinoista toteuttaa pienimuotoisen tuote-esittelypisteen toteuttaa ohjatusti näyteikkunasomistuksen avustaa messuosaston suunnittelussa

sesti suunnitella ja tehdä itsenäisesti messuosastoluonnoksen	tuntee sähköisen liiketoiminnan ja markkinoinnin mahdollisuudet B-to-C ja B-to-B - markkinoinnissa.	on selvillä sähköisen liiketoiminnan tarjoamista mahdollisuuksista on tutustunut asiakkuuksien ja asiakastietojen hallinnan ja hyväksikäytön osaa autetusti tunnistamaan lainsäädännön asettamat vaatimukset sähköiselle liiketoiminnalle
sähköisen liiketoiminnan ja markkinoinnin mahdollisuudet B-to-C ja B-to-B - markkinoinnissa. asiakkuuksien ja asiakastietojen hallinnan ja hyväksikäytön lainsäädännön asettamat vaatimukset sähköiselle liiketoiminnalle	tuntee asiakkuuksien ja asiakastietojen hallinnan ja hyväksikäytön tuntee lainsäädännön asettamat vaatimukset sähköiselle liiketoiminnalle	osaa autetusti käyttää kanta-asiakkuuksien luomisen, ylläpidon ja syventämisen keskeiset keinoja ja välineitä
osaa käyttää kanta-asiakkuuksien luomisen, ylläpidon ja syventämisen keskeiset keinoja ja välineitä osaa käyttää jälkimarkkinoinnin menetelmiä ja mitä menetelmien tehoa	osaa rajatusti käyttää kanta-asiakkuuksien luomisen, ylläpidon ja syventämisen keskeiset keinoja ja välineitä osaa rajatusti käyttää jälkimarkkinoinnin menetelmiä ja mitä menetelmien tehoa	osaa autetusti käyttää jälkimarkkinoinnin menetelmiä ja mitä menetelmien tehoa
osallistuu oma-aloitteisesti ja aktiivisesti markkinointiprojektin suunnitteluun, toteutukseen ja tulosten analysointiin projektin tilaajan kanssa	osallistuu markkinointiprojektin suunnitteluun, toteutukseen ja tulosten analysointiin projektin tilaajan kanssa	osallistuu autettuna markkinointiprojektin suunnitteluun, toteutukseen ja tulosten analysointiin projektin tilaajan kanssa

Hyvä (H4): Opiskelija saavuttaa arviointitason H3 vaatimat asiat ja täyttää osin tason K5 vaatimukset

Tyydyttävä (T2): Opiskelija saavuttaa arviointitason T1 vaatimat asiat ja täyttää osin tason H3 vaatimukset

Näyttö

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	<p>Näytön kuvaus:</p> <p>Opintokokonaisuuden näytöissä esille tuleva keskeinen osaaminen:</p> <p>Opiskelija näyttää osaamistaan muihin valinnaisiin opintoihin kuuluvissa opintojaksoissa asiakaspalvelun ja markkinoinnin ajankohtaisilla erityisalueilla.</p> <p>Opintokokonaisuuksia on kaksi: Uudet liiketoimintamallit ja kansainvälistyminen sekä Yrityksen markkinointipromootiot; ne jakaantuvat useampaan erityisalueeseen, kuten sähköinen liiketoiminta ja verkkokauppa, WWW-sivujen laadinta, kansainvälistyminen ja kansainvälinen markkinointi, liike-elämän tavat ja tilaisuudet, somistus, markkinointiprojekti sekä asiakassuhteiden hallinta ja jälkimarkkinointi. Opiskelija valitsee näytöksi omien mahdollisuuksiensa ja kiinnostuksensa mukaisesti vähintään kaksi alla esitellyistä erityisalueista. Opiskelija hyödynnä tietojenkäsittelyä suunnitelmiensa tekemisessä, raportoinnissa ja tilannekatsausten tekemisessä.</p> <p>Sähköinen liiketoiminta ja verkkokauppa ja WWW-sivut: Opiskelija valitsee häntä kiinnostavan toimialan, jolle toteuttaa sekä verkkosivut että sähköisen kauppapaikan. Opiskelija arvioi verkkosivujen toimivuutta ja kauppapaikan toimintamahdollisuuksia ja tekee päätelmiä näiden tietojen pohjalta.</p> <p>Liike-elämän tavat ja tilaisuudet: Opiskelijat toteuttavat pienryhmissä jonkin aiheeseen liittyvän tilaisuuden (tilaisuuden kehittäminen, tilaisuuden markkinointi, tilaisuuden käytännön järjestelyt, palautteen kerääminen osanottajilta)</p> <p>Somistus: Opiskelija toteuttaa oman kiinnostusalueensa mukaisesti jossain yhteistyöyrityksessä jonkin seuraavista: myymälä- ja näyteikkunasomistus, tuote-esittelypisteeseen toteutus, messutapahtuman suunnitteluprosessi. Opiskelija seuraa suunnitelman toteutumista ja keräämällä palautetta sekä yhteistyöyritykseltä että asiakkailta.</p> <p>Markkinointiprojekti: Opiskelijaryhmä suunnittelee yhteistyössä toimeksiantajan kanssa markkinointiin painottuvan projektin lähtien liikkeelle projektin suunnittelusta ja päätyen projektin toteutukseen ja tulosten analysointiin yhdessä toimeksiantajan kanssa.</p>
Näyttöympäristö	Näyttöympäristönä voi olla joko kouluympäristö tai ulkopuolinen organisaatio, jolle tehdään suunnitelman mukainen näyttösuoritus. Lisäksi tarvitaan näytön edellyttämät atk-laitteet ja ohjelmat sekä asiakkaat. Näyttöympäristössä tulee olla mahdollista osoittaa osaaminen yhteistyössä työtoverien ja asiakkaiden kanssa.
Näytön ajankohta	Kolmas opiskeluvuosi

Arviointikriteerit

Arvioinnin kohteet	TYYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Työprosessin hallinta Liike-elämän tavat ja tilaisuudet	osaa autetusti järjestää pienimuotoisia asiakastilaisuuksia ja käyttäytyä niissä kohteillaasti sekä tunnistaa pukeutumisen erilaisiin tilaisuuksiin	ohjatusti järjestää erilaisia yritystilaisuuksia ja käyttäytyä niissä etiketin mukaisesti sekä tuntee pukeutumisohjeet ja ohjatusti hankkia liikelahjoja	osaa järjestää erilaisia yritystilaisuuksia ja toimia niissä isäntänä, pukeutua tilanteen vaatimalla tavalla ja valita ja hankkia liikelahjat ja pitää niistä tiedostoa
Somistus	toteuttaa pienimuotoisen tuote-esittelypisteeseen	tunnistaa houkuttelevan myymälän	tunnistaa houkuttelevan myymälän ja kehittää myymälän visuaalista ilmettä
Sähköinen liiketoiminta ja asiakashallinta	toteuttaa ohjatusti näyteikkunasomistuksen ja avustaa messuosaston suunnittelussa	ohjatusti suunnitella ja toteuttaa tuote-esittelypisteeseen, näyteikkunasomistuksia sekä messuosastoluonnoksen	toteuttaa itsenäisesti tuote-esittelypisteeseen, suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti omaperäisiä ja luovia näyteikkunasomistuksia yrityksensä ja yhteisönsä markkinointitavoitteiden mukaisesti
Markkinointiprojekti	on selvillä sähköisen liiketoiminnan tarjoamista mahdollisuuksista	tuntee sähköisen liiketoiminnan ja markkinoinnin mahdollisuudet B-to-C ja B-to-B -markkinoinnissa.	tuntee sähköisen liiketoiminnan ja markkinoinnin mahdollisuudet B-to-C ja B-to-B -markkinoinnissa.
	on tutustunut asiakkuuksien ja asiakastietojen hallinnan ja hyväksikäytön	tuntee asiakkuuksien ja asiakastietojen hallinnan ja hyväksikäytön	osaa asiakkuuksien ja asiakastietojen hallinnan ja hyväksikäytön
	osaa autetusti tunnistaa lainsäädännön asettamat vaatimukset sähköiselle liiketoiminnalle	tuntee lainsäädännön asettamat vaatimukset sähköiselle liiketoiminnalle	osaa lainsäädännön asettamat vaatimukset sähköiselle liiketoiminnalle
	osaa autetusti luoda yritykselle sähköisen kauppapaikan	osaa luoda yritykselle sähköisen kauppapaikan	osaa itsenäisesti luoda yritykselle sähköisen kauppapaikan
	osallistuu autettuna markkinointiprojektin suunnitteluun, toteutukseen ja tulosten analysointiin projektin tilaajan kanssa	osallistuu markkinointiprojektin suunnitteluun, toteutukseen ja tulosten analysointiin projektin tilaajan kanssa	osallistuu oma-aloitteisesti ja aktiivisesti markkinointiprojektin suunnitteluun, toteutukseen ja tulosten analysointiin projektin tilaajan kanssa
Työtehtävän hallinta Työvälineiden ja menetelmien hallinta	käyttää työssään ohjattuna tietotekniikkaa ja näytöissä tarvittavia materiaaleja	käyttää työssään tietotekniikkaa ja näytöissä tarvittavia materiaaleja	käyttää työssään itsenäisesti tietotekniikkaa ja osaa itsenäisesti valita näytössä käytettäviä materiaaleja
Työn perustana olevan tiedon hallinta	hallitsee näyttöalueen käsitteitä ottaessaan vastaan ohjeita ja toimiessaan tiimin jäsenenä.	soveltaa näyttöalueen teoriaa ja käsitteitä esimerkiksi kohdistuessaan sopivat toimenpiteet kullekin kohderyhmälle.	soveltaa itsenäisesti näyttöalueen teoriaa ja käsitteitä esimerkiksi kohdistuessaan sopivat toimenpiteet kullekin kohderyhmälle.
		käyttää raporteissa ja tilannekatsauksissa alan käsitteitä.	käyttää raporteissa ja tilannekatsauksissa alan käsitteitä.
Kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen Oppimistaidot		hankkii tarvitsemaansa tietoa ja on selvillä muun muassa sähköisen viestinnän välineiden käytöstä näyttöä toteuttaessaan	hankkii itsenäisesti tarvitsemaansa tietoa ja selvittää muun muassa sähköisen viestinnän välineiden käyttöä näyttöä toteuttaessaan
Ongelmanratkaisutaidot	hakee apua ongelmatilanteissa.	toimii luovasti erilaisissa käytännön tilanteissa ja keksii ratkaisuja	toimii luovasti erilaisissa käytännön tilanteissa ja keksii yksilöllisiä ratkaisuja

Vuorovaikutus- ja viestintätaidot	osaa neuvotella tavanomaisissa tilanteissa	osaa neuvotella tavanomaisissa tilanteissa sekä esittää työhönsä liittyviä raportteja ja tilannekatsauksia.	osaa neuvotella itsenäisesti erilaisissa tilanteissa sekä esittää työhönsä liittyviä raportteja ja tilannekatsauksia.
Yhteistyötaidot	toimii saamiensa ohjeiden mukaisesti.	toimii erilaisissa tilanteissa ja ryhmissä	toimii aloitteellisesti erilaisissa tilanteissa ja ryhmissä
Eettiset ja esteettiset taidot	noudattaa työssään ammattietiikkaa, esimerkiksi keskeisiä mainonnan eettisiä sääntöksiä.	noudattaa työssään ammattietiikkaa noudattaa yrityksen ja alan yleisiä sääntöjä ja ohjeita	noudattaa työssään ammattietiikkaa noudattaa yrityksen ja alan yleisiä sääntöjä ja ohjeita esimerkiksi markkinointia toteuttaessaan
Yhteiset painotukset			
Kansainvälisyys	selviytyy tutuissa tilanteissa myös toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä	tulee toimeen myös toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä ammattiinsa liittyvissä vuorovaikutustilanteissa	tulee toimeen myös toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä ammattiinsa liittyvissä vuorovaikutustilanteissa, kuten myynti- ja ostotilanteissa. tekee yhteistyötä kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa ja osaa ottaa huomioon erilaisten asiakkaiden tarpeita.
Teknologian ja tietotekniikan hyödyntäminen	käyttää ohjattuna tietotekniikkaa esimerkiksi tavanomaisia esitteitä ja tiedotteita laatiesaan	käyttää tietotekniikkaa esimerkiksi esitteitä laatiesaan. käyttää tekstinkäsittelyä ja graafisen esittämisen ohjelmistoja raportoinnissa ja tilannekatsausten esittämisessä. käyttää multimediaa (esimerkiksi hypertekstiä ja esitteiden tekemistä cd:lle tai verkkosivuille).	käyttää tietotekniikkaa esimerkiksi esitteitä laatiesaan. käyttää tekstinkäsittelyä ja graafisen esittämisen ohjelmistoja raportoinnissa ja tilannekatsausten esittämisessä. käyttää multimediaa (esimerkiksi hypertekstiä ja esitteiden tekemistä cd:lle tai verkkosivuille).
Laadukas ja asiakaslähtöinen toiminta ja kuluttajaosaaminen	ottaa huomioon kuluttajalainsäädännön velvoitteet	antaa tiedottaessaan ja myydessään oikeat ja riittävät tiedot. ottaa huomioon kuluttajalainsäädännön säädökset	antaa tiedottaessaan ja myydessään oikeat ja riittävät tiedot. ottaa huomioon kuluttajalainsäädännön säädökset

Vapaasti valittavista opinnoista on erillinen suunnitelma